

ОДБРАНА

Година IX ■ Број 192 ■ 15. септембар 2013. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

СВЕЧАНА ПРОМОЦИЈА НАЈМЛАЂИХ ОФИЦИРА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

МЛАДОСТ НАДАХНУТА ТРАДИЦИЈОМ

АРСЕНАЛ
81

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

 Lasta
eurolines

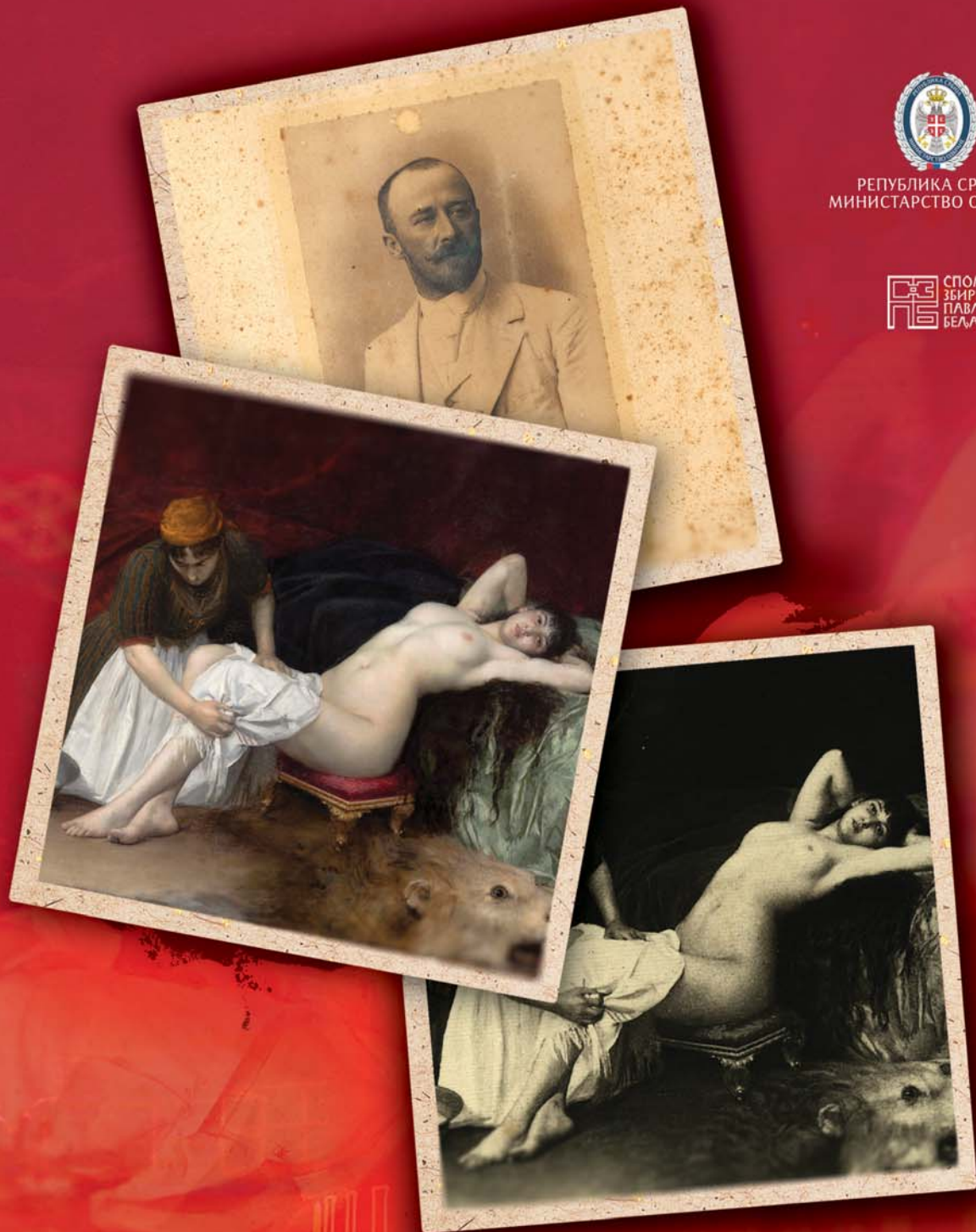
www.lasta.rs

17 | септембар — 2 | новембар | 2013

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

СПОМЕН
ЗБИРКА
ПАВЛА
БЕЉАНСКОГ

Велика Иза Влаха Буковца

Медија центар „Одбрана“
Велика галерија Дома Војске Србије, Београд

17 | септембар — 2 | новембар | 2013

The
Economist

M.F.A.M.
ANNUAL FORUM OF ARTS AND MEDIA

COLOR
PRESS
GROUP

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
Новосадска
Галерија

КУЋА БУКОВАЦ

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
др Миљан Мишкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Марија Марић и
Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995
ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 192

Свечана промоција најмлађих
официра Војске Србије,
14. септембар 2013.

Снимио Даримир БАНДА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

6 НЕБОЈША РОДИЋ НОВИ МИНИСТАР ОДБРАНЕ

7 МИНИСТАР ОДБРАНЕ ПРИМИО АМЕРИЧКУ ДЕЛЕГАЦИЈУ

8 Свечана промоција најмлађих официра Војске Србије

МЛАДОСТ НАДАХНУТА ТРАДИЦИЈОМ

14 Примопредаја система „MILES“ у бази „Југ“ СИМУЛАЦИЈА РАДИ ОБУКЕ И УШТЕДЕ

16 НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА РАЗГОВАРАО СА КОМАНДАНТОМ НАЦИОНАЛНЕ ГАРДЕ ОХАЈА

■ ИНТЕРВЈУ

20 Бригадни генерал Предраг Симовић, начелник Управе за телекомуникације и информатику РАЗВОЈ САВРЕМЕНОГ СИСТЕМА

29 Обележен Дан војне полиције – 14. септембар ЕЛИТНИ ДЕО ВОЈСКЕ

■ ОДБРАНА

30 Заједничка вежба Војске Србије и Оружаних снага Мађарске

ГАЂАЊА ИЗ АРТИЉЕРИЈСКОГ БРОДСКОГ НАОРУЖАЊА

32 Најуспешнији кадети 134. класе Војне академије

УСПЕХ ЗА ПОНОС

Специјални прилог

АРСЕНАЛ

Прилози о савременом
наоружању и опреми код нас
и у свету

34 Вежба „Српски штит 03”

ПРИПРЕМЕ ЗА ЛИБАН

Војска Србије уместо једног вода ускоро шаље чету „плавих шлемова” у мисију UNIFIL. У бази „Југ” код Бујановца 130 нових мировњака прошло је финалну проверу пред упућивање у мултинационалну операцију под заставом Уједињених нација.

37 Вежба Медитеран 05

СПРЕМНИ ЗА КИПАР

38 Нова генерација војника на добровољном служењу војног рока

ВОЈСКА КАО ИЗАЗОВ

■ КУЛТУРА

40 Изложба у Дому војске у Београду

СТОГОДИШЊИЦА БАЛКАНСКИХ И ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

41 Изложба ремек-дела Влаха Буковца у Дому Војске

„ВЕЛИКА ИЗА” И ДУХ ПАРИЗА У БЕОГРАДУ

■ ФЕЉТОН

42 Ратна морнарица Друге Југославије

НАСТАНАК ИЗ ПЕПЕЛА

■ СПОРТ

46 „Црвена звезда” на Тари

ПРИПРЕМЕ У ИДЕАЛНИМ УСЛОВИМА

Реч уредника

Свечана промоција најмлађих официра Војске Србије, која је ове године одржана осми пут испред Дома Народне скупштине, с разлогом се уврштава у највеће државне свечаности на којој се манифестује нова снага одбрамбеног строја земље.

Србија мора потомцима да остави „часну историјску истину” о учешћу и победи српске војске у Првом светском раду, рекао је председник Томислав Николић говорећи на свечаности. Пред покушајима прекрајања историје поводом великог јубилеја и другачијег представљања улоге Србије у тој „великој трагедији многих европских народа, српског пре свега”, председник Николић је поручио „да смо и данас поносни на своје јуначке претке, да ћемо бранити своју земљу, њену част, војничку славу и људску жртву, бранећи свуда и увек историјску истину о учешћу и победи српске војске у Првом светском рату”.

Ту славну традицију наставља нова генерација српских официра, који су на свечаности управо њима у част, понели своје прве звездице на еполетима. Њихов задатак и одговорност је да чувају и потврђују оно што је одувек красило српске официре: слободарство и одлучност да се што боље служи својој отаџбини.

Најбољима међу њима председник Томислав Николић уручио је официрске сабље, а министар одбране Небојша Родић пиштоље најуспешнијим у видовима Копнене војске и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране.

Из овог броја издвајамо и примопредају интегрисаног ласерског система за обуку путем симулација „MILES”, набављеног средствима америчког програма „Глобална иницијатива за мировне операције” (GPOI), која је инсталирана у Центру за обуку јединица за мултинационалне операције у бази „Југ”. Полако али сигурно база израста у регионални центар за обуку за учешће у мултинационалним операцијама, са најсавременијом опремом у чијој имплементацији припадници Националне гарде Охаја пружају значајну помоћ Војсци Србије.

А на полигонима ових дана, припадници Речне флотиле извели су још једно успешно гађање из артиљеријског бродског наоружања заједно са припадницима Оружаних снага Мађарске, пешадијска чета из састава 31. пешадијског батаљона 3. бригаде потврдила је пред евалуационим тимом Војске Србије и посматрачима из Шпаније, да је спремна за упућивање у мировну мисију Уједињених нација UNIFIL у Либану, а исто су учинили и припадници стрељачког вода из Трећег батаљона војне полиције, који ће заменити јединицу Војске Србије ангажовану у саставу словачко-мађарског контингента у мировној мисији на Кипру. ■

Раденко МУТАВЏИЋ

Небојша Родић нови министар одбране

У Министарству одбране 4. септембра извршена је примопредаја дужности између првог потпредседника Владе и досадашњег министра одбране Александра Вучића и новог министра одбране Небојше Родића.

Вучић и Родић потписали су Протокол о примопредаји дужности. Вучић је новог министра известио о досадашњем раду министарства и предао извештаје о резултатима и активностима за време свог мандата.

Нови министар одбране захвалио је Александру Вучићу на указаном поверењу и истакао да ће радити у најбољем интересу Министарства одбране и Републике Србије.

Народна скупштина Србије је 2. септембра, после вишедневне расправе, изабрала нову, реконструисану Владу, у којој је 18 министарстава, а Влада сада има 22 члана.

Нови министар одбране Небојша Родић рођен је 1953. године. Завршио је Правни факултет у Београду 1977. године, а правосудни испит положио је 1979. године. У Центру високих војних школа „Маршал Тито“ завршио је Школу народне одбране.

Готово читав радни век провео је у органима државне управе Републике Србије, и то на пословима помоћника министра за информације, а након тога и државног подсекретара.

У Народној скупштини Републике Србије радио је на пословима заменика секретара Скупштине и шефа Кабинета председника Скупштине.

У Генералном секретаријату Савезног министарства за иностране послове, у звању амбасадора, радио је на управно-правним пословима.

Обављао је функцију генералног секретара председника Републике Србије. У августу 2012. године именован је за директора Безбедносно-информативне агенције.

Од 2005. до 2007. године, по одлуци Владе Републике Србије, вршио је дужност директора Високе технолошке школе струковних студија у Шапцу. Сада, у звању професора, реализује наставу на основним и специјалистичких студијама.

Коаутор је књиге „Све Владе Србије од 1804. до 2004“.

Говори француски и енглески језик.

Има два сина и два унука. ■

Министар Родић примио америчку делегацију

Министар одбране Небојша Родић разговарао је 12. септембра са командантом Националне гарде Охајо генерал-мајором Дебором Ешенхурст и амбасадором САД у Београду Мајклом Кирбијем.

Уз констатацију да је војна сарадња изузетно значајан део укупних билатералних односа Србије и САД, обе стране изразиле су опредељење за даље унапређење заједничких активности које увећавају оперативне и функционалне способности Војске Србије.

Исказана је захвалност америчкој страни за помоћ у оквиру програма за финансијску помоћ страним оружаним снагама и иницијативе за мировне операције (FMF - Foreign Military Financing, GPOI - Global Peacekeeping Operations Initiative). Поновљена је изузетна важност Мастер плана за развој Центра за обуку јединица за мултинационалне операције на бази „Југ“ током чије израде су представници НГ Охајо пружили експертску помоћ.

– Уз подршку америчких партнера желимо да направимо јединствен и модеран Центар за обуку јединица за мултинационалне операције, који ће омогућити врхунску обуку припадника Војске Србије и њихових колега из других земаља - рекао је министар Родић.

На састанку је истакнуто да је Министарство одбране заинтересовано за заједничко ангажовање медицинских тимова Војске Србије и оружаних снага САД. Изражено је обострано задовољство почетком сарадње у области обуке војних свештеника, као и досадашњом сарадњом када је реч о школовању и усавршавању наших припадника у САД.

Командант Националне гарде Охајо генерал-мајор Дебора Ешенхурст истакла је да је партнерство са Србијом од изузетне важности и изразила задовољство реализацијом свих досадашњих активности. Она је истакла спремност да се у наредном периоду наставе и унапређују сви досадашњи видови сарадње и пружа даља подршка, нарочито када је реч о развоју базе „Југ“ и обуци декларисаних јединица Војске Србије. ■

Младост надахнута традицијом

Свечана промоција најмлађих официра Војске Србије

9

На свечаности испред Дома Народне скупштине председник Србије Томислав Николић уручио је официрске сабље тројци најбољих у рангу, а министар одбране Небојша Родић пиштоље најуспешнијим кадетима вида Копнене војске и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране

Велика државна свечаност промоције најмлађих официра Војске Србије одржана је осми пут испред Дома Народне скупштине у Београду. Свечаности поводом завршетка школовања кадета 134. класе Војне академије присуствовали су председник Републике Србије Томислав Николић, први потпредседник Владе Александар Вучић, министар одбране Небојша Родић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, највише државно и војно руководство, дипломатски и војно-дипломатски представници, гости из иностранства и делегације бројних светских војних академија и родитељи, родбина и пријатељи нових официра.

У прве официрске чинове промовисано је 162 кадета и кадеткиња из Србије и четири припадника Војске Црне Горе. Међу најмлађим потпоручницима Војске Србије четворица су завршила војне академије у иностранству: Ваздухопловну академију у Сједињеним Америчким Државама, Техничку академију и Копнену академију у Грчкој и у Италији академију Копнене војске.

Председник Србије Томислав Николић уручио је официрске сабље тројци првих у рангу – Ивану Сибиновићу (просек 9,56, студијски програм војно ваздухопловство, пилот хеликоптера), Синиши Чабаркапи (просек 9,36, студијски програм логистика одбране, финансије) и Димитрију Бећаревићу (просек 9,33, студијски програм војно ваздухопловство, пилот авиона).

Министар одбране Небојша Родић је пиштоље с посветом уручио најуспешнијим кадетима вида Копнене војске и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране – Немањи Смајовићу (општи успех 9,32, студијски програм логистика одбране, финансије) и Ивану Мудром (општи успех 9,05, студијски програм Војно ваздухопловство, пилот хеликоптера).

Оданост Србији

Говорећи на свечаности председник Томислав Николић изразио је понос што у име свих грађана Србије стоји испред најмлађе генерације официра Војске Србије.

– Пре четири године, када сте примљени у Војну академију, цивилно и војно руководство ове земље прихватило је обавезу да веома талентоване и брижљиво селектиране девојке и младиће развије у часне људе, спремне за све изазове које собом носи официрски позив. Ваше поједи-

Српска победа за бољи свет

Председник Србије Томислав Николић у свом говору посебно се осврнуо на предстојећи јубилеј, стогодишњицу почетка првог Светског рата и најаве покушаја да се преиспита улога наше земље у њему.

– Узоравам све нас на искушење које почиње идуће године, у којој ће васцели свет бити посвећен обележавању стогодишњице велике трагедије многих европских народа, српског пре свега. Неки ће покушати да искористе велики јубилеј за ревидирање, па ако хоћете и нечасно прекрајање историјских чињеница. Снимају се филмови, организују скупови, отпочиње писање лажи о улози малене и часне Србије у Првом светском рату. Није им довољно што је Србија остала без младости бранећи се од моћника који су на њу напали са свих страна света. Није им довољно, или им није драго, што је Србија повукла у победу своје савезнике и разрешила дилему да ли ће свет после рата бити бољи или гори – рекао је председник Николић.

начне амбиције требало је преточити у оно што је одувек красило српске официре: слободарство и одлучност да се што боље служи својој отаџбини. Задатак је успешно обављен и сада стојите пред нама. Још данас бринемо о вама. Од сутра ћете ви бити они који брину о другима. Школовање вас је оспособило да командуете али и да извршавате команде - рекао је председник Николић.

– Своје почетне дужности у Војсци Србије обављате у условима бурних промена које се дешавају на глобалном нивоу. Распоред политичких и економских снага у свету незауостављиво се мења и геостратегијски заокрети воде озбиљним променама у војном домену. Зато се мења карактер традиционалних задатака и појављују нове обавезе оружаних снага. Иако одбрана од оружане агресије остаје најважнија обавеза сваке војске у свету, њихово учешће у решавању кризних ситуација, на унутрашњем или међународном плану, постаје учесталије и значајније. Такви трендови и развој нових технологија намећу обавезу сталног преиспитивања организације и трансформације оружаних снага – нагласио је председник Србије.

Николић је подвукао да у данашњем свету Србија трасира свој пут ка просперитету и заузимању заслуженог места у европској породици држава.

– На том путу морамо да очувамо и промовишемо оне вредности коју нашу земљу чине другачијом од осталих. Задаци у процесу преговора о приступању Европској унији постајаће све бројнији и озбиљнији. Ако Република Србија жели да брзо оствари тај и друге важне спољно-политичке циљеве, мораће што пре да активира и ојача интелектуалне, дипломатске, економске, материјалне и друге ресурсе – подвукао је председник Републике.

Један од услова за остваривање тих циљева је отпорност и јачање система безбедности и система одбране. Само у условима унутрашње стабилности, рекао је председник Николић, држава и друштво могу складно да се развијају – у политичком, економском, социјалном, културном и сваком другом смислу.

Николић је младим официрима поручио да је на сваком крају неки нови почетак и да они завршивши Војну академију, отварају врата тог новог почетка.

Част и понос

После свечаности председник Народне скупштине Небојша Стефановић истакао је да је увек изузетна част за једну земљу када промовише нову класу официра.

– Прави утисак је утисак публике на чијим се лицима видело шта то значи за ову земљу, част, достојанство, понос родитеља. И обавеза девојака и момака који су закорачили у свој нови војнички живот, да бране земљу и стичу нова знања и вештине – рекао је Стефановић.

Министар одбране Небојша Родић нагласио је симболику да се промоција нових официра Војске Србије догађа истог датума када је пре 95 година започета велика битка пробоја Солунског фронта.

– То је надахнуће за све младе кадете и кадеткиње да буду достојни имена и дела оних чија јунаштва слаavimo. Свима од срца желим добро здравље и много успеха, да пред собом увек имају идеју водиљу да нема недостижног чина и да ће до њега dospети само марљивим и вредним радом – рекао је министар Родић.

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић истакао је да је свечана промоција нових официра понос грађана Србије и понос свих припадника наше војске.

– Надам се да ће време које је пред овим младим официрима потврдити моје уверење да ће они бити понос наше отаџбине – рекао је генерал Диковић.

– Учите стално и много, усавршавајте се као официри, али и као људи. Градите своје каријере часно, одважно, са храброшћу и оданошћу отаџбини која је красила хероје српске војске кроз читаву нашу историју. Њихо-

Председник Србије Томислав Николић уручио је официрску сабљу првом у рангу Ивану Сибиновићу

Министар одбране Небојша Родић уручио је пиштољ с посвећом најуспешнијем кадету вида Коинене војске Немањи Смајовићу

вим трагом смело извршавајте задатке које пред вас постављају држава и друштво – поручио је председник Томислав Николић, честитајући најмлађим официрима прве звезде на еполетама.

Углед Војне академије

Начелник Војне академије генерал-мајор др Младен Вуруна, обраћајући се присутнима, изразио је задовољство и част што су, својим присуством, дали значај овом свечаном чину. Он је истакао да о угледу наше Војске говоре присутне делегације и посебно поздравио команданта Националне гарде Охаја генерал-мајора Дебору Ешенхурст и кадете и официре војних академија Француске, Немачке, Чешке, Словачке и Алжира.

– Војна академија је данас високообразовна установа, члан Универзитета одбране, са 163 године искуства и успеха у образовању официра за дужност одбране земље. Ослонац нашег успеха је славна историја наших предака и ослободилачка традиција српске војске, али и развој војне

ДОДЕЛА ДИПЛОМА

Начелник Војне академије генерал-мајор др Младен Вуруна уручио је дипломе о стеченом звању официра Војске Србије кадетима 134. класе Војне академије, а кадетима рода авијације летачке знакове доделио је начелник штаба Команде ВиПВО бригадни генерал Дејан Јоксимовић.

На свечаности у Војној академији уручене су и награде за најбоље успехе на студијским програмима, за најбоље завршне радове и за познавање енглеског језика.

Тројица првих у рангу – Иван Сибиновић,
Синиша Чабаркаћа и Димитрије Бећаревић

научне мисли и примена савремених метода у настави – рекао је генерал Вуруна и истакао да кадете 134. класе одликује врло добра просечна оцена, 150 дана обуке на теренима и у јединицама, велики број наступа на разним спортским такмичењима, 10 објављених научних радова и много међународних, хуманитарних и јавних активности где су са поносом представљали војску и земљу којој припадају.

– Строј потпоручника чија је имовина част, зна своје задатке и обавезе. Тим посвећењем и животним опредељењем показују да заслужују чин потпоручника српског официра и ја им на томе, уз дубоко поштовање и војнички поздрав, честитам – рекао је генерал Вуруна.

У име нових официра захвалио је потпоручник Иван Сибиновић и затим предао прелазну заставицу Кадетске бригаде кадеткињи Милици Машић, која је тренутно нај-

Најуспешнији кадети вида Кошине војске и Ваздухопловства и противваздухопловне одбране – Немања Смајовић и Иван Мугри

спешнији кадет 135. класе Војне академије. Реч је о симболичној примопредаји кадетског обележја између најуспешнијих кадета одлазеће класе и класе које ће идуће године бити произведена у официрске чинове.

У току свечаног дефилеа Војне академије, плато испред Дома Народне скупштине надлетели су авиони и хеликоптери Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије, а пилот мајор Дејан Беда из „мига 29“ честитао је потпоручницима прве официрске звезде. Припадници Гарде извели су егзерцир, а на свечаности су наступили и Репрезентативни оркестар Гарде и Уметнички ансамбл „Станислав Бинички“.

Испред свечане бине истакнуте су реплике старих пуковских застава које су 1911. године српској војсци уручили краљ Петар Први Карађорђевић и војни министар Степа Степановић. Испред реплика старих застава, у знак

Подршка најближих

Ненад Михајловић из Ђуприје на манифестацију је дошао због сина Марка.

– Официрски позив се мора волети. Знам да му није било тешко, јер је одувек желео да буде официр. И ето, његова и наша жеља данас се остварила!

Гордана Мутавцић једва је дочекала свечану промоцију и дошла је да буде уз кћерку Марију, која је пре четири године све изненадила изјавом да ће уписати Војну академију.

– Као да је јуче било! Изненадила сам се, али сам је подржала. Сада сам срећна због ње и ових младих људи који блистају у официрским униформама!

У публици је било и доста малишана, можда будућих официра. Једна од њих је шестогодишња Мија, која је, видевши бројне девојке у строју, и сама пожелела да једног дана заврши Академију, највише због тога да би могла да баца шапку у вис.

Глумац Бојан Перић рекао је да је током снимања серије „Војна академија“ стекао утисак да је официрски позив тешка али часна и лепа професија.

– Две година сам радио и дружио се са кадетима и овом приликом им честитам. Разумем их да имају трему, као што је и ја имам јер ћемо овде снимити последње кадрове нове серије о животу и раду на нашој Војној академији.

почасти, били су постројени кадети у војним униформама српске војске од 1850. до 1945. године.

На крају свечаности млади официри и кадети Војне академије отпевали су химну „Боже правде“, а онда су, по традицији, шапке полетеле увис. ■

Екипа новинара и фоторепортера ОДБРАНЕ

Примопредаја система „MILES“ у бази „Југ“

Симулација ради обуке и уштеде

Министар одбране Небојша Родић у бази „Југ“ код Бујановца присуствовао је свечаној примопредаји интегрисаног ласерског система за обуку путем симулација „MILES“, набављеног средствима америчког програма „Глобална иницијатива за мировне операције“ (GPOI), посредством Министарства спољних послова САД

Опрема „MILES“ је инсталирана и биће превасходно коришћена у Центру за обуку јединица за мултинационалне операције, чији је део припадника претходних дана прошао интензивну обуку за руковање новим системом који ће, симулацијом ратних услова, обезбедити ефектније увежбавање декларисаних јединица Војске Србије. Систем, такође, најпрецизније до сада омогућава сагледавање достигнутог нивоа обучености јединица.

Теоријском и практичном приказу дела система за симулацију погодака „MILES“ присуствовали су министар одбране Небојша Родић, начелник Генералштаба генерал

Љубиша Диковић, амбасадор САД у Београду Мајкл Кирби, командант Националне гарде Охаја Дебора Ешенхурст, командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић и представници Војске Србије и Оружаних снага САД.

Говорећи о новој опреми министар Родић је истакао да је сигуран да ће систем који је управо имплементиран значајно допринети подизању оперативности јединица Војске Србије.

– Овај вишеструко интегрисан систем, један од најмодернијих, донеће велике уштеде, али и обезбедити одличне услове за увежбавање наших припадника. Ово је заврше-

Зашто „MILES“

Опрема „MILES“ намењена је да симулира дејство и учинак ватре (директне и индиректне) помоћу ласерских зрака, преко којих систем симулира испаливање пројектила и приказује њихов ефекат по циљу.

Користи се приликом извођења вежби на терену и приликом гађања даје реалну слику и ситуацију. Основна предност је уштеда ресурса и већа безбедност учесника вежбе, јер се не користи бојева муниција, а веродостојност вежби је велика, приближна ратним.

так пројекта који је почео 2011. године, за који су средства обезбедиле цивилне структуре Сједињених Америчких Држава, посредством њиховог Министарства спољних послова, које је преко Пентагона омогућило да дођемо до система „MILES“ – рекао је министар Родић.

Захваљујући представницима Министарства спољних послова САД, команданту Националне гарде Охаја и представницима Европске команде Оружаних снага САД на помоћи да се нова опрема имплементира у Војсци Србије, министар Родић је истакао да систем оличава и нашу стратегију да као утренирани припадници мултинационалних снага учествујемо у акцијама очувања мира где год је нужно. Он је истакао да је имплементација приређена у бази „Југ“, где ће Србија следеће године, са својим суседима, организовати вежбу „Platinum Wolf 2014“.

– Битно је да истакнем да смо Уговор о донацији потписали 16. августа, да је систем прегледан и оцарињен 2. септембра, а да је у базу „Југ“ стигао седам дана касније. После само четири дана систем је спреман да буде у функцији – истакао је министар Родић и наговестио да ће ова брзина бити модел рада и убудуће.

Амбасадор САД у Београду, Мајкл Кирби истакао је да му је велико задовољство што су Сједињене Америчке

Универзални систем

„MILES“ симулира дејство појединца (војник, терориста, цивил) наоружаног личним или колективним пешадијским наоружањем, затим борбеног моторног возила, оруђа и оружја за посредно и непосредно гађање, у дејству по људству, моторним возилима, оруђима и оружјима за непосредно гађање и зградама.

Предности симулација

Значајна је предност употребе симулација у војсци, а у будућности ће наћи још већу примену. Једна ситуација може да се понавља док се не увежба, битно смањује трошкове обуке, док су могућности повређивања сведене на минимум, као и негативни утицај на животну средину.

Симулације инструктору пружају повратну информацију о степену обучености, а искуство које војници стичу током обуке помоћу симулација, а поготово са „MILES“ опремом, помоћи ће им да стекну осећај за борбу у реалним условима.

Државе у прилици да помогну Србији да „напредује на свом путу“.

– Ваша земља је учешћем у мултинационалним операцијама изабрала пут доприноса миру у свету, а таква је била и бивша Југославија – напоменуо је амбасадор Кирби и нагласио значај помоћи коју српској војсци пружа Национална гарда Охаја у професионализацији и обуци за учешће у мисијама очувања мира.

Комплетан систем „MILES“ вредан 1.160.000 америчких долара, чине елементи којима може бити опремљена једна чета, или око 120 комада наоружања. Ту су 84 аутоматске пушке, осам митраљеза, по девет снајпера калибра 7,9 и 12,7 милиметара и четири елемента за опремање возила.

Шесторица припадника Центра за обуку јединица за мировне операције, уз још четворо колега из исто толико бригада Копнене војске, прошло је петодневну обуку америчких инструктора, представника фирме „Cubic“, произвођача софистициране опреме.

Протокол о донацији потписали су недавно представници Министарства одбране Србије и Канцеларије за одбрамбену сарадњу САД у Београду. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Начелник Генералштаба разговарао са командантом Националне гарде Охаја

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић разговарао је 12. септембра у Београду са командантом Националне гарде Охаја генерал-мајором Дебором Ешенхурст. Размењена су мишљења о досадашњој сарадњи Војске Србије и Националне гарде Охаја и о правцима и областима од значаја за будућу сарадњу. На састанку је било речи и о плану развоја базе „Југ“ и о заједничком учешћу на вежби „Active Guardian 13“ у Мађарској.

У току боравка у Србији, генерал Ешенхурст обишла је заједничке активности припадника Војске Србије и Националне гарде Охаја у Генералштабу Војске Србије и Копненој војсци и присуствовала промоцији најмлађих официра Војске Србије.

Посета команданта Националне гарде Охаја део је групе активности „CAPSTONE“, која се, у оквиру Програма државног партнерства Србије и Охаја, спроводи сваке године од 2007. Ове године, експертска група из Охаја борави у бази „Југ“, а припадници Националне гарде Охаја посетили су и Центар за обуку путем симулација Војске Србије. Такође, воде се експертски разговори о сајбер одбрани и безбедности и развија сарадња у области помоћи цивилним властима у ванредним ситуацијама. Успоставља се и сарадња у области верске службе, а у посети Војсци Србије је и главни свештеник Националне гарде Охаја.

Сарадња Војске Србије и Националне гарде Охаја је изузетно квалитетна и динамична. Одлични међусобни

односи и поверење успостављени су заједничким ангажовањем на обуци и вежбама и у пројекту „Хуманитарна асистенција“. ■

Министар Родић са начелником Генералштаба Оружаних снага Хрватске

Министар одбране Србије Небојша Родић састао се са начелником Генералштаба Оружаних снага Хрватске генерал-пуковником Драгом Ловрићем. На састанку је констатовано да постоји интензивни обострани интерес за унапређење билатералне војне сарадње у наредном периоду.

Министар Родић је нагласио да приоритети Владе Србије - брже интегрисање у Европску унију, економски опоравак и оштра борба против системске корупције и организованог криминала - добијају нов снажан импулс.

Он је захвалио Хрватској на подршци Србији на путу ка ЕУ и додао да улазак Хрватске у Европску унију представља подстицај за европску перспективу целог региона.

– Министарство одбране Србије заинтересовано је за успостављање сарадње у свим областима од заједничког интереса и унапређење војнообразовне и војномедицинске сарадње, уз брижљиво разматрање могућности заједничког ангажовања у мултинационалним снагама, успостављање војноекономске сарадње и заједнички наступ на трећим тржиштима - нагласио је министар Родић.

Генерал-пуковник Ловрић, који је у првој званичној посети Србији, изјавио је да Хрватска снажно подржава Србију на путу ка ЕУ, изражавајући спремност хрватске стране да размени и предочи своја искуства Војсци Србије, која се односе на приступање интеграцијама.

- Неопходно је размотрити планове будуће сарадње у циљу изградње стабилности у региону и шире. Сталним унапређењем добросуседске сарадње и односа, војске двеју земаља показују спремност да обезбеђују мир у региону и своју способност у спровођењу мировних мисија у свету - додао је генерал Драго Ловрић. ■

Посета делегације Оружаних снага Вијетнама

На састанку министра одбране Небојше Родића са представницима Оружаних снага Социјалистичке Републике Вијетнам разматране су могућности за развој билатералне војне сарадње, јачање партнерских и пријатељских односа, као и даље и брже унапређење опште сарадње. Министарство одбране Србије заинтересовано је да до краја године буде потписан Споразум о сарадњи у области одбране, чиме би се створио правни оквир будуће сарадње у свим областима од обостраног интереса.

Представници Оружаних снага Социјалистичке Републике Вијетнам истакли су да сарадња у области одбране треба што пре да се врати на некадашњи ниво и позвали министра Родића да посети Вијетнам.

Заједнички је констатовано да треба наставити дијалог високих делегација са циљем унапређења сарадње у области одбране, посебно војно-економске и научно-техничке, као и трансфер технологија и знања из области одбрамбене индустрије. ■

Посета начелника Главног стожера Оружаних снага Хрватске

Војна сарадња доприноси стабилности региона

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 5. септембра са својим хрватским колегом генерал-пуковником Драгом Ловрићем, начелником Главног стожера Оружаних снага Хрватске, који је предводио највишу војну делегације те суседне државе у дводневној посети Војсци Србије.

Двојица генерала разговарали су о могућностима унапређења сарадње између две војске у области војне економије, обуке, образовања те размени искустава у области мултинационалних операција.

Генерал Диковић нагласио је да су регионална сарадња и добросуседски односи приоритет спољне политике наше земље, па су међународне активности Војске Србије окренуте у истом смеру. Размена капацитета и знања, нарочито у области војне економије, обуке и образовања између војски Хрватске и Србије усмерена је ка очувању и унапређењу безбедности у региону.

– Са Оружаним снагама Републике Хрватске имамо успешну сарадњу која је започета пре неколико година и могу да кажем да ове године имамо планираних петнаестак заједничких активности што показује тренд раста. Надамо се да ће оваква сарадња и разумевање које постоји између Оружаних снага Хрватске и Војске Србије допринети решавању свих отворених питања између две земље на политичком нивоу – рекао је генерал Диковић у обраћању представницима медија.

Начелник Главног стожера Оружаних снага Републике Хрватске генерал-пуковник Драго Ловрић изразио је задовољство због посете Београду, нагласивши да је, пре нешто више од две деценије, у данашњој згради Генералштаба, тадашњем Центру високих војних школа, похађао постдипломске студије.

Генерал Ловрић сагласио се са речима свог српског колеге и рекао да ће током посете његова делегација обавити неколико разговора са представницима Министарства одбране и Војске Србије. Он је подсетио на недавно успешно завршену симулациону вежбу „Тренутни одговор 2013“ током које су изузетно висок ниво спремности за заједнички рад показали официри обе војске и рекао да ће сличне вежбе бити организоване и наредних година.

– Одбрамбену сарадњу са Републиком Србијом видимо као темељни стуб регионалне сарадње, али и сарадње у оквиру евроатлантских процеса као што је Партнерство за мир и Европска унија. Сматрамо да можемо разговарати о успостављању одређених стандарда, посебно у склопу изградње способности за европске борбене групе и у том процесу можемо разменити знања. Хрватска тих искустава има, будући да је у неколико наврата суделовала у европским борбеним групама – рекао је генерал-пуковник Ловрић и нагласио да би се тиме побољшала способност обе војске у будућим акцијама очувања мира. ■

Разговори о партнерским циљевима

Циљ билатералних разговора о нацрту ПАРП Процене и циљевима партнерства за 2013. годину за Републику Србију је усаглашавање садржаја ради припреме нацрта Процене и циљева партнерства за Политички и партнерски комитет, као и за мултилатералне консултације које ће се одржати 8. октобра у Бриселу.

Састанком су председавали помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић и начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор др Митар Ковач.

У разговорима су учествовали представници организационих јединица Министарства одбране и Војске Србије, као носиоци циљева партнерства и учесници у њиховом достизању из своје надлежности.

Четворочлану делегацију НАТО предводио је Френк Боланд, директор Директората за планирање снага у НАТО, а разговорима је присуствовао и шеф НАТО канцеларије за везу у Београду бригадни генерал Орнело Барон. ■

Сарадња са Холандијом

На састанку са амбасадором Холандије Лореном Луисом Стоквисом, помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић оценио је да је досадашња сарадња у области одбране добра и тежишно се одвија кроз подршку развоја подофицирског кора, развоја капацитета цивилно-војних односа и цивилно-војне сарадње, примену хуманитарног права у оружаним сукобима и размену искустава по питању родне равноправности.

Амбасадор Стоквис је пренео заинтересованост Холандије да настави наставу сарадњу у области обуке подофицирског кора кроз конкретне пројекте. ■

Пријем за новоименовану амбасадорку Индије

19

Помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић примио је новоименовану амбасадорку Републике Индије у Београду Нариндер Чаухан. На састанку је констатовано да две земље имају одличне политичке односе, али да има простора за даље унапређење сарадње на свим нивоима, посебно у области економске и сарадње у области одбране.

Амбасадорка Чаухан је нагласила да се радови у Инђији одвијају предвиђеном динамиком, истакав-

ши своја очекивања да ће ИТ парк, као и планирани Тренинг центар, бити тек почетак у низу заједничких пројеката две владе који ће донети обострану корист, а према убеђењу индијске стране и промоцију Србије као природног лидера у региону. Она је посебно истакла потенцијале истраживања и реализације пројеката у области одбрамбене производње, уз могућност заједничког наступа на трећим тржиштима. ■

Војна сарадња са Пољском

Начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић потписао је са изаслаником одбране Републике Пољске у Београду, пуковником Јиржијем Шчепанчиком, План билатералне војне сарадње за 2013. годину.

Тежишне области сарадње су ваздухопловна војна медицина, војно право, верска служба у оружаним снагама, обука и припреме за учешће у мултинационалним операцијама. Посебно је истакнут значај успостављања војнообразовне сарадње и упућивање првог официра Војске Србије на школовање у Пољску. ■

Бригадни генерал Предраг Симовић, начелник Управе за телекомуникације и информатику

Развој савременог система

Од припадника службе телекомуникација увек се захтевало да поседују одговарајућа знања из области електронике, електротехнике и телекомуникација. Данас, када су истовремено у употреби телекомуникациони уређаји и системи старије генерације, а и они код којих су заступљене савремене информационе технологије, тај захтев је проширен и на знања из области информатике. Ради унапређења способности Војске Србије у области командовања и искоришћења информационог простора, нужно је завршити модернизацију телекомуникационо-информационог система, тежишно мобилне компоненте, увести у оперативну употребу стратешке информационе системе, те обезбедити потребну информациону безбедност.

Припадници службе телекомуникација Војске Србије 20. септембра обележавају свој дан. Пре деведесет седам година, 1916. на Крфу, на тај дан донета је Уредба о војном телеграфу, у оквиру реорганизације и припрема наше војске за ослобођење отаџбине. Доношењем Уредбе постављене су основе организације веза у српској војсци, које су се развијале и осавремењавале у складу с развојем војске, све до данашњих дана.

Бригадни генерал Предраг Симовић, начелник Управе за телекомуни-

кације и информатику Генералштаба Војске Србије (Ј-6) каже да данас припадници службе телекомуникација планирају, организују, успостављају и одржавају радио, радио-релејне и кабловске комуникације, односно, заједно са припадницима информатичке службе обезбеђују телекомуникационо-информатичке потребе Министарства одбране и Војске Србије.

Послове реализују непрекидним радом телекомуникационо-информационог система Министарства и Војске. На његовом врху налази се Управа за телекомуникације и информатику Генералштаба у чијем су саставу – Бригада везе, Центар за командно-информационе системе и информатичку подршку и Центар за примењену математику и електронику, те јединице и органи на нижим нивоима организовања из састава Војске.

У стационарним условима, рад система обезбеђује се ангажовањем његових елемената на више од педесет локација широм Србије. Поједини елементи система налазе се на специфичним местима, што захтева посебне напоре, способности и самосталност у раду припадника службе. У највећој мери, стационарни део система „покривају” и опслужују припадници Бригаде везе, који представљају и окосницу за употребу покретне компоненте система у свим условима и мисијама Војске.

УЧЕШЋЕ НА ВЕЖБАМА

Сем обезбеђења непрекидног функционисања стационарног дела телекомуникационо-информационог система, припадници службе телекомуникација су планирали, организовали и реализовали телекомуникационо-информатичко обезбеђење за већи број вежби и сличних облика обучавања припадника нашег система одбране. Не умањујући значај осталих, треба издвојити ангажовање припадника службе на вежби самоевалуације декларисаних јединица „Штит-03”, као и учешће 30 припадника службе телекомуникација и информатичке службе у планирању, организовању и извођењу међународне телекомуникационо-информатичке вежбе Combined Endeavor 2013. То је највећа телекомуникационо-информатичка вежба коју сваке године организује Европска команда ОС САД, у оквиру реализације Програма Партнерство за мир. И ове године вежба се одржава у другој половини септембра у Немачкој, а учествоваће државе чланице Партнерства за мир, НАТО-а и осталих мултинационалних организација. Визија вежбе јесте да се оствари, провери и документује интероперабилност комуникацијских и информатичких система између учесника из различитих држава и организација, те омогући извођење заједничких мировних операција коришћењем властитих средстава телекомуникација и информатике.

■ *Шта се данас, сходно убрзаном развоју комуникационих и информационих технологија, очекује од припадника службе телекомуникација?*

– У данашњим условима, веома сложен и комплексан телекомуникационо-информациони систем Министарства и Војске може да опслужује и даље развија само врхунски оспособљен кадар, јер је убрзан развој савремених комуникационо-информа-

ционих технологија условио употребу уређаја и система нових технологија.

Од припадника службе телекомуникација увек се захтевало да поседују актуелна знања из области електронике, електротехнике и телекомуникација. Данас, када су истовремено у употреби телекомуникациони уређаји и системи старије генерације и уређаји код којих су заступљене савремене информационе технологије, тај захтев нарочито је изражен и проширен и на знања из области информатике.

Сходно томе, у периоду између два празника, један од приоритета Управе за телекомуникације и информатику, као носиоца телекомуникационо-информатичке функције у Министарству одбране и Војсци Србије, односио се на оспособљавање људи за руковање новим уређајима и њихово одржавање.

Од почетка 2013. године, кроз различите облике усавршавања у земљи, а делимично и у иностранству, оспособљено је више припадника службе. У оспособљавање кадра укључени су Војна академија, Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава, Бригада везе и јединице наше војске.

САРАДЊА СА СРОДНИМ СИСТЕМИМА

Сарадња Управе с другим институцијама које имају телекомуникационо-информационе системе у Србији је веома садржајна и успешна. Најобимнија сарадња остварена је с Предузећем за телекомуникације „Телеком Србија” А.Д. с чијим представницима смо у протеклом периоду дигитализовали више од 85 одсто кабловског система преноса у нашем телекомуникационо-информационом систему. Сарадња са припадницима служби за везу и криптозаштиту МУП-а Републике Србије такође је садржајна и корисна. Унапредили смо систем радио-телефонских комуникација и на тај начин обезбедили услове за извршавање заједничких задатака.

Крајем 2012. године усвојен је План намене радио фреквенцијских опсега, који је изражен на иницијативу Републичке агенције за електронске комуникације (РАТЕЛ) уз учешће наше експертске групе. У Плану су исказане и усаглашене војне потребе за фреквенцијским ресурсима за електронска средства која се налазе у наоружању и војној опреми.

Важно је истаћи да припадници службе телекомуникација у све већој мери задатке извршавају заједно са припадницима информатичке службе. Резултат тога јесу савремени телекомуникационо-информатички сервис, који се пружају корисницима.

■ *О којим сервисима је, заправо, реч?*

– Поменућу једну карактеристичну врсту сервиса, а то је сервис размене електронски потписаних докумената електронским сертификатима, које генерише наше сертификационо тело на идентификационим документима. Сервис користимо у заштићеној рачунарској интранет мрежи, коју смо проширили према корисницима у складу с материјалним могућностима. У периоду између два празника интензивирана је примена овог сервиса јер он, поред једноставности коришћења, обезбеђује велику брзину преноса информација, економичност и, што је најважније, све потребне безбедносне карактеристике које се односе на заштиту података и информација.

■ *Шта је суштина савремених сервиса?*

– Постојање података и информација пре и у току борбених дејстава не гарантује и њихову успешну експлоатацију. Податак на правом месту, у право време и у разумљивом облику и контексту, представља предуслов за употребљиву информацију. Задатак службе телекомуникација, заједно с информатичком службом, јесте да регистровани податак претвори у употребљиву информацију и достави је доносиоцима одлука у реалном времену, у складу с расположивим техничким и људским капацитетима.

■ *Телекомуникационо-информациони системи све су чешће изложени нападима из сајбер простора. Како их штитимо у нашем систему одбране?*

– Војни телекомуникационо-информациони систем захтева савре-

не и безбедне системе за заштиту тајних података и информација. Познато је да се системи, који почивају на примени криптолошких решења, успешно бране од таквих и сличних напада. У нашем систему примењена су криптолошка решења, која су развијена сопственим снагама. Ово је важна чињеница коју треба истаћи јер

имамо потпуну независност решења која се односе на заштиту тајних података и информација, што је заслуга кадра из наведене области.

Та врста независности има шири, национални значај зато што само сопствена решења у овој области обезбеђују сигурну заштиту података и информација. Уколико би ослонац без-

бедности информација био заснован на страним решењима, то би значило постојање зависности у кључној области заштите – криптолошкој заштити.

Веома важна карактеристика садашњег телекомуникационо-информационог система, с аспекта безбедности информација и података, јесте да обезбеђује њихов заштићен пренос у много широј мери у односу на ранији период. Ширина покривености криптолошком заштитом повећаће се увођењем у употребу нових хардверских решења, која су развиле поједине домаће фирме. Степен покривености система криптолошком заштитом у овом тренутку зависи од финансија, а савременост такве заштите од квалитета истраживачког криптолошког кадра, који ствара таква решења.

Уочавајући нове ризике и претње по безбедност информација, наша управа је покренула иницијативу, коју

је подржао и начелник Генералштаба, за успостављање снага за информациону безбедност и сајбер одбрану, чиме ће се унапредити способност Војске Србије за одбрану од штетног деловања из сајбер простора.

■ *Шта ошјежава развој интегрисаног телекомуникационо-информационог система у Министарству одбране и Војсци Србије?*

– Наш крајњи циљ јесте развој савременог интегрисаног телекомуникационо-информационог система и реализација пројекта је у току. Треба истаћи да постоје и објективне тешкоће у његовом развоју без обзира на то што пројекат има приоритет у развоју наше војске. Хроничан недостатак финансијских средстава за реализацију набавки савремене опреме и ове године у значајној мери утиче на динамику развоја и опремања система. Чињени-

ца је да ће, уколико се настави и у будућности неповољан тренд обезбеђења финансијских средстава, неповољно утицати на достизање пројектованих оперативних способности јединица Војске Србије. Наиме, наше јединице се неће моћи опремити савременим телекомуникационим и информатичким средствима, што ће отежати извршавање задатака.

■ *Који су планови Управе у наредном периоду?*

– С обзиром на то да ову годину карактерише неповољна финансијска ситуација, која је успорила набавке, очекујемо да наредна година буде боља када је реч о опремању јединица Војске модерном телекомуникационом опремом.

Планирамо да у 2014. години наставимо модернизацију покретне компоненте система, одржавање његове непрекидности функционисања у прелазном периоду до потпуног опремања јединица новим системима и уређајима.

Опремање наших учесника мултинационалних операција савременим телекомуникационим средствима, учешће у међународним вежбама, праћење и прилагођавање савременим трендовима у области војних телекомуникација, јесу задаци у предстојећем периоду.

Генерално, ради унапређења способности Војске Србије у области командовања и искоришћења информационог простора, нужно је завршити модернизацију система, тежишно мобилне компоненте, увести у оперативну употребу стратешке информационе системе и основне сервисе командно-информационих система, те обезбедити информациону безбедност у складу с доктринарним документима и приоритетима који проистичу из плана развоја система одбране. Наравно, овај процес ће зависити од расположивих финансијских средстава и реализоваће се у наредном средњорочном плану развоја. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

РЕАЛИЗОВАНИ ЗАДАЦИ

– У периоду између два празника настојали смо да се опремимо савременим телекомуникационим уређајима, као и одговарајућим средствима за јединице које се упућују у мултинационалне операције или су ангажоване на обезбеђењу административне линије према Косову и Метохији у Копненој зони безбедности. Такође, у 2013. години, Управа за телекомуникације и информатику је, уз ангажовање припадника службе из Бригаде везе и органа за телекомуникације и информатику оперативних састава Војске, доградила организацију и унапредила телекомуникационо-информатичко обезбеђење јединица ангажованих у мултинационалној операцији у Либану.

Наставили смо са учешћем у пројектовању, интеграцији и уградњи нове телекомуникационе опреме на платформе моторних возила, као и њиховом опитовању ради што бржег увођења у оперативну употребу у јединицама наше војске.

Уз ангажовање на поменути задацима, припадници службе телекомуникација, који су одговорни за планирање и организовање телекомуникационо-информатичког обезбеђења, успешно су оспособљавани за овладавање техникама и процедурама планирања неопходним у раду с уређајима софистициране технологије, којима се врши опремање. Нове технике планирања условиле су измену досадашњих системских докумената за телекомуникационо-информатичко обезбеђење, као и замену „планова везе“ новим „плановима телекомуникационо-информатичког обезбеђења“. Овај обиман посао захтевао је ангажовање великог броја старешина свих специјалности службе телекомуникација, јер није било речи само о формалним изменама појединих докумената, већ о дизајнирању нових која имају елементе неопходне за припрему, програмирање параметара и рад новонабављених телекомуникационих уређаја.

► Делегација Министарства одбране у посети Хрватској

На састанку помоћника министра за политику одбране Мирослава Јовановића са помоћником министра за одбрамбену политику Републике Хрватске Зораном Дрчом у Загребу, констатовано је да постоји обостран интерес за унапређење и интензивирање билатералне војне сарадње у наредном периоду, посебно у области војног школства и војног здравства.

Иницијатива министра одбране Србије за унапређење сарадње конкретизована је у предлозима за сарадњу у областима школовања и усавшавања, АБХО, сарадње војних индустрија, буџетирања и другим облицима сарадње од обостраног интереса.

Заједнички је констатовано да је потребно наставити разговоре о синхронизацији регионалних иницијатива и могућностима за њихово прилагођавање стварним потребама региона и да ће Србија у оквиру председавања Мултинационалном саветодавном групом Центра за безбедносну сарадњу RACVIAC, наставити да ради на приоритетима које је Хрватска започела.

Током посете потписан је План билатералне војне сарадње између два министарства одбране. ■

► Контрола наоружања

Делегација Министарства одбране Србије у којој су били припадници Верификационог центра Управе за међународну војну сарадњу потписала је, за време посете Бугарској, Протокол између Министарства одбране Републике Србије и Министарства одбране Републике Бугарске о мерама за јачање поверења и безбедности које допуњују Бечки документ 2011.

Протокол су потписали начелник Верификационог центра потпуковник Арсеније Вукојевић и начелник Одељења за НАТО, ЕУ и регионалне иницијативе Управе за стратегијско планирање капетан бојног брода Румен Радев. Два министарства су још 2005. године потписала Протокол у области контроле наоружања, који је сада ажуриран и допринеће јачању безбедности и стабилности у региону. ■

► Унапређење рада кадровске службе

Отварајући семинар о раду кадровске службе, помоћник министра за људске ресурсе Јован Мијаковић истакао је да је реч о другом семинару тог типа који је усмерен на планирање и развој каријере припадника Војске Србије и нови Закон о Војсци Србије који ће уследити.

– Закон о Војсци Србије који је донесен 2008. године показао је одређене недостатке, па је покренуто више активности за доношење његових измена и допуна – рекао је помоћник министра Мијаковић, истичући да се приступило изради новог Закона којим би се створиле претпоставке за уређење амбијента у коме живе и раде припадници Војске Србије и отклонили сви недостаци који су уочени.

Планирање и развој каријере припадника Војске Србије, према његовим речима, од пресудне су важности за њихово стално напредовање, као једног од кључних принципа војне професије.

Говорећи о значају семинара, начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгосав Лацковић нагласио је да су основни задаци у процесу управљања људским ресурсима усклађивање кадровске и организационе структуре команди и јединица, обезбеђење одговарајуће категорије кадра и планирање, иновирање и изградња постојећих нормативно-правних аката.

Семинар је организовала Управа за кадрове а у раду су учествовали представници управа и одељења надлежних за статусна и кадровска питања у Министарству одбране и Војсци Србије. ■

Б. МИЉИЋ

Снимио Д. АТЛАГИЋ

▶ Генерал Живак на изложби авијације у Москви

Делегација Министарства одбране и Војске Србије, коју је предводио командант Ваздухопловства и противваздухопловне одбране генерал-мајор Ранко Живак боравила је у Москви на међународној изложби авијације „Макс 2013“.

У статичком делу изложбе представљен је и српски школско-борбени авион *ласџа*.

Посета изложби била је прилика да се командант ВиПВО упозна са савременим борбеним системима представљеним на „Максу“ и разговара са колегама о сарадњи ваздухопловства. ■

▶ Семинар о безбедности муниције

Вежбом на полигону Техничко ремонтног завода Крагујевац и уручивањем сертификата полазницима завршен је семинар „Безбедност муниције и управљање залихама муниције“.

Семинар је реализован уз помоћ Владе САД и у сарадњи Министарства одбране Србије и Међународног фонда ИТФ из Словеније.

На свечаности којој су присуствовали представници амбасаде САД, Фонда ИТФ Словенија, МУП-а Републике Србије, UNDP/SEESAC, војни изасланици САД, Словеније и Босне и Херцеговине, сертификате је полазницима уручио начелник Управе за одбрамбене технологије бригадни генерал др Бојан Зрнић.

На семинару су учествовали представници Србије, Словеније, Хрватске, Македоније, Босне и Херцеговине, одбрамбене индустрије Србије, МУП-а, а ангажовани су предавачи из Словеније, Хрватске, Македоније, са Београдског универзитета и из Министарства одбране и Војске Србије. ■

▶ Пријем делегације кадровске службе

Поводом Дана кадровске службе, заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радовановић примио је делегацију те службе, коју је предводио начелник Управе за људске ресурсе генерал-мајор Слађан Ђорђевић.

Дан кадровске службе обележава се 1. септембра, када због завршетка школовања и јављања на почетне дужности официра и подофицира, као и упућивања официра на усавршавање, почиње интензивно решавање статуса и стања у служби, што се узима за почетак „персоналне године“. ■

▶ Почео Виши курс за подофицире

У Центру за обуку и усавршавање подофицира у Панчеву почео је први Виши курс за подофицире, са 14 полазника – подофицира из свих састава Војске. Курс се реализује у два модула обуке. Заједнички модул реализује се у Центру за усавршавање подофицира, а други у специјалистичким центрима.

Свечаном почетку курса присуствовали су начелник Одељења за обуку Команде за обуку пуковник Жељко Чобић и главни подофицир Команде за обуку заставник Дејан Агочевић.

Виши курс за подофицире намењен је подофицирима који су по завршетку Основног курса за подофицире обављали почетне подофицирске дужности и показали способност да обављају одговорније дужности као што су заменик командира вода и дужности у команди чете.

То је само један у низу курсева усавршавања подофицира који су предвиђени новим концептом професионалног развоја подофицира, који има за циљ да Војсци Србије обезбеди квалитетан подофицирски кадар. Завршетком овог курса полазници стичу и један од битних услова за унапређење у виши чин. ■

Пријем у Генералштабу поводом војних празника

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић организовао је пријем поводом празника припадника родова и служби Војске Србије – артиљерије, војне полиције, интендантске, техничке и саобраћајне службе, који у септембру обележавају празнике.

Честитајући празнике, генерал Диковић изразио је задовољство што види најбоље припаднике поменутих родова и служби и пожелео свима успехе у даљем раду.

Дан артиљерије – 14. септембар, обележава почетак артиљеријске припреме пробоја Солунског фронта, која је трајала до почетка пробоја, 15. септембра у 5.30 часова 1918. године. Скоро 2.000 артиљеријских цеви огласило је почетак дугоочекиваног напада савезничких армија на Солунском фронту.

Дан интендантске службе – 14. септембар, изабран је за празник ове службе јер је тог датума 1885. године министар војни ђенералштабни пуковник Јован Петровић издао наредбу број 1494 о Главном интендантству и администрацији Врховног штаба.

Дан техничке службе – 15. септембар, обележава почетак производње нитроцелулозног (бездимног) барута, 1891. године у барутани „Обилићево“ код Крушевца, што је омогућило да крагујевачки Завод до 1901. године освоји производњу муниције 5x57 мм за пушке „маузер“ М1899. Током 1908. године линија за израду пешадијске муниције је обновљена. Захваљујући развоју и осавремењавању војне индустрије, Србија се убрзано припремала за победе у балканским ратовима.

Дан саобраћајне службе – 15. септембар обележава дан када је краљ Петар Први Карађорђевић издао Указ о формирању саобраћајне службе 1908. године.

Дан војне полиције обележава се 14. септембра када је наређењем врховног команданта оружаних снага ФНРЈ број 31, формирана војна полиција у Југословенској народној армији 1955. године. ■

► Акција „Војни лекар на селу“

Припадници Друге бригаде спровели су акцију „Војни лекар на селу“ у селима Изрок, Жуче и Орље у општини Тутин. Војни лекари и медицински техничари из 21. пешадијског и 29. логистичког батаљона пружали су становницима ових села медицинску помоћ и делили неопходне лекове у привременој амбуланти у основној школи у Орљу и домовима старијих мештана. Активисти Црвеног крста из Тутина мештанима су делили пакете хране.

Лекаре Друге бригаде на терену обишли су начелник Одељења за цивилно-војну сарадњу Генералштаба пуковник Звонимир Пешић, главни војни имам у Војсци Србије Мустафа еф. Јусуфспахић, војни свештеник Друге бригаде Стеван Стевановић и помоћник председника општине Тутин за здравство Горан Марковић.

Припадници 224. центра за електронска дејства и Треће бригаде извели су акцију „Војни лекар на селу“ у селу Горњи Гајтан код Медвеђе. Црвени крст општине Медвеђе поделио је пакете са основним животним намирницама социјално најугроженијим становницима села, а акцију је подржала и општина Медвеђе. ■

► Књиге на поклон школи у Брестовцу

Министарство одбране и Војска Србије даровали су Лесковцу 15.000 књига. Трећина од укупног фонда остаје Основној школи „Бранко Радичевић“ у Брестовцу, а остале књиге биће дистрибуиране околним местима.

Командант Бригаде везе пуковник Влатко Курај истакао је да Министарство одбране и Војска Србије поклањају књиге преостале након гашења војних библиотека, школама и институцијама културе широм Србије.

Градоначелник Лесковца Горан Цветановић рекао је да се у Србији ретко може видети толико књига на једном месту и додао да се нада да ће млади Лесковца искористити овај потенцијал. ■

► Оријентирци на светском првенству

Репрезентација Војске Србије наступила је на 46. светском војном првенству у оријентирингу у шведском граду Ексјо.

У конкуренцији 29 репрезентација оружаних снага земаља из целог света, и 198 такмичара, наши представници учествовали су у тркама на средњим и дугим дистанцама и у штафети, и у екипном пласману освојили 17. место. Најуспешнији такмичар у појединачној конкуренцији био је капетан Дејан Поповић, који је на средњој стази заузео 55. позицију међу 193 такмичара.

Осмочлана екипа Војске Србије наступила је у саставу: вођа репрезентације – потпуковник Иван Буквић, такмичари – мајор Милован Милић, капетани Сениша Савић, Дејан Поповић, Слободан Ивковић и Ненад Митровић, поручник Милан Ковачевић и старији водник Игор Вуковић. ■

▶ Регионални курс трагања и спасавања на Тари

Циљ четвородневног регионалног курса „Координатор операцијом трагања и спасавања“, који је одржан у хотелу „Оморика“ Војне установе „Тара“, је информисање и едукација припадника националних институција које се баве трагањем и спасавањем о улогама и одговорностима тимова који се ангажују у овим акцијама и упознавање са најбољом праксом планирања, организовања и извршења мисије трагања и спасавања.

Организатори курса су Министарство одбране Србије, Министарство одбране Краљевине Данске и Регионални центар за сарадњу – RACVIAC, а учесници су дошли из Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине, Републике Српске, Црне Горе, Македоније, Албаније, Данске, Литваније, Италије и Либије.

Отварајући курс помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић истакао је да природа изазова који се не заустављају на границама једне државе све чешће условљава да системи и процедуре намењени одговору на те изазове буду пројектовани прекогранично или наднационално, уз највећи могући степен интероперабилности.

– Министарство одбране Србије учествује у свим регионалним одбрамбеним иницијативама на подручју Југоисточне Европе. Верујемо у заједнички циљ који повезује наше суседе и нас – успостављање дугорочно одрживе регионалне безбедности која ће створити услове за економски напредак, изградњу правног система и развој ефикасних институција да би се читав наш регион интегрисао у уређени систем Европске уније – истакао је помоћник министра Јовановић.

На отварању су говорили и амбасадор Бранимир Мандић, директор RACVIAC-а и потпуковник Ове-Уруп Мадсен из Данске који је и координатор овог регионалног курса.

Министарство одбране Србије подржава ову програмску активност RACVIAC-а имајући у виду интерес за унапређивање рада националне службе трагања и спасавања у којој припадници Ваздухопловства и ПВО учествују са тимовима и хеликоптерима у непрекидном дежурству, као и пуну подршку свим регионалним иницијативама за бољу сарадњу у Југоисточној Европи. ■

Састанак политичких директора Америчко-Јадранске повеље

27

Делегација Министарства одбране, коју је предводио помоћник министра за политику одбране Мирослав Јовановић, учествовала је на састанку политичких директора Америчко-Јадранске повеље (A5) у Подгорици.

Учесници су информисали о статусу националних капацитета декларисаних у регионалне сврхе и констатовали важност рационализације пројеката регионалне сарадње у време економске кризе.

Помоћник министра Јовановић истакао је подршку свим заједничким регионалним пројектима који доприносе регионалној стабилности и безбедности и подсетио учеснике на капацитете које је Србија спремна да понуди за коришћење на регионалном нивоу. Током састанка разговарано је о будућности Форума за сарадњу држава Западног Балкана (SEEC) и актуелних пројеката у оквиру те иницијативе.

Америчко-Јадранска повеља је формирана на иницијативу САД, а Србија од 2006. године има статус посматрача. ■

Посета делегације Ваздухопловства Вијетнама

Команду Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Земуну посетила је делегација Ваздухопловства Вијетнама. Заменик команданта ВиПВО генерал-мајор др Миодраг Гордић разговарао је том приликом са замеником команданта Ваздухопловства Вијетнама генерал-мајором Ле Хуи Вином.

Посета је организована ради размене искустава и развоја сарадње у области ваздухопловства и противваздухопловне одбране, посебно у области обуке. Високој делегацији Вијетнама презентовани су авиони супер гaleb Г-4 и ласџа.

У оквиру четвородневне посете Србији, делегација Вијетнама посетила је 204. ваздухопловну бригаду и 250. ракетну бригаду за ПВД. ■

Донација информатичке опреме

Протокол о донацији информатичке опреме Министарству одбране потписали су начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић и представник Министарства одбране Краљевине Данске пуковник у пензији Курт Рефсгард.

Данска ће наставити са подршком у започетим пројектима – опремање и обука Службе трагања и спасавања, безбедност летења, логистика, АБХО, ПЕЛТ, формирање психолошког тест центра на ВМА и Националног центра за контролу тровања и подршку у опремању система одбране информатичком опремом. ■

Јавне финансије у систему одбране

У Војној академији одржан је курс за јавне финансије у систему одбране у организацији Сектора за буџет и финансије и Катедре за финансије Војне академије, који је отворио пуковник др Саша Трандафиловић, начелник Управе за буџет.

– Сектор за буџет и финансије пре непуне четири године покренуо је иницијативу за школовање кадра финансијске службе на Војној академији. Први резултати видеће се ове јесени, када у јединице и установе Војске Србије буде распоређена прва генерација официра финансијске службе након вишегодишњег прекида у школовању таквог кадра, односно када приме своје прве официрске дужности у финансијској служби – рекао је пуковник Трандафиловић и подсетио да је крајем августа Комисија за акредитацију и проверу квалитета акредитовала студијски програм за основне и мастер академске студије за јавне финансије.

– Иако смо прво министарство које је спровело све активности на имплементацији система финансијског управљања и контроле који представља најважнији сегмент развоја система интерне финансијске контроле у јавном сектору, у процесу придруживања Европској унији очекује нас још много изазова – рекао је на отварању пуковник Трандафиловић.

Петодневни курс похађало је 30 слушалаца из Министарства одбране и Војске Србије. Програмом курса обухваћени су систем финансијске службе у јавном сектору Републике Србије, финансијско пословање корисника буџетских средстава, рачуноводствени систем и финансијско извештавање, извршење буџета, плате и накнаде у јавном сектору и финансијска контрола и ревизија. ■

Нови станове за припаднике система одбране

Начелник Војнограђевинског центра „Београд“ потпуковник Даворко Паликућа уручио је 41 кључ припадницима система одбране који су добили станове у насељу „ Степа Степановић“ на Вождовцу и том приликом истакао да ће Министарство одбране у сарадњи с Грађевинском дирекцијом Србије наставити реализацију тог пројекта. Од договорених 748 станова усељено је 445.

На локацији некадашње касарне, на 42 хектара површине гради се стамбено-пословни комплекс са 4616 станова, 156 локала, 1430 гаражних и 3300 отворених паркинг места. Министарству одбране припада 21 одсто бруто површине простора за решавање стамбеног питања припадника система одбране. ■

Лето на „Врежини“

Завршена је сезона купања на војном пливачком базену „Врежина“, коју су обележили велика посета, висока безбедност купача, кристално чиста вода, ред на базену и ниске цене за посетиоце. Управа, лекарска и спасилачка екипа и остали припадници Треће бригаде обезбедили су потребне услове за коришћење базена и омогућили грађанима Ниша да се у лепом амбијенту одморе, рекреирају и проведу топле летње дане.

Овогодишња сезона остаће упамћена и по заједничкој акцији Треће бригаде и радио „Банкера“ – сваке суботе на базену организовани су музички програм, различита такмичења, спортске активности и наградне игре. Радионице за децу, плесна школа, избор најлепшег скока у базен и „игре без граница“ само су неки од садржаја који су оплеменили боравак на „Врежини“.

Менаџер и уредник радио „Банкера“ Марио Радојковић истиче да је за све акције имао максималну помоћ управника базена мајора Горана Денића и његових сарадника. ■

З. М.

Обележен Дан војне полиције
– 14. септембар

ЕЛИТНИ ДЕО ВОЈСКЕ

У Великој ратној сали старог Генералштаба одржана је свечаност поводом 14. септембра – Дана војне полиције, у знак сећања на формирање војне полиције Југословенске народне армије 1955. године.

Начелник Управе војне полиције бригадни генерал Дејан Јанковић подсетио је да први писани трагови о служби датирају из периода Кнежевине Србије.

– Прва полицијска одељења у командама бригада српске војске формирана су 1876. године, наредбом књаза Милана Обреновића. Од тада је војна полиција организована на различите начине,

али је увек била елитни део војске – рекао је генерал Јанковић и истакао да су израђена три нова упутства за реализацију послова војне полиције, чиме су створени услови за ефикаснији рад органа и јединица у Министарству одбране и Војсци Србије.

– Приоритетни задаци биће усмерени на јачање превенције на сузбијању криминалитета у систему

Бригадни генерал Дејан Јанковић

одбране, унапређење безбедносне заштите лица, објеката и активности, очување војног реда и дисциплине, затим побољшање усавршавања кадра, унапређење функционисања оперативног центра и даљу доградњу нормативно правне регулативе – навео је генерал Јанковић.

За успешну сарадњу додељене су захвалнице Вишем јавном тужилаштву Београд, Жандармерији МУП, Управи за обезбеђење одређених лица и објеката МУП, Полицијској управи Врање, Управи криминалистичке полиције за град Београд, затим Војнобезбедносној агенцији, Војнообавештајној агенцији и Гарди Војске Србије.

Већ традиционално, Управа војне полиције организовала је, у сусрет празнику, акцију добровољног давања крви на Институту за трансфузиологију Војномедицинске академије и том приликом 35 припадника из београдског гарнизона учествовало је у акцији давања најдрагоценије течности. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

ТАКМИЧЕЊЕ У СТРЕЉАШТВУ

Поводом Дана Војне полиције на стрелишту „Бубањ поток“ најбољи стрелци у црним береткама одмерили су вештине у гађању пиштољем 9мм ЦЗ-99 и аутоматском пушком 7,62мм М-70.

У појединачном пласману, прво место у дисциплини пиштољ ЦЗ-99 освојио је старији водник Бранислав Ивковић из 25. батаљона Војне полиције, док је у гађању из аутоматске пушке најбоље резултате постигао мајор Предраг Величковић из батаљона за противдиверзантска дејства.

Прво место екипно у гађању из пиштоља освојио је тим батаљона за противдиверзантска дејства, а највештији стрелци из пушке били су из батаљона специјалне намене „Кобре“ који су однели прво место и у укупном пласману.

Заједничка вежба Војске Србије и Оружаних снага Мађарске

Гађања из артиљеријског бродског наоружања

Припадници речних јединица Војске Србије и Оружаних снага Мађарске, на артиљеријском полигону „Тител“ на реци Тиси, извели су гађања из артиљеријског бродског наоружања. Нишанције на двадесетмилиметарским једноцевним и четвороцевним бродским противавионским топовима, припадници Првог речног одреда Речне флотиле Војске Србије и Првог пука за разминирање Оружаних снага Мађарске, гађали су циљеве на води.

Гађања су изведена са речних миноловаца типа „Нештин“ Речне флотиле, које, у свом формацијском саставу, имају и Оружане снаге Мађарске. Уз ова, ове године изведена су и захтевнија здружена гађања групе бродова, која нишанције и посаде мађарских речних јединица до сада нису изводили.

Тактички рад и гађања на вежби „Iron Cat 2013“, којима је руководио потпуковник Венко Механџић, начелник штаба Флотиле, са палубе брода „Шабац“ пратили су генерал потпуковник Александар Живковић, командант Копне-

МИНИСТАР РОДИЋ НА ВЕЖБИ "IRON CAT"

Учеснике здружене тактичке вежбе „Iron Cat 2013” на артиљеријском полигону „Тител” на Тиси обишао је министар одбране Небојша Родић и пратио део гађања нишанција двадесетмилиметарских једноцеваца и четвороцеваца са речних миноловаца.

На овој здруженој тактичкој вежби, која се изводи већ трећу годину наизменично у Србији и Мађарској, планира се проширење садржаја вежбовних активности на гађање у ваздушном простору, разминирање пловних путева и операције трагања и спасавања коришћењем бродова и ронилачких јединица.

не војске Војске Србије, бригадни генерал др Габор Боронди, командант Копнене војске Мађарске, пуковник Андрија Андрић, командант Речне флотиле и потпуковник Ласло Антал, командант Првог пука за разминирање.

Дводневним гађањима претходиле су и заједничке теоријске и практичне припреме бродских посада.

– Током вежбе владала је изузетно добра сарадња, коју ћемо и у будућности наставити и унапређивати, посебно у интегрисању рада наших бродских посада - рекао је бригадни генерал Боронди.

– Битно је истаћи да, поред размене искустава и унапређења оспособљености, овакве заједничке вежбе дају шансу пре свега развијању међусобног разумевања и наш допринос јачању добросуседских односа, самим тим и безбедности у региону – рекао је генерал Живковић, истичући врло добре резултате гађања. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Ракетирање циљева

■ 31

Припадници 714. противоклопне хеликоптерске ескадриле из састава 98. ваздухопловне бригаде успешно су на полигону „Пасуљанске ливаде” гађали циљеве на земљи ракетама типа 9M14М „маљутка”, што представља финалну проверу обучености посада хеликоптера „гама”.

Хеликоптери су у три наврата надлетали полигон дејствујући синхронизовано противоклопним вођеним ракетама по циљевима у рејону „Присака”.

– Ракетирање не представља само проверу обучености посада хеликоптера, него и осталих делова ескадриле који су, ради ефикасног и безбедног извршења задатка, морали да раде синхронизовано. Поступак је, дакле, потпуно исти као и током борбених дејстава – објашњава мајор Срећко Држаић, руководилац вежбе, који у Команди 98. ваздухопловне бригаде обавља дужност начелника Одсека за летачке послове.

Заједно с хеликоптерским јединицама, извиђање и дејство по циљевима на земљи симулирала је и ловачко-бомбардерска авијација авионима „галеб Г-4” и „орао” из састава 241. ловачко-бомбардерске ескадриле. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Снимио Ј. МАМУЛА

Вежба „Ртањ2013”

У Центру за обуку путем симулација у Београду, припадници 31. пешадијског батаљона Треће бригаде извели су вежбу „Ртањ2013”, чија је тема пешадијски батаљон у противпобуњеничкој операцији.

Током вежбе реализоване су супозиције типичне за ту врсту операција чији је циљ успостава и одржавање мира и стабилности у додељеној зони одговорности. Руководилац вежбе био је пуковник Слађан Стаменковић, начелник штаба 3. бригаде. ■

Представљамо најуспешније кадете 134. класе Војне академије

Успех за понос

Од када постоји Војна академија, живи и традиција да се на крају школовања част укаже онима који су постигли најбоље резултате. Њиховим успехом поносе се и колеге из класе, а биће узор и генерацијама које ће наредних година продефиловати испред Дома Народне скупштине.

Екипа „Одбране“ разговарала је неколико дана пре свечане промоције са тројицом најбољих кадете 134. класе, будућим потпоручницима. Први у рангу – потпоручник Иван Сибиновић, пилот хеликоптера, дипломирани инжењер саобраћаја. Родом је из Књажевца. Завршио је студијски програм војно ваздухопловство, модул пилот хеликоптера, с просечном оценом 9,65.

– У Књажевцу сам завршио основну школу, после које сам уписао Војну гимназију у Београду. За војни позив од-

лучио сам се релативно рано, зато што волим своју земљу, волим униформу и организованост у раду. Наравно, ту је и љубав према летењу, због које сам се и определио да будем пилот – каже најбољи кадет 134. класе Иван Сибиновић.

Војну академију ће, како каже, памтити по пријатељствима које је стекао, као и изузетним професорима и старешинама.

– Никада нећу заборавити први скок падобраном и први самосталан лет. У лепом сећању ће ми остати и путовања у иностранство, дружење и размена искустава са иностраним кадетима, али и учествовање у снимању серије „Војна академија“, као за војни позив неуобичајено искуство – наводи Иван Сибиновић.

Он каже да после Академије планира да доврши обуку на хеликоптеру и постане потпуно оспособљен борбени пилот. После тога би желео да похађа курс за наставника летења.

– Планирам да упишем и мастер студије и да се бавим и научним радом у домену ваздухопловства – открива Иван планове за будућност. – Златна сабља коју ћу добити од председника Републике за мене је велика част, али и подстицај да наставим да улажем још више труда како бих био што бољи.

Други у рангу – потпоручник Сениша Чабаркапа, дипломирани инжењер логистичког инжењерства Дипломи-

рао је на студијском програму логистика одбране, модул финансије, с просечном оценом 9,35.

После завршене XIII београдске гимназије дошао је на Бањицу. Делом је он изабрао официрски позив, а делом је позив одабрао њега.

– Војничка професија је традиција у мојој породици. Мој отац је 1987. године награђен пиштољем као први у својој класи, а ја ћу добити сабљу од председника Републике. Официр је за мене синоним за част, храброст и хуманост – каже Синиша Чабаркача.

За време четворогодишњег школовања на Војној академији, поред обимних обавеза, испита и обуке, Синиша је имао времена да се бави и спортом. Наиме, 2010. године постао је универзитетски првак државе у веслању на ергометрима.

– Са студијских путовања у Грчку и Чешку донео сам веома лепе успомене. Нарочит утисак на мене оставила је посета гробу оснивача Војне академије Александра Заха. Али, свакако су највреднија пријатељства која сам на Академији стекао, и која ће, верујем, трајати цео живот – искрен је Чабаркача и додаје да је мотивисан за рад на почетним официрским дужностима, али и за постдипломско усавршавање.

Трећи у рангу – потпоручник Димитрије Бећаревић, пилот авиона, дипломирани инжењер саобраћаја. Родом је из села Лукићева, општина Зрењанин. Дипломирао је на студијском програму војно ваздухопловство, с просечном оценом 9,33.

После завршене основне школе у родном месту дошао је у Београд и уписао Војну гимназију с жељом да постане војни пилот.

– Од малена сам желео да управљам авионом и као остварењу те жеље ишао сам полако, али сигурно. Требао ми је осам година, али се исплатило – каже Бећаревић.

Према речима трећег у рангу 134. класе, школовање на Војној академији обележила су незаборавна другарства, затим падобранска и летачка обука, а посебно први самостални лет.

– Обука у сплаварењу, скијању и вожњи, поклоничко путовање на Свету Гору, посета Хиландару и пењање на Атос, путовање у Напуљ и посета италијанској Ваздухопловној академији... Све су то слике које су се урезале у моје сећање – описује Димитрије утиске о кадетским данима.

– По завршетку Војне академије волео бих да завршим летачку обуку и да postanем наставник летења. Планирам, такође, да упишем мастер студије на Саобраћајном факултету у Београду – истиче Бећаревић. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Посета свештеника Националне гарде Охаја

33

У капели Светог Луке Симферополског и Кримског на Војномедицинској академији, у оквиру посете Националне гарде Охаја, заједничку литургију служили су Слађан Влајић, главни војни свештеник у Војсци Србије и православни војни свештеник из Националне гарде Охаја, Џејмс Сајзмор. Заједно са њима служили су војни свештеник из Команде за обуку, Селимир Вагић и војни свештеник из Друге бригаде из Краљева, Стеван Стевановић.

Литургији је присуствовао и пуковник Ендрју Акино, главни капелан Националне гарде Охаја.

– Заједничком литургијом, која је била на дан посвећен помену на јасеновачке жртве у Другом светском рату, ми се сећамо и нашег савезништва и онога времена кад смо се на једној страни борили против истог зла – рекао је после литургије главни војни свештеник Слађан Влајић.

Џејмс Сајзмор истакао је да му је велика част што је вршио службу са својом браћом.

– Уживао сам свим срцем – каже Сајзмор.

Развој верске службе део је сарадње Националне гарде Охаја и Војске Србије, започет 2010. године.

– Претходних дана били смо у прилици да сви наши војни свештеници, односно верски службеници и њихови помоћници, чују предавање америчких војних свештеника о активностима и искуствима у њиховом раду, посебно у делу послова које обављају као штабни официри. Верска служба у Америци постоји непрекидно од 1775. године тако да су драгоцене искуства која они имају у војничком смислу – рекао је пуковник Стевица Карапанџин из Управе за људске ресурсе Генералштаба. ■

М. ШВЕДИЋ
Снимио Д. АТЛАГИЋ

Вежба „Српски штит-03”

Припреме за Либан

Војска Србије уместо једног вода ускоро шаће чету „лавих шлемова” у мисију UNIFIL. У бази „Југ” код Бујановца 130 нових мировњака прошло је финалну проверу пред упућивање у мултинационалну операцију под заставом Уједињених нација

Пешадијска чета из састава 31. пешадијског батаљона 3. бригаде Копнене војске спремна је за упућивање у мировну мисију Уједињених нација UNIFIL у Либану – заједничка је оцена евалуационог тима Војске Србије и посматрача војске Краљевине Шпаније, после тродневне тактичке вежбе „Српски штит-03” на полигону „Боровац” код базе „Југ”. Од 3. до 6. септембра 130 српских „лавих шлемова” демонстрирало је познавање стандар-

них оперативних процедура УН, прописаних за мултинационалну операцију одржавања мира у тој блискоисточној земљи.

Наша војска од новембра прошле године, у саставу шпанског контингента УН, у Либану има један пешадијски вод чији се састав мења сваких шест месеци. Упућивање једне пешадијске чете биће значајно повећање присуства наших снага у међународним операцијама подршке миру. Вежбом је руководио пуковник Слађан Стаменковић, начел-

ник штаба 3. бригаде, док је шеф евалуационог тима био потпуковник Горан Марковић из Команде Копнене војске.

Под лупом

Циљ вежбе „Српски штит-03” био је да се припадници пешадијске чете из Зајечара провере у познавању и примени стандардних оперативних процедура УН, које су прилагођене мултинационалној операцији одржавања мира у Либану. Реализо-

КОНТИНУИТЕТ ПРИПРЕМА

Пуковник Слађан Стаменковић,
начелник штаба 3. бригаде

Пешадијска чета која се припрема за мисију у Либану такође се оспособљава и за коначну евалуацију крајем следеће године за учешће у НАТО операцијама подршке миру.

Према речима заменика руководиоца вежбе „Српски штит-03” потпуковника Золтана Рајде евалуација се према концепту „о-си-си” (ОСС) у извесној мери разликује од евалуације за мисије УН.

– Пешадијска чета из Зајечара припрема се за ангажовање у мировним операцијама од 2010. године и од тада је, према ОСС концепту, успешно завршила три евалуације – прву националну, односно самоевалуацију SEL-1, прву евалуацију НАТО-а – NEL-1 и другу проверу коју је извео наш сертификовани евалуациони тим – SEL-2.

У новембру идуће године планирано је да се обави и коначна евалуација од евалуационог тима НАТО-а, такозвана NEL-2, после чега би чета могла да учествује у мировним операцијама којима руководи НАТО, што је један од корака сарадње у оквиру Програма Партнерство за мир. Ангажовање наших припадника у Либану допринеће њиховом самопоуздању пред испит који их очекује крајем идуће године – објашњава потпуковник Рајда.

вали су неколико десетина активности које су симулирале реалне ситуације у којима се могу наћи за време извршавања задатака на терену – рад моторизоване и комбиноване патроле, рад на контролном пункту и напад на њега, провокација супротстављених страна, несугласице

са становништвом, пружање медицинске помоћи...

Задатак будућих „плавих шлемова” био је да брзо и ефикасно поступи према процедурама које су прописале УН, док су све време били под лупом шесточланог евалуационог тима састављеног од искусних официра

наше војске и екипе шпанских официра које је предводио будући командант батаљона УН у Либану потпуковник Алваро Капељо.

Пуковник Слађан Стаменковић, руководилац вежбе, објаснио је да будући мировњаци нису знали у којим тактичким ситуацијама би могли

да се нађу, што је ситуацију поистоветило с могућим у мисији.

– Листа задатака који се дају јединицама приликом оваквих вежби јесте строго чувана тајна. Једино тако је могуће на прави начин проверити колико су заиста обучени и спремни за извршење задатка у мировној мисији. Уколико би евалуациони тим сазнао да је листа задатака „процурела“, евалуација би била поништена, а јединица не би имала формални услов да се ангажује – објаснио је пуковник Стаменковић.

Према његовим речима, сценарио вежбе у потпуности је прилагођен стварном стању на терену и сви задаци које су војници и њихове ста-

решине морали да решавају проистекли су из искуства и процена ситуације, те стварних претњи у Либану.

Официр који је током три дана пратио сваки корак пешадинача из Зајечара, потпуковник Горан Марковић, сматра да је чета интероперабилна и спремна за упућивање у мисију.

– Наш посао био је да пратимо да ли припадници декларисане чете поступају према дефинисаним оперативним процедурама за мисију UNIFIL. Ниједног тренутка они нису знали у каквој ће се тактичкој ситуацији наћи, па је финална провера доказала да су припреме за ову мултинационалну операцију биле више него успешне – каже Марковић.

МАРКИРАНТИ С ИСКУСТВОМ

Да би ситуација током вежбе била што реалнија, ангажовано је тридесетак припадника наше војске, од којих је већина већ била у мировној мисији у Либану, да симулирају локално становништво, терористе или актере сукоба на терену. Такозваним „имитационим апаратом“ командовао је капетан Коста Крунић из Специјалне бригаде.

Маркиранти су увежбани да се понашају онако како би локално становништво могло да се опходи према снагама УН. Наши „плави шлемови“ дужни су да поступају према прописаним процедурама, али и да испоље висок ниво сталожености и познавања локалних обичаја, културе и менталитета становништва.

Имајући у виду да се у мисијама УН убојита сила примењује само уколико су угрожени животи припадника контингента, дипломатске вештине команданта и командира могу бити од пресудне важности за успех задатка и безбедност војника.

Мислима већ у мисији

За потребе вежбе „Српски штит-03“ изграђен је потпуно нови „истурени базни камп“ који верно симулира локацију на којој ће наша јединица бити стационарирана у Либану. Мајор Срђан Радивојевић, командир пешадијске чете која ће бити упућена на Блиски исток, каже да је камп прилагођен условима који наше припаднике очекују на терену како би се што боље припремили.

– Припрема за овај задатак почела је у фебруару када смо добили наређење за формирање јединице и од тада у континуитету трају активности које би требало да нас доведу на ниво потпуне спремности за извршење задатка у мисији UNIFIL. Рекао бих да су припадници чете мислима већ у мисији. Зато смо и вежби приступили професионално – каже мајор Радивојевић.

Како каже командир чете, за учешће у мисији мировњаци су изабрани према строгим критеријумима који подразумевају – висок ниво психо-физичке способности, обучености и мотивације. Он додаје да је јединица морала формацијски и бројчано да се прилагоди захтевима УН, али и да прихвати нова борбена средства која, иначе, не „следеју“ пешадијску чету.

– Најсложенији део обуке био је на возилима ВПБ 86 која припадници чете до сада нису користили – наглашава мајор Радивојевић.

Потпуковник Алваро Капељо, будући командант шпанског контингента у Либану, рекао је да су српски војници добро обучени, веома мотивисани и квалитетно опремљени за учешће у мисији UNIFIL. Он каже да је у извештајима његовог претходника рад пешадијског вода Војске Србије високо оцењен и да, у складу с тим, очекује да ће пешадијска чета, која ће од новембра до маја следеће године бити у саставу шпанског батаљона, наставити да извршава задатке једнако добро. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимео Даримир БАНДА

Спремни за Кипар

у складу с мисијом коју тамо обављају. Од нивоа њихове оспособљености за извршавање задатака зависиће и степен интероперабилности јединице с јединицама осталих армија, ангажованим у мировној мисији. Зато је значајно, истиче мајор Виденовић, да је и ова вежба била што приближнија стварној ситуацији на терену.

– На Кипру обављамо три различита задатка. Два одељења ће бити смештена у бази „Стефан Немања” и ангажована на задацима патролирања у зони одговорности у Сектору 4, једно одељење обавља осматрачке задатке у селу Било, а два одеље-

ња су у Кампу „Генерал Штефанек”, где обезбеђују базу. На основу досадашњих резултата и високе оцене Тима за евалуацију можемо се надати и успеху у обављању задатака због којих одлазимо у мисију – каже командир вода капетан Милан Ристић. ■

На полигону Боровац код базе „Југ” реализована је завршна вежба евалуације стрељачког вода из Трећег батаљона војне полиције који ће, у оквиру пете ротације, заменити јединицу Војске Србије ангажовану у саставу словачко-мађарског контингента у мировној мисији на Кипру.

Вежба „Медитеран 05” представља завршетак петонедељне обуке припадника вода, а део припрема обављен је у Центру за мировне операције у Београду.

Вишечлани искусни евалуациони тим Копнене војске вредновао је оспособљеност стрељачког вода војне полиције, у којем су и два припадника Прве бригаде Копнене војске, за обављање задатака који се, на основу искустава стечених током претходних ротација, реализују у мисији на Кипру.

– С обзиром на искуство у реализацији обуке јединица за мултина-

ционалне операције, квалитета до сада спроведене обуке јединице и вежбовних активности које су реализоване, можемо рећи да су постигнуте резултати били и очекивани – каже руководилац Тима за евалуацију мајор Игор Јанковић.

Оцењивање оспособљености и припремљености јединице која одлази у мисију на Кипар изведено је у складу с националним регулативама. Вредноване су њихова оспособљеност за извршавање задатака у мултинационалној операцији и ниво интероперабилности.

– На полигону смо имитирали збивања и активности које се одвијају у истуреном базном кампу, сталном и привременом контролном пункту, на осматрачким станицама и током патролирања у зони операција на Кипру – наводи мајор Дејан Виденовић, командант вежбе.

На том подељеном медитеранском острву припадници стрељачког вода извршаваће различите задатке,

Д. ГЛИШИЋ
Снимио И. ИВАНОВ

Нова генерација војника на добровољном служењу војног рока

Војска као ИЗАЗОВ

У три центра за обуку Команде за обуку примљена је најмлађа генерација војника и војнициња који намеравају да своју професионалну перспективу вежу за војнички позив

Наредних месец и по дана, око 500 војника и војнициња ће, уз стручан и искусан старешински кадар, у учионицама, кабинетима, на вежбалиштима и полигонима Првог центра за обуку, у сомборској касарни „Аеродром“, Другог у ваљевској касарни „Војвода Живојин Мишић“ и Трећег центра у касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу, овладавати основним војничким вештинама.

Руковање личним наоружањем и опремом, примена основних тактичких радњи, правила о односима у војсци, само су део обимних и захтевних садржаја обуке. Такође ће значајно унапредити личну физичку способност, издржљивост и кондицију.

У Другом и Трећем центру за обуку прве војничке кораке начиниће и 184 кадета 138. класе Војне академије и 32 кадета 5. и 4. класе Војномедицинске академије, будући официри Војске Србије.

Кроз капију сомборске касарне „Аеродром“ ушле су заједно и три девојке из Београда – Душица Стојановић, студенткиња прве године Факултета за безбедност, Тамара Тодоровић, студенткиња четврте године Биолошког факултета на смеру Молекуларна биологија и физиологија, и Ђурђица Герасимовић, графичарка и фотографкиња.

Бранислав Угринов, иначе новинар Радио Кикинде, зажеleo се реда, дисциплине и физичког напора, што се, како каже, данас може наћи једино у војсци.

Истичући жељу и спремност старешина Првог центра да стручна знања и искуства током обуке пренесу

ВЕЛИКО ИНТЕРЕСОВАЊЕ

У септембарском упутном року планирано је да се у Војску Србије упуту 560 кандидата на добровољно служење војног рока са оружјем. Од тога 500 кандидата у центре за обуку и 60 на Курс слушалаца резервних официра.

За добровољно служење војног рока пријавило се 3.295 кандидата или 588 посто од Плана упута, што говори о изузетно великом интересовању за добровољно служење.

У центре за обуку Војске Србије упућена су 503 кандидата, а на курс слушалаца за резервне официре 61 кандидат.

У овом року добровољно војни рок служи и 66 жена, 48 у центрима за обуку и 18 на Курс слушалаца за резервне официре.

на младе војнике, шестој генерацији „добровољаца“ у касарни „Аеродром“ добродошлицу је пожелео заменик команданта Центра потпуковник Стипан Златар.

После основне индивидуалне обуке, евалуације и стицања сертификата, војници на добровољном служењу војног рока наставиће стручну обуку у центрима за специјалистичку обуку, док ће кадети и кадеткиње наставити школовање у Војној, односно Војномедицинској академији. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

Отворени дан у Новом Саду

39

Прва бригада Копнене војске, у сарадњи са Градом Нови Сад, организовала је у новосадској касарни „Југовићево“ акцију „Отворени дан“. Кроз отворену касарнску капију први су ушли ученици Основне школе „Свети Сава“ из Руме, најнестрпљивији у жељи да се, дружећи се са војницима, упознају са војничким животом.

Поред 1. бригаде Копнене војске, 5. батаљона војне полиције и 240. самоходног ракетног дивизиона за ПВД, у акцији „Отворени дан“ први пут су учествовали и припадници новосадске Ватрогасно-спасилачке бригаде, Црвеног крста Војводине, чланови Извиђачког одреда „Извиђачи Темерина“ и макетари „Макетарског клуба Нови Сад“.

Заинтересовани за добровољно служење војног рока и професионалну војничку каријеру добили су из прве руке све одговоре на постављена питања.

Овогодишњу акцију „Отворени дан“ обишли су и командант 1. бригаде бригадни генерал Стојан Батинић, начелник Јужнобачког управног округа Зоран Милошевић и командант новосадске Ватрогасне бригаде Драгослав Клисура. ■

Б. М. П.

ВЕСТИ

»»» У БАЗИ „Југ“ одржан је курс евалуатора колективне обучености, који је похађало тридесет официра из Копнене војске и Команде за обуку. Током пет дана, полазници курса обучавали су се за планирање и извођење евалуације обучености команди и јединица Војске Србије. ■

»»» У ЦЕНТРУ за усавршавање кадрова атомско-биолошко-хемијске одбране у Крушевцу одржан је петодневни међународни курс „Основни курс заштите од дејства хемијског оружја“, који је похађало шест слушалаца из Алжира, Египта, Кипра, Македоније и Црне Горе. ■

»»» У КАСАРНУ „Дедиње“ јавило се 59 младих и девојака, који су задовољили критеријуме за попуну јединица Гарде Војске Србије. За потребе Гардијског и Командног батаљона, као и Објекта посебне намене примљено је 38 кандидата у професионалну војну службу. Наредних шест недеља, 21 кандидат обучаваће се за професионалне војнике за јединице војне полиције. ■

Изложба у Дому војске у Београду

СТОГОДИШЊИЦА БАЛКАНСКИХ И ПРВОГ СВЕТскоГ РАТА

У Малој галерији Дома војске у Београду од 4. до 14. септембра приређена је изложба слика „Стогодишњица балканских и Првог светског рата“. Организатори изложбе су Медија центар „Одбрана“, Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца Београд и Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца „Стеван Синђелић“ из Свилајнца.

Председник Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца Београд, др Видоје Голубовић отворио је изложбу и истакао да је то мали допринос обележавању века од српских ратовања.

– Изложба треба да покаже нашу снагу и борбу да не заборавимо, и трајно забележимо, како су наши преци страдали и како су животе нудили отаџбини а ништа од ње нису тражили. Слике подсећају шта се дешавало, како су тада живели наши људи, како су волели Србију, а ми данас покушавамо да се сетимо и да успомену сачувамо - рекао је Голубовић и поручио: чувајте Србију

и традицију као што су их преци чували и негујте историју, она ће се вратити.

Никола Станковић, председник Удружења ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца „Стеван Синђелић“, истакао је да је српска историја богата традицијом и да текућа година обилује јубилејима.

– Важно је да обележавамо историјске годишњице на достојанствен начин и да на млађе генерације пренесимо искуство - истакао је Станковић и захвалио Медија центру „Одбрана“ на организацији изложбе.

На свечаном отварању у програму су наступили чланови театра „Ресава“ који ради при Центру за културу „Свети Стефан, деспот српски“ у Деспотовцу.

Изложба је обухватила 28 радова насталих на 17. сликарској колонији одржаној прошле године у Црквенцу код Свилајнца, посвећеној подвигу и голготи српског народа у одбрани отаџбине. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Даримир БАНДА

Културни водич ■■■■■■■■■■

15–30. септембар 2013.

ДОМ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Браће Југовића 19, тел. 3234-702

Ликовни програм

тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије (рад-но време: сваког дана сем недеље од 11 до 19)

17. 9. у 19 - Велика галерија – Отварање изложбе „Велика Иза Влаха Буковца“, у сарадњи са Спомен-збирком Павла Бељанског из Новог Сада.

25. 9. у 19 - Мала галерија – Отварање изложбе „Милунка Савић“, у сарадњи са Историјским музејом Србије и РТС.

Предавања

Велика галерија – Пратећи програм изложбе „Велика Иза Влаха Буковца“

21. 9. у 15 - Рестаурација „Велике Изе“, др Даниела Королија Црквењак

28. 9. у 15 - „Велика Иза“ на париском Салону 1882. године, Маја Марковић

Филмски програм

26. 9. у 18 - Велика галерија – Пројекција филма Спомен-збирке Павла Бељанског, Серијал „Шкриња“, РТВ Хрватска (2009).

Музички програм

тел. 3201-728

16. 9. у 20 - Свечана сала – Солистички концерт тенора и пијанисте Стефана Ђоковића. На програму су оперске арије и хитови Бродвеја. ■

Изложба ремек-дела Влаха Буковца у Дому војске

„Велика Иза“ и дух Париза у Београду

41

Слика је 1948. године проглашена за културно добро, и све до 1965. била је део приватне колекције у стану Павла Бељанског. Најзад, поклоњена је Легату Новог Сада, а од 1966. изложена је у „Меморијалу Павла Бељанског“. После опсежне рестаурације пред лице јавности излази 131 годину од настанка.

Поводом изложбе „Велика Иза Влаха Буковца“ у Великој галерији Дома Војске Србије, која ће бити отворена 17. септембра у 19 часова, одржана је конференција за новинаре на којој су говорили др Јасна Јованов, управница „Спомен-збирке Павла Бељанског“ и потпуковник Славољуб Марковић, директор Медија центра „Одбрана“.

Потпуковник Марковић истакао је да се изложбом наставља сарадња Галерије Дома Војске с новосадском „Спомен-збирком Павла Бељанског“, која је започела изложбом „Колекција Павла Бељанског поново у Београду“ 2011. године у тој установи.

– На увид јавности излажемо слику „Велика Иза“ познатог хрватског уметника Влаха Буковца. Осим овог ремек-дела пред-

стављамо и слику „Циганчица с даирама“ истог аутора, из колекције Галерије Дома Војске, као и богат илустративни материјал, објављиван уз роман Алексиса Бувијеа – рекао је директор Медија центра.

Дух Париза дочаран је излагањем оригиналних материјала, фотографија Влаха Буковца, исечака из новина, предмета из музичке собе првог власника у којој је слика била изложена.

Изложба ће бити отворена до 2. новембра, а пратиће је предавања, филмске пројекције и радионице. За слепе и слабовиде особе биће припремљен посебан тактилни сегмент, у којем ће уз помоћ аудио вођења моћи да упознају чувено дело.

О „Великој Изи“ и њеном аутору говорила је др Јасна Јованов, која је нагласила да ова слика представља ремек-дело којим је сликар, уистину, и започео богату уметничку каријеру.

– Излагањем на пролећном Салону у Паризу 1882. године, на којем је, међу 2.700 експоната, „Велика Иза“ освојила „Златну медаљу“ и постављена на почасно место у улазној дворани, Буковац је на пречац освојио публику и изазвао сензацију и бурну позитивних реакција и у уметничким круговима и у широј јавности. Француска штампа, инспирисана истоименим делом познатог романописца Алексиса Бувијеа, поздравила је слику као „поему похотној жени“, која је отворила пут славе непознатом уметнику.

Истичући да је од тог тренутка уметничка каријера Влаха Буковца ишла само узлазном линијом, др Јасна Јованов изложила је и кратак историјат слике, која је већ после париског Пролећног салона продата купцу из Велике Британије. Буковчев пријатељ и колекционар његових уметничких дела Ричард Лед ускоро је откупио и ту слику, да би је 1929. године на аукцији у Паризу купио Павле Бељански.

Мултимедијална поставка изложбе „Велика Иза“ у Галерији Дома Војске настала је према идеји Александре Решњак Пешић. Ауторке изложбе су историчарке уметности др Јасна Јованов и Милица Орловић Чобанов из „Спомен-збирке Павла Бељанског“.

Душан ГЛИШИЋ

Снимила Душка СТЕФАНОВИЋ

ХИЉАДЕ КОПИЈА

Слика „Велика Иза“ напречац је освојила париску уметничку јавност. Популарност је делимично црпела из истоименог дела француског романописца Алексиса Бувијеа, објављиваног у наставцима у париским булеварским листовима, у којем је описан монденски живот француске престонице с краја 19. века. Репродукција Буковчеве „Изе“ урађена је и у облику разгледнице и продата у неколико хи-

љада копија исте године кад је оригинал освојио престижно признање на пролећном Париском салону.

Настанак из пепела

У мирнодопски развој Ратна морнарица Југословенске армије ушла је с 57 ратних и помоћних бродова краљевине Југославије, међу којима је било осам моторних топовњача „Хигинс“, шест торпедних чамаца, 14 различитих миноловаца-минополагача, 24 десантна чамца-пенише, два помоћна брода, по једна корвета, торпиљерка и моторна јахта. Сви ти бродови рат су провели борећи се у склопу британске морнарице на Медитерану. Последња је у Флоту стигла подморница „Небојша“, која је такође напустила Југославију у априлском рату и дејствовала у Медитерану у склопу Краљевске морнарице.

Морнарица Југословенске армије као да је саму себе изградила за време Другог светског рата. Она је у периоду 1943–1945. имала, углавном, преуређена цивилна пловила, са лаким наоружањем, еуфемистички звана наоружани брод или патролни чамац. Тек на самом крају рата, 1945. године, у њен састав ушао је по неки мањи ратни брод из плена, а 12 десантних сплавова и једну заплећену италијанску кочу дали су нам савезници. Тако је на крају рата, маја 1945. године, у ЈА било 475 различитих пловила, од којих су ратни бродови били само један заплећени немачки торпедни чамац и један помоћни ратни брод. Команда Морнарице наредила је 18. јуна 1945. да се из њеног састава издвоје сви трговачки бродови, лађе рибарице, моторни једрењаци, моторни чамци, јахте и пароброди без обзира на тонажу, који су до 6. априла 1941, када је нападнута Краљевина Југославија, били ван тадашње ратне морнарице. Сви они су предати ранијим власницима или новој Управи поморства. Новим наређењем предати су наоружани бродови и патролни чамци који су још неко време били у саставу морнарице.

Први вид појачања Југословенске морнарице представљало је увођење три торпедна чамца, 12 различитих десантних бродова и неколико помоћних бродова заробљених у лукама Трст и Пула. Највећи добитак Титова морнарица остварила је у августу 1945. године, када су у Шибеник уполовили бродови (краљевске) Југословенске морнарице, који су за време рата уз британске снаге били ангажовани на Медитерану. То су били корвета „Нада“, седам моторних топовњача типа „Хигинс“, две торпиљерке, које су још априла 1941. отпловиле у Египат, четири минополагача,

три помоћна брода, јахта и четири патролна чамца финансијске контроле. Како је још 18. јула наређено формирање Штаба Флоте, сада су могле да буду формиране и јединице. Тако су 1. септембра 1945. формиран по један дивизион моторних топовњача и торпедних чамаца, Драгреска флотила и Десантна флотила. Расформиране су флотиле бродова при ратним поморским секторима, а патролну службу на мору преузео је Корпус народне одбране Југославије (КНОЈ). Августа 1945. у Сплиту је формирана и Поморска контрола, састављена од неколико флотила малих моторних чамаца, који су имали задатак да контролишу обални појас мора. Укинуте су Поморске обалске команде формиране у рату. Нешто касније оформљен је самостални поморски гранични одсек, који је преузео обезбеђење границе на мору.

На тај начин морнарица је ушла у свој мирнодопски развој са 57 ратних и помоћних бродова, међу којима је било 8 моторних топовњача „Хигинс“, 6 торпедних чамаца, 14 различитих миноловаца-минополагача, 24 десантна чамца-пенише, 2 помоћна брода, по једна корвета, торпиљерка и моторна јахта. Последња је у Флоту стигла подморница „Небојша“, која је такође напустила Југославију у априлском рату и дејствовала у Медитерану у склопу Краљевске морнарице.

Током 1945. године Ратна морнарица нове Југославије успоставила је и своју организациону структуру. Њу су, поред Команде Флоте и Речне флотиле са приштапским јединицама, сачињавале и три Поморске команде: северног, средњег и јужног Јадрана. Свака од те три команде имала је

ДАН МОРНАРИЦЕ

Један од првих установљених армијских празника био је Дан морнарице, обележен већ 10. септембра 1945. године. Тада је истакнуто да је „наш дан морнарице (је) нова манифестација нераздрживих веза између Југословенске ратне морнарице и југословенских народа“. Иако слављен од 1945, тек је у августу 1947. године посебном наредбом одређено да се 10. септембар установи као Дан морнарице.

Армијски лист „Народна армија“ у бројевима од 7. и 10. септембра 1946. објавио је низ текстова са тематиком из протеклог рата и развоја партизанске морнарице под следећим насловима: „Из дана борби“, „Славан пут Н.Б. 11“, „Црвене звијезде“, „Успјеси Југословенске морнарице у ослобођењу Трста и Словеначког Приморја“ и други. У свим текстовима истиче се потпуна аутохтоност стварања и активности ЈРМ, а само један текст говори о сарадњи партизанских и совјетских морнара на рекама.

Још су у току рата на партизанским бродовима на боковима бојене југословенске тробојке с петокракама. У послератном периоду усталило се правило да се у исписивању назива бродова, односно скраћеница које описују њихову намену, равноправно користи и ћирилица и латиница.

Предах за информисање:
морнари читају Борбу 1946. године

територијалну надлежност на свом подручју, као и по једну бригаду морнаричке пешадије и обалске артиљерије. Морнарица је такође располагала Поморским арсеналом, артиљеријским заводом, одређеним бројем складишта, болница, радионица, као и Подофицирском морнаричком школом.

Развој

Већ тада, 1945. године, наређено је успостављање Флотне листе, а потом се радило и на изради „флотног програма“. Будући развој дефинисан је са ослонцем на већ постављену организацију, уз прелазак са морнарице, наоружане партизанским ратним бродовима – чамцима, на „флоту за отворено море“. Указано је на потребу стварања централне ратне луке за морнарицу. Такође, било је дефинисано постојање посебних јединица ваздухопловства за садејство са морнарицом. Оперативна команда над тим ваздухопловством „мора да је у рукама морнарице“. Било је предвиђено развијање бродоградилшта која ће бити у могућности да израде бродове за потребе флоте. Коначно, требало је успоставити школство и формирати такве центре како би се у будућности морнарица попуњавала „добро школованим кадровима“.

Године 1946. предвиђен је наставак реорганизације и сређивања постојеће материјалне опреме ради ефикасног одржавања, подизања борбене готовости и чишћења лука и пловних путева на мору и рекама од заосталих мина из Другог светског рата. Такође, регулисано је и обезбеђивање

ПОМОЋ СОВЈЕТА

Преглед наоружања испорученог из СССР-а за Југословенску армију у послератном периоду све до почетка 1948. сведочи да је совјетско наоружање доминирало у многим видовима и родовима Титове армије, што се види из испоручених количина. Међутим, Југословенска ратна морнарица остала је углавном без икаквих испорука, јер су Совјети, како се касније открило, нерадо гледали на јачање поморских ефектива Титове армије. Судајући према југословенским потраживањима од совјетске стране, датирана априла 1947, југословенска страна је посебно инсистирала на саветнику за морнарицу.

Стога је још у доба пријатељства са СССР-ом започето планирање самосталне изградње бродовља. Седница политбироа Централног комитета КПЈ 24. децембра 1946. имала је под тачком 2. тему Програм за стварање ратне морнарице. Инвестиција за војно поморство износила је две милијарде (републичке инвестиције за војску биле су 18 милијарди). Према десетогодишњем плану требало је изградити бродовље за преко 200.000 тона. За 1947. планирано је 5.700 тона. Тада је оцењено да бродоградилшта у Краљевици и Ријеци морају бити додељена војној бродоградњи, као и фабрика торпеда у Ријеци. Одлучено је да се бродоградилште изгради и на ушћу Неретве. Такође, требало је створити потребне кадрове за морнарицу и формирати техничку поморску школу.

граничне линије на мору, али оно није било у надлежности Морнарице већ Корпуса народне одбране Југославије (КНОЈ), који је, све до свог укидања 1953, за то имао посебну јединицу.

Командовање

Прописом из јула 1945. било је регулисано да министар народне одбране (Тито) руководи свим пословима из своје надлежности преко заменика, два помоћника и начелника Генералштаба ЈА. Команде Морнарице била је потчињена првом помоћнику МНО. Од 1947. прешла је у надлежност начелника Генералштаба ЈА. На месту команданта ЈРМ био је вицеадмирал Јосип Черни, кога је 1950. заменио вицеадмирал Мате Јерковић, који је на тој дужности остао све до 1962. године. Политички комесари Морнарице били су пуковник Драгиша Ивановић и контраадмирал Тјуро Лончаревић, Владимир Шћекић и Вукашин Мићуновић.

Почетком септембра 1946. формира се Војнопоморско училиште. Формирање те школе трајало је око два месеца, док у Дубровнику није обновљен комплекс раније Поморске академије. Прва класа од 93 питомца започела је рад тек у новембру те године. Први наставни план и програм био је базиран на плану и програму краљевске Поморске војне академије. Проблем због различите школске спреме питомаца видео се одмах по почетку рада ВПУ, па су се зато морали увести они предмети који су питомцима без средње школе давали опште образовање. По наређењу команде ЈРМ, Војнопоморско училиште свечано је отворено тек 2. фебруара 1947. године. Изабран је дан када су у Боки Которској „на аустроугарским ратним бродовима наши морнари развили поносно црвену заставу, устали заједно са осталим морнарима да стресу окове социјалног и националног угњетавања...“

Прва класа војнопоморских официра завршила је школовање у августу 1947. године, јер је оно тада трајало само годину дана. После крстарења на корвети „Партизанка“ и минопологачу „Пиониер“ слушаоци су били распоређени на службу. У току јесени 1947. школа је премештена у Дивуље, где је од октобра почело школовање следеће класе. Два месеца касније у Дивуљама је формирано и Војнопоморско техничко училиште.

Чланом 21. Париског мировног уговора од 16. фебруара 1947. године формирана је Слободна територија Трста (СТТ). Према одредбама мировног уговора у Паризу, дошло је до померања снага ЈА на нове позиције у зону Б, у складу са новом границом СТТ. Јединице ЈА ушле су у словеначко приморје, али и у град Пулу, у ноћи између 15. и 16. септембра 1947. То је био значајан корак за ратну морнарицу. У Пулу се тада из Ријеке преместила поморска команда Северног Јадрана, из Ријеке и Дивуља команда стручних школа, која је у Пули формирала јединствену Морнаричку подофицирску школу. Тако је Пула од 1947. године постала један од важнијих центара Југословенске ратне морнарице. ■

(Наставак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

15–30. септембар 2013.

Православни

21. септембар – Рођење Пресвете Богородице – Мала Госпојина**27. септембар** – Воздвижење

Часног крста – Крстовдан

30. септембар – Свете мученице Вера, Нада и Љубав и мајка им Света Софија

Јеврејски

19. септембар – Сукот

ВОЗДВИЖЕЊЕ ЧАСНОГ КРСТА
– КРСТОВДАН

После Христовог васкрсења, Јевреји су крст на којем је био разапет сакрили и скоро триста година о њему се ништа није знало. Побожна царица Јелена, мајка цара Константина, 326. године отишла је да се поклони местима страдања Господњег и почела да трага за Часним крстом. По савету патријарха Макарија питала је многе јеврејске старце о месту где се налази крст, али нико није хтео ништа да каже. На крају је један од јеврејских старца признао да је у његовој породици сачувано предање о томе да је крст закопан испод Венериног храма.

Царица Јелена и патријарх Макарије отишли су на Голготу. Тамо су дуго копали и ископали не један, него три крста, па се није знало који је прави. Утом је наишла погребна поворка и патријарх је покојника спустио на крст. Када је покојник спуштен на прва два крста, ништа се није догодило, а кад су га положили на трећи, покојник је оживео и устао. Тако је непобитно доказано да је то Часни и животно крст Христовог страдања.

У спомен на тај догађај установљен је празник Воздвижење Часног крста, или Крстовдан. На Крстовдан се строго пости. Обичај је да се тог дана бере и освећује босиљак, који се користи у свим хришћанским обредима у току године.

СУКОТ

Сукот (Сенице) је светковина која почиње уочи петнаестог дана месеца Тишрија и траје девет дана. Прва два и последња два дана су пуни празници, а средњих пет полупразници. Седам, осми и девети дан празника Сукот имају посебне називе: Ошана Раба, Шемини ацерет и Симхат Тора.

Сукот се празнује у јесен, после жетве и бербе воћа.

На Сукот (и то на оних пет средњих, полупразничних дана) обављају се само они послови који не могу да се одложе. Не обављају се венчања (да се не мешају радости) и сахране (да туга не наруши радост празника). ■

Дан службе телекомуникације – 20. септембар

Успостављање војне телеграфске и телефонске мреже

На предлог министра војног генерала Божидара Терзића престолонаследник Александар Карађорђевић одобрио је 20. септембра 1916. „Уредбу о војном телеграфу“, којом је регулисано организовање везе од Врховне команде по дубини и успостављена су телеграфска и трупна телефонска и сигнална одељења

Војни пољски Морзев телеграф. Први светски рат
Army field Morse telegraph, WWI

Српска војска је у Први светски рат ушла с недовољним и дотрајалим средствима везе. Док су трајале борбе у Србији, недостатак технике надокнађиван је коришћењем курирских веза и државног ПТТ система. После повлачења и великих губитака, на Крфу је од 27. фебруара до 26. априла 1916. реорганизована војска. Промене у организацији и коришћењу система веза уследиле су у другој половини исте године.

На предлог министра војног генерала Божидара Терзића престолонаследник Александар Карађорђевић одобрио је 20. септембра 1916. „Уредбу о војном телеграфу“. Уредбом је регулисано организовање везе од Врховне команде по дубини и успостављена су телеграфска и трупна телефонска и сигнална одељења. За Врховну команду предвиђено је једно жично и једно радио-телеграфско одељење, док је у армијама и у пешадијским и коњичким дивизијама формирано жично телеграфско одељење. За пешадијске пукове била су предвиђена трупна телефонска одељења, а телефонска и сигнална одељења била су у сваком артиљеријском пуку и дивизиону. У „Уредби о војном телеграфу“ наведен је и задатак Војног телеграфа у рату – да поставља телефонско-телеграфске везе за војне циљеве, да на њима организу-

је уредан телеграфско-телефонски саобраћај, као и да одржава у исправном стању државну телеграфско-телефонску мрежу и саобраћај у захвату војишног дела.

После доношења „Уредбе“ започела је набавка одговарајућих средстава везе, док се недостатак стручног кадра превазилазио организовањем курсева за оспособљавање подофицира у Солуну. Искуства стечена у Првом светском рату имала су значајан утицај на организацију веза. До 1. септембра 1919. у свакој армији образована је по једна телеграфска чета за везу. За командовање већим јединицама предвиђена је употреба државних телефонских и телеграфских веза, док је пољски телефон био предвиђен за мање јединице.

У Војсци Србије 20. септембар обележава се као Дан службе телекомуникације и Дан Бригаде везе. Бригада везе формирана је у оквиру реформе Војске Србије 30. октобра 2006. и у њен састав су ушле јединице 398. бригаде везе и 235. центра стационарних веза. Бригада наставља традицију јединица везе Врховне команде српске војске, које су настале после доношења „Уредбе о војном телеграфу“. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

„Црвена звезда“ на Тари

Припреме у идеалним условима

Тренер Славиша Стојановић

Капитен Ненад Милијаш

Фудбалери „Црвене звезде“ почетком септембра спровели су мини припреме на Тари, у хотелу „Оморика“ и на спортским теренима Војне установе „Тара“. Црвено-бели су тренирали два пута дневно, а на програму је био углавном рад на физичкој спреми, без одигравања пријатељских мечева.

– На Тари имамо одличне услове за рад. Играчи су одрадили све што је планирало и то са великим интензитетом. Доста смо радили на брзинској издржљивости, а колико смо били успешни, показаће утакмице – рекао нам је тренер Славиша Стојановић на поласку са Таре.

Капитен Ненад Милијаш напомиње да је рад био жесток, али да је Војна установа „Тара“ обезбедила идеалне услове и зато се све лакше поднело.

– Хотел „Оморика“, близина и квалитет терена, теретана коју смо имали и чињеница да смо на Тари спавали као „бебе“, то је оно што нам је требало. Заиста је више него корисно што смо дошли овде – каже капитен Милијаш и додаје да „Звезда“ сада мора максимално добро да игра и побеђује редом.

– Зато смо и дошли на Тару, да надокнадимо све што нам недостаје у игри и сигуран сам да ће се то приметити на утакмицама које долазе – истиче Ненад Милијаш.

Члан Управе „Црвене Звезде“ Момо Гацић захвалан је особљу Војне установе „Тара“ на свему што су учинили да припреме протекну по плану и напомиње да ће Тара и хотел „Оморика“ остати на списку најпожељнијих места за припреме црвено-белих.

На списку играча на припремама на Тари били су Бајковић, Весић, Тркуља, Мирић, Ђуричковић, Ђорђевић, Крнета, Лазић, Дауда, Оњило, Омега, Араухо, Савићевић, Младеновић, Михајловић, Мрђа, Мартиновић, Нинковић, Мијаиловић, Ахчин, Гогић и Милијаш. ■

Р. МУТАВЏИЋ

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за упис лица из грађанства на специјалистичке академске студије на Универзитету одбране у Београду – Медицинском факултету Војномедицинске академије

У школској 2013/2014. години лица из грађанства могу конкурисати за пријем на специјалистичке академске студије, у трајању од годину дана, на следећим студијским програмима:

1. **Трауматологија – 20 кандидата;**
2. **Медицинска токсикологија – 6 кандидата;**
3. **Фармакокинетика и биоеквиваленција – 4 кандидата;**
4. **Рационална фармакотерапија – 8 кандидата;**
5. **Имплантати у оралној медицини – 4 кандидата;**
6. **Орално здравље и пародонтална медицина – 5 кандидата.**

На конкурс се могу јавити кандидати који испуњавају следеће услове:

а) Општи услови:

- 1) да су држављани Републике Србије;
- 2) да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности.

б) Посебни услови:

- 1) за студијске програме Медицинска токсикологија, Фармакокинетика и биоеквиваленција и Рационална фармакотерапија завршене студије медицине, стоматологије, фармације или ветеринарске медицине са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
- 2) за студијске програме Медицинска токсикологија, Фармакокинетика и биоеквиваленција и Рационална фармакотерапија стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), уколико је кандидат завршио студије медицине, стоматологије, фармације или ветеринарске медицине са просечном оценом најмање 8;
- 3) за студијски програм Трауматологија завршене студије медицине са најмање 360 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
- 4) за студијски програм Трауматологија стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали

до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), уколико је кандидат завршио студије медицине са просечном оценом најмање 8;

- 5) за студијске програме Имплантати у оралној медицини и Орално здравље и пародонтална медицина завршене интегрисане академске студије медицине или стоматологије са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
- 6) за студијске програме Имплантати у оралној медицини и Орално здравље и пародонтална медицина стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важали до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), уколико је кандидат завршио студије медицине или стоматологије са просечном оценом најмање 8;
- 7) за упис на све студијске програме потребно је познавање енглеског језика на нивоу другог степена према критеријуму Војне академије.

Мерила за утврђивање редоследа кандидата:

- 1) Просечна оцена са претходних студија (изражена на две децимале) множи се са 5.
- 2) По основу дужине студирања:
 - 20 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја једне школске године дуже од трајања студија;
 - 5 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја две школске године дуже од трајања студија.
- 3) Вредновање и квантитативно исказивање публикованих радова, уколико их кандидат има, врши се према Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативног исказивања научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС“, број 38/08), а укупан број остварених поена множи се са 3 (вредновање публикованих радова, по пријему пријава, обавиће Институт за научне информације ВМА);
- 4) У случају једнаког броја остварених бодова предност има кандидат са већом просечном оценом са претходних студија.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Конкурс је отворен од 2. септембра до 2. октобра 2013. године.

Кандидати пријаве подносе препорученом поштом или лично Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, Црнотравска 17, Београд (IV етаж), радним данима у времену од 12,00 до 14,00 часова. Образац пријаве се преузима са интернет странице Војномедицинске академије (www.vma.mod.gov.rs) или добија у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу следећа документа:

- уверење о држављанству Републике Србије (не старије од шест месеци);
- оверену копију извода из матичне књиге рођених (не старију од шест месеци);
- уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци);
- оверену копију дипломе или оверену копију уверења о завршеном школовању на основним студијама у којој је уписана просечна оцена (уколико није уписана, висина просечне оцене доказује се потврдом коју издаје високошколска установа);
- списак публикованих научних и стручних радова (уколико их кандидат има);
- биографију.

Непотпуне, неблагоприятне и неразумљиве пријаве неће се узимати у разматрање.

Кандидати који испуњавају услове за пријем на школовање биће позвани у Војну академију на проверу познавања енглеског језика.

Комисија за упис ће са кандидатима обавити разговор до 21. октобра 2013. године.

Прелиминарна ранг-листа биће објављена на огласној табли Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, на интернет страници Војномедицинске академије и интернет страници Универзитета одбране у Београду до 23. октобра 2013. године.

Учесник конкурса који сматра да су његова права повређена може поднети приговор декану Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, у року од два дана од дана објављивања прелиминарне ранг-листе.

По приговору учесника конкурса, декан доноси решење у року од два дана од дана пријема приговора.

Након одлучивања по приговору, комисија утврђује и објављује коначну ранг-листу свих кандидата.

Коначна ранг-листа објављује се на огласној табли Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, на интернет страници Војномедицинске академије и интернет страници Универзитета одбране у Београду.

Школарина за школску 2013/2014. годину износи 102.000,00 динара и може се уплаћивати у пет једнаких рата.

Све остале информације о детаљима који се односе на конкурс могу се добити на телефон 011/3608-886, радним данима у времену од 12,00 до 14,00 часова. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
Медицински факултет Војномедицинске академије**

р а с п и с у ј е

ЈАВНИ КОНКУРС

за пријем лица из грађанства на докторске академске студије биомедицине на Универзитету одбране у Београду – Медицинском факултету Војномедицинске академије

У школској 2013/2014. години лица из грађанства могу конкурисати за пријем на докторске академске студије биомедицине, на следећим модулима:

1. Молекулска медицина – 4 кандидата

2. Неуронауке – 3 кандидата

3. Фармакологија и токсикологија – 3 кандидата

На конкурс се могу јавити кандидати који испуњавају следеће услове:

а) Општи услови:

- 1) да су држављани Републике Србије;
- 2) да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци и да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности.

б) Посебни услови:

- 1) завршен један од следећих облика школовања:
 - студије медицине, стоматологије, фармације, ветеринарске медицине или биологије са најмање 300 ЕСПБ и просечном оценом најмање 8;
 - стечен VII-1 степен стручне спреме према прописима који су важили до ступања на снагу Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, бр. 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), уколико је кандидат завршио студије медицине, стоматологије, фармације, ветеринарске медицине или биологије са просечном оценом најмање 8;
- 2) познавање енглеског језика на нивоу другог степена према критеријуму Војне академије.

Мерила за утврђивање редоследа кандидата:

- 1) Просечна оцена са претходних студија (изражена на две децимале) множи се са 5. Уколико се захтевају два нивоа школовања, просечне оцене се множе са 2,5, а добијени производи се сабирају.
- 2) По основу дужине студирања:
 - 20 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја једне школске године дуже од трајања студија;
 - 5 бодова за студије претходног нивоа завршене најкасније до краја две школске године дуже од трајања студија;

- уколико су услови за упис на студије претходно завршена два нивоа студија, по истим критеријумима се за сваки ниво студија додељује 10 односно 2,5 бодова.
- 3) Вредновање и квантитативно исказивање публикованих радова, уколико их кандидат има, врши се према Правилнику о поступку и начину вредновања и квантитативног исказивања научноистраживачких резултата истраживача („Службени гласник РС“, број 38/08), а укупан број остварених поена множи се са 3 (вредновање публикованих радова, по пријему пријава, обавиће Институт за научне информације ВМА);
- 4) У случају једнаког броја остварених бодова предност има кандидат са већом просечном оценом са претходних студија, а уколико се од кандидата захтевају два нивоа претходног школовања, предност има кандидат са већом просечном оценом са основних студија.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Конкурс је отворен од 2. септембра до 2. октобра 2013. године.

Кандидати пријаве подносе препорученом поштом или лично Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, Црнотравска 17, Београд (IV етаж), радним данима у времену од 12,00 до 14,00 часова. Образац пријаве се преузима са интернет странице Војномедицинске академије (www.vma.mod.gov.rs) или добија у Секретаријату Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду.

Уз пријаву на конкурс кандидати прилажу следећа документа:

- уверење о држављанству Републике Србије (не старије од шест месеци);
- оверену копију извода из матичне књиге рођених (не старију од шест месеци);
- уверење од надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шест месеци (не старије од шест месеци);
- оверену копију дипломе или оверену копију уверења о завршеном школовању на основним студијама у којој је уписана просечна оцена (уколико није уписана, висина просечне оцене доказује се потврдом коју издаје високошколска установа);
- списак публикованих научних и стручних радова (уколико их кандидат има);
- биографију.

Непотпуне, неблагоприятне и неразумљиве пријаве неће се узимати у разматрање.

Кандидати који испуњавају услове за пријем на школовање биће позвани у Војну академију на проверу познавања енглеског језика.

Комисија за упис ће са кандидатима обавити разговор до 21. октобра 2013. године.

Прелиминарна ранг-листа биће објављена на огласној табли Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, на интернет страници Војномедицинске академије и интернет страници Универзитета одбране у Београду до 23. октобра 2013. године.

Учесник конкурса који сматра да су његова права повређена може поднети приговор декану Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, у року од два дана од дана објављивања прелиминарне ранг-листе.

По приговору учесника конкурса, декан доноси решење у року од два дана од дана пријема приговора.

Након одлучивања по приговору, комисија утврђује и објављује коначну ранг-листу свих кандидата.

Коначна ранг-листа објављује се на огласној табли Медицинског факултета Војномедицинске академије Универзитета одбране у Београду, на интернет страници Војномедицинске академије и интернет страници Универзитета одбране у Београду.

Школарина за школску 2013/2014. годину износи 176.000,00 динара и може се уплаћивати у пет једнаких рата.

Све остале информације о детаљима који се односе на конкурс могу се добити на телефон 011/3608-886, радним данима у времену од 12,00 до 14,00 часова. ■

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ

УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

Напомена:

- обрасце административне забране достављамо поштом
- могућа организована испорука по договору

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321,

063/370-138

Телефакс: 013/345-930

E-mail: kotikdoo@gmail.com

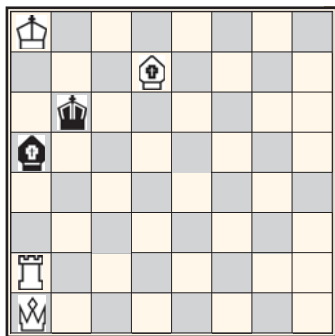
- БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- ПРОГРАМ „VILLAGER“, КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ ВИЛИЈАМСОВЕ МИНИЈАТУРЕ

Енглески композитор шаховских проблема П. Х. Вилијамс објавио је две минијатуре са шест фигура и са само три одбране црног. Решење дајемо у следећем броју.

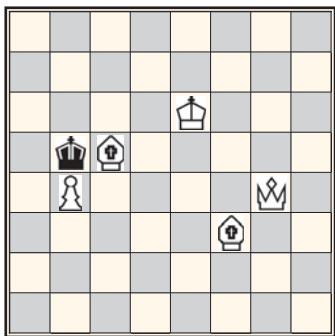
Мат у 2 потеза
„Birmingem News“, 1897.

Позиција:

Бели: Ка8, Да1, Та2, Лд7
Црни: Кб6, Ла5

Мат у 2 потеза
„Birmingem Post“, 1900.

Позиција:

Бели: Ке6, Дг4, Лс5, Лф3, пеџак б4
Црни: Кб5

Припремио Владимир ШАРИЋ

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, ни у квадрату 3x3.

С
У
Д
О
К
У

		6	4		1		
7			6			3	4
							9
	6		2				5
3	1					7	4
5			7			9	
9							
	4	5		8			2
		1		6	4		

Решење коњићевих скокова из прошлог броја:
Каква је дуљња, онаке и челе излећу;
Тешко Марку Краљевићу у злу добра чекајући.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20									21							22
23				24							25					
26					27							28				
29							30						31			
32								33							34	
35			36							37						
38				39							40					
41						42						43				
44								45						46		
47									48							
49				50							51					

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:
Јасминка, килавица, сат, е, Катарина, аталенат, р, ДПО, авадават, динамика, ригер, какупити, Триван, еротика, ироничар, Ларс, номинатив, литеранта, ИПГ, св, Мари Мари, апелација, камо, Атињанин, несесер, италики, Текелија, Татре, Милосава, Иријанке, ран, и, егалитет, тартарат, т, Рур, калирати, Дињичићи.

ВОДОРАВНО:

17. Центри, средине, 18. Пољски фудбалер, Еузебијус, 19. Новинско издавачко предузеће (скр.), 20. Реторично, 21. Мењати облке (лат.), 23. Америчка филмска компанија, 24. Лука у Шпанији, Алакант, 25. Стогодишње, 26. Француски државник, Венсан, 27. Индијски политичар, Намбудурипад, 28. Немачки фудбалер, Михаел, 29. Култни филм Мартина Скорсезеа, 30. Који су уског носа, 31. Песник дадаизма, Тристан, 32. Шиитске духовне вође, 33. Службени језик Републике Словачке, 34. Ове године (скр.), 35. Матица српска (скр.), 36. Присталице атанизма, 37. Празник рода ВС 30. септембра (тог дана 1915. године група немачких авиона бомбардовала је Крагујевац и тада је артиљерац Радомир Рака Љутовац ватром из топа оборио немачки авион), 38. Бивши фудбалер, Горан, 39. Присталице баптизма, 40. Нереалан, 41. На решив начин, 42. Продавац у кантини, 43. Дерати, 44. Стручњак за иранистику, 45. Силпиво дисати, 46. Врста четинара, тиса, 47. Продужетак, 48. Кметски сталез, 49. Коњи (песн.), 50. Прогнозирање, 51. Лисичад.

УСПРАВНО:

1. Филм Драгослава Лазића, 2. Трећа Бетовенова симфонија, 3. Иницијали песника Ерића, 4. Прастановник Италије, 5. Немачки фудбалер, Мехмет, 6. Тристанова имењакиња, 7. Овчица из Андрићеве приче, 8. Кањон у Вајомингу (САД) (анаграм од СКИНС), 9. Једноделно радно одело (стр.), 10. Нота солмизације, 11. Стил у музици („Нова уметност“), 12. Бара, мочвара, 13. Еротски писац, 14. Цветна биљка, 15. Заковица, 16. Главне личности, 18. Веслач у кануу, 19. Треће, ново доба у развоју Земље, 20. Бренд аутомобила, 21. Возачи таксија, 22. Изрити, избраздати, 24. Старији људи, старији свет (нар.), 25. Средство против бола (мед.), 27. Мањкавости, слабе стране, 28. Вршити санацију, 30. Сипко, растресито, 31. Позајмице са отплатом на више рата, 33. Балерина и списатељица Јелена, 34. Мање висоравни, 36. Сточари номади (покр.), 37. Дирке, тастери, 39. Карташка игра, 40. Женско име, Етела, 42. Узвик који подражава тупи пад, 43. Тениски савез Србије (скр.), 45. Авенија (скр.), 46. Иницијали државника Черчила.

Vaš san pored reke

Prvi stanovi useljivi u julu 2013

Posebni uslovi za pripadnike vojske Republike Srbije

Poslovno-stambeni kompleks
„Dunavske terase“
Vojvode Micka Krstića 1,
11000 Beograd, Srbija
Tel/Fax: +381 (0)11 275 08 14
Tel/Fax: +381 (0)11 275 08 15
Mob: +381 (0)64 894 10 01
Mob: +381 (0)64 894 10 96
Mob: +381 (0)64 894 10 14

- ~ Visok kvalitet stanovanja
- ~ Energetska efikasnost
- ~ Brza komunikacija
- ~ Mirno mesto za život
- ~ Pogled na Dunav

Mogućnost kupovine putem subvencionisanih stambenih kredita

Stanovi od 37m² - 85m²
cena 1350€

Garažna mesta
cena 9000€

u cenu nije uračunat PDV

Međunarodni sajam bezbednosti objekata, infrastrukture, lica i poslovanja

Visoke tehnologije u funkciji javne
i privatne bezbednosti.
Tehnička infrastruktura objekata - Integracija
bezbednosti i upravljanja objektima i poslovanjem.
Korporativna i industrijska bezbednost.
Tehnička i fizička zaštita.
Informaciona bezbednost - sBIT
Oprema za bankarsko poslovanje

VIŠKE TEHNOLOGIJE U FUNKCIJI JAVNE BEZBEDNOSTI. Video nadzor gradova i saobraćajnica. Zaštita kritične javne infrastrukture. Kontrola i nadzor aerodroma i pograničnih zona. Specijalna vozila i oprema za suzbijanje demonstracija i masovnih nereda. Oprema i vozila za specijalne jedinice. Tehnika za obezbeđenje javnih skupova i događaja visokog rizika (stadioni, javni skupovi, vip posete...). Tehnička zaštita institucija visokog rizika (kazneno popravne ustanove, pritvorni centri, vaspitno popravni domovi...). Tehnika i usluge obezbeđenja obrazovnih ustanova. Tehnika bezbednosti u saobraćaju – putna, železnička saobraćajna čvorišta, tuneli. Oprema za parkiralista. Tehnika i usluge obezbeđenja državnih institucija.

INTEGRACIJA BEZBEDNOSTI I UPRAVLJANJA OBJEKTIMA I POSLOVANJEM. Tehnička infrastruktura objekata. "Total building solutions". Tehnička zaštita i automatizacija objekta. Inteligentne zgrade. Niskonaponske i elektroenergetske instalacije, kontrola, centralizovani nadzor. Upravljanje potrošnjom energije u cilju energetske efikasnosti. Pametne kuće. Pametni uređaji – integracija funkcionalnosti i bezbednosti. Tehnika obezbeđenja i praćenja logistike i transporta. Integrisana bezbednost i upravljanje bolničkim i farmaceutskim kompleksima. Integrisana bezbednost i upravljanje hotelsko - turističkim objektima i događajima. Tehnika i usluge obezbeđenja maloprodaje, integracija sa pos sistemima.

KORPORATIVNA I INDUSTRIJSKA BEZBEDNOST. Zaštita kritične infrastrukture. Bezbednost finansijskih institucija. Bezbednost telekomunikacione infrastrukture i objekata. Zaštita energetske objekata i bezbednost rudnika i industrijskih zona visokog rizika. Termalni sistemi video nadzora i specijalne aplikacije.

INFORMACIONA BEZBEDNOST I UPRAVLJANJE PODACIMA U PRIVREDI I DRŽAVNIM INSTITUCIJAMA (SBIT). Elektronska uprava. Primena kvalifikovanih elektronskih sertifikata (sbit). Prevencija visokotehnološkog kriminala (sbit). Kartični forum - primena novih tehnologija u finansijama i kontroli pristupa. Bezbednost interneta i socijalnih mreža (sbit). Bezbednost podataka u "oblaku" (sbit). Bezbedne transakcije korišćenjem mobilnih tehnologija.

OSIGURANJE – finansijski potencijal zaštite lica i imovine.

OPREMA ZA BANKARSKO POSLOVANJE

Info i prijava učešća: Tel: +38111 2655-486, Mob: +38163 205-599, Fax: +38111 3615-298, e-mail: isec@sajam.rs

НОВО

ПРЕЖИВЕТИ У ПРИРОДИ – КЊИГА 1 аутора Звонимира Пешића

Пред читаоцима је прва књига из едиције „ПРЕЖИВЕТИ У ПРИРОДИ“.

Војници, извиђачи, планинари, алпинисти, горани, чланови истраживачких друштава и људи који имају адреналин позитивног авантуризма, само су неке од категорија становништва којима су знања о природи и вештине за сналажење у тешким ситуацијама важни и потребни.

Прва књига пружа информације о опстанку, опреми и смештају – знањима неопходним за преживљавање у природи. Књига је штампана у практичном – џепном формату (11x20 цм), на квалитетном папиру и на 194 богато илустроване стране.

Друга књига ће изаћи из штампе до краја 2013. године, а трећа и четврта у току 2014. године.

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем књигу:

1. Шифра 111289/„ПРЕЖИВЕТИ У ПРИРОДИ“ – књига 1, по цени од 570,00 динара (књига 432,00 и поштарина 138,00 динара)

Купац

ЈМБГ

Адреса становања, улица и број:

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о ујлаши целокујној износа доставити МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књије. Купљена издања биће достављена као прејоручена поштом.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Сва издања можете купити по истим ценама и у продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд, 011/2184-925

Сингапурска артиљеријска
оруђа

ПРИЧА О УСПЕХУ

Борбени авион МиГ-29М/М2

КОПНЕНИ ГРАБЉИВАЦ МОРНАРИЧКИХ КОРЕНА

Самоходно оруђе
57/2 mm ЗСУ-57

ПРОТИВАВИОНСКИ ТЕНК

Борбени авион МиГ-29М/М2

КОПНЕНИ ГРАБЉИВАЦ МОРНАРИЧКИХ КОРЕНА

На недавно завршеном „Партнеру 2013“ своје производе представила је компанија МИГ. Највеће занимање било је за МиГ-29М/М2. Тај борбени авион, одскора занимљив нашој јавности, заправо је и својеврсна непознаница, будући да се у последњих двадесетак година његова ознака везивала за неколико различитих летелица. Од завршетка московске ваздухопловне изложбе МАКС 2013 произвођач је одлучио да и за ову верзију користи ознаку МиГ-35.

Леџи и скуџи, својевремено је писало на насловници једног ваздухопловног часописа, као опис савремених борбених авиона. И док је лепота ствар перцепције и појединачних естетских афинитета, (пре)висока цена незаобилазна је особина данашњих борбених авиона. Управо због тога, све земље (посебно оне са мањим финансијским мо-

гућностима) обнављању борбене авијације посвећују велику пажњу, а процес набавке траје годинама.

Пажња јавности, међутим, углавном је усмерена на поређење конкурентских авиона и вагање који од њих има боље перформансе, ефикасније наоружање... Међутим, треба имати у виду да су тактичко-технички подаци, које у својим каталозима и брошурама

САДРЖАЈ

Борбени авион МиГ-29М/М2 КОПНЕНИ ГРАБЉИВАЦ МОРНАРИЧКИХ КОРЕНА	2
Пиштољ FN HP P-35 БЕЛГИЈАНАЦ	7
Сингапурска артиљеријска оружа ПРИЧА О УСПЕХУ	11
Четврта генерација руских оклопника АРМАТА	16
Контејнерски ракетни систем УБОЈИТИ ЦЕК ИЗ КУТИЈЕ	18
Аеростат компаније „Локид-Мартин“ – PDTS 74K ИЗВИЂАЧКИ БАЛОНИ	24
Самоходно оруђе 57/2 mm ЗСУ-57 ПРОТИВАВИОНСКИ ТЕНК	27

Уредник прилога
Мира ЦВЕДИЋ

дају произвођачи ваздухоплова, рекламно-информативне природе и да их треба узети са резервом, посебно када је реч о летелицама које се развијају. Заправо, реалне перформансе одређене летелице могуће је сазнати само кроз одговарајућа ваздухопловотехничка упутства за одређени тип, прописана након одговарајућих опитовања ваздухоплова приликом његовог увођења у наоружање одређене земље. Због тога овај чланак, уместо оцене борбених способности авиона и његовог поређења са конкурентима, има за циљ да у кратким цртама представи МиГ-29М/М2, према досад објављеним подацима и речима његових промотера на сајму „Партнер”.

Еволуција тактичког ловца

Како савремени сукоби изискују узајамну повезаност и преплитање операција ваздухопловних снага, савремени доктринарни документи постављају као императив способност вишенаменских борбених авиона да у току истог лета извршавају све задатке који се постављају пред борбену авијацију, као ударну снагу ваздухопловства и носиоца његове борбене

моћи и маневра. Тако се од вишенаменских борбених авиона захтева велики радијус дејства и брзина маневра, могућност ангажовања на свим висинама лета ваздухоплова и у различитим метеоролошким условима, како дању тако и ноћу, разноврсност убојних средстава, способност брзе промене тежишта дејства, те остваривање високог степена универзалности намене и еластичности употребе. При томе, треба имати у виду и то да данашње доктрине потенцирају неприхватљивост губитака, односно инсистирају на њиховом свођењу на најмању могућу меру.

Авиони МиГ-29М (једносед) и МиГ-29М2 (двосед) део су унифициране фамилије вишенаменских борбених авиона која још укључује МиГ-29К/КУБ и МиГ-35/Д. Сви модели засновани су на готово идентичној конструкцији, док су различито опремљени и прилагођени специфичним наменама. Као што је познато, ти авиони представљају даљу еволуцију тактичког (тј. фронтског, према руској терминологији) ловачког авиона МиГ-29.

МиГ-29 води порекло из 1972. године, када су совјетске Војновоздухопловне снаге (ВВС) поставиле тактич-

КОРЕНИ

Авион МиГ-29М/М2, каквог га данас познајемо, развијен је из морнаричке верзије МиГ-29К/КУБ, пројектоване за потребе индијске ратне морнарице, а који је касније изабрала руска морнаричка авијација. Иначе, палубна верзија за руску РМ понегде се обележава и као МиГ-29КР (једносед), односно МиГ-29КУБР (двосед). Заправо, ни данашњи МиГ-29К/КУБ нису идентични авиону исте ознаке, који је постојао почетком деведесетих година и био кандидат за палубног ловца руске морнаричке авијације, а уместо ког је изабран „сухој” Су-33 (познат и као Су-27К). Чак је и ознака МиГ-35 осамдесетих година коришћена за никада реализовани концепт једномоторног борбеног авиона заснованог на МиГ-29.

ко-техничке захтеве за нови фронтски ловац који би заменио МиГ-23, МиГ-21 и друге ловце из састава фронтске авијације ВВС. Пројекат је покренут две године касније под руководством Михаила Романовича Валденберга, да би први прототип 9.01 полетео 6. октобра 1977. са опитним пилотом Александром Федотовим.

Већ новембра исте године, амерички сателити открили су нови авион коме су доделили ознаку RAM-L. За потребе развоја саграђено је укупно деветнаест прототипова (13 једноседа и шест двоседа). Серијска производња почела је 1982, а први примерци уведени су у наоружање ВВС годину дана касније. На Западу, новом авиону додељен је НАТО пријавни код – Fulcrum. И заиста, МиГ-29 представљао је, а и данас представља, ослонац ваздушне моћи многих земаља света, укључујући и Руску Федерацију.

Компанија МиГ је у међувремену континуирано радила на даљем усавршавању тог авиона, представивши низ различитих варијанти, од којих већина није ушла у серијску производњу, али

Сценографија МиГ-29КУБ

НАШИ МИГОВИ

Септембра 1987. године први од укупно 16 апарата овог типа (конкретно 9.12Б, незванично означавањем и као МиГ-29Б) улази у састав нашег РВ и ПВО, тачније његове 127. ловачке авијацијске ескадриле. Преостали МиГ-29 данас се налазе у саставу једине основне тактичке јединице борбене авијације тежишно намењене за извршавање ловачких задатака – 101. ловачке авијацијске ескадриле у оквиру 204. ваздухопловне бригаде.

чије је неконзистентно обележавање произвело праву збрку, чак и међу добрим познаваоцима руске ваздухопловне индустрије. Такав случај је и са ознаком авиона о коме је реч.

Главни извор забуне представља авион фабричке ознаке 9.15 који се од 1986. године означавао као МиГ-29М. Реч је о пројекту вишенаменог борбеног авиона, развијеног из основне ловачке варијанте са знатно унапређеним перформансама, авиоником и наоружањем, посебно у домену дејства по циљевима на копну и мору. Ипак, због распада Варшавског пакта и СССР-а и губитка традиционалних купаца или осиромашења њихових војних буџета, МиГ-29М никада није ушао у серијску производњу. Једно време за ову варијанту коришћена је ознака МиГ-33.

Карактеристике

МиГ-29М/М2 јесте борбени авион (у руској класификацији фронтоски ловац) 4++ генерације, намењен за дејство по циљевима у ваздушном простору дању и ноћу, у свим метеоролошким условима, као и за дејство по статичним циљевима на копну и мору, те онима у покрету. С обзиром на то да се авион рекламира као вишенамени, занимљиво је да произвођач, за разлику од варијанте до сада познате као МиГ-35, код кога се наводи способност извиђања употребом оптоелектронских и радиотехничких средстава, није дао ближе податке о способности летелице за извршавање из-

виђачких задатака, осим могућности визуелног извиђања, које се подразумева. Дакако, то потенцијалне купце не спречава да, користећи се могућношћу опционе интеграције нових система, на тржишту набаве и интегришу одговарајуће подвеснике за аерофото, електронско и оптоелектронско извиђање.

Као и претходне авионе из породице МиГ-29, и нови МиГ-29М/М2 одликује својеврсно стапање крила са трупом, два вертикална стабилизатора и широко размакнути мотори. Крила су трапезоидног облика и са стрелом нападне ивице од 42 степена, а састоје се од два одвојива панела. Површина крила износи 42 квадратна метра, што је за 3,4 метра више у односу на МиГ-29Б. Такође, ради повећања узгона и стабилности, опремљена су новим преткрилцима и закрилцима веће површине.

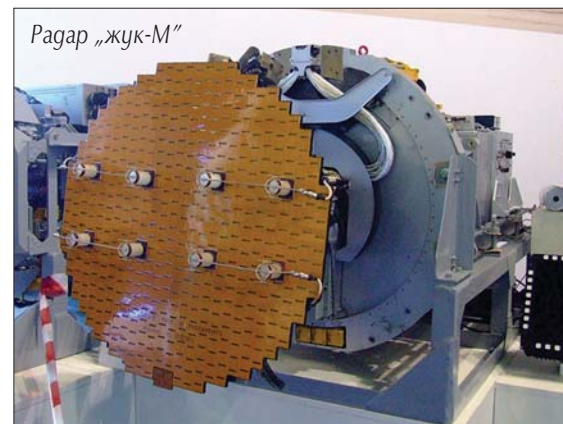
У односу на досадашње верзије, са иначе дебелих стрејкова (што за последицу има повећање таласног отпора при кроззвучним брзинама) уклоњени су допунски уводници ваздуха, који су омогућавали употребу авиона са неприпремљених стаза. Уместо њих, примењено је решење са решетком (уместо досадашњих капака) у самом усиснику, као код авиона Су-27. Нови МиГ карактерише и значајније учешће композита у структури авиона, тако да њихов удео у маси летелице износи 15 процената.

Летелица има дужину од 17,3 м, приближно једнаку дужини једноседа МиГ-29Б, односно нешто мању од МиГ-29УБ, који има 17,42 метра. Са висином од 4,4 м, МиГ-29М/М2 нешто је нижи од МиГ-29Б, који има висину од 5,73 метара. С обзиром на то да су нова крила веће површине, не чуди податак да је размах крила код овог модела нешто већи и износи 12 м, док је размах хоризонталних стабилизатора 7,7 метара. Према последњим подацима произвођача, нормална маса у полетању за једносед износи 18.900 kg, а за двоседи дериват стотину килограма мање, што је за 1.300, односно 1.000 kg више у односу на раније објављене бројке, док је максимална маса у полетању за обе верзије 24.500 килограма.

Максимална брзина при тлу износи 1.400 km/h на час (100 km/h мање у

односу на старе податке са сајта компаније МиГ), док на великој висини износи 2.100 km/h (досадашњи рекламни материјал произвођача говорио је о 2.400 km/h и максимални Махов број 2,25 у руским условима). У односу на раније каталожке податке и долет авиона, МиГ-29М је нешто мањи и износи 2.000 km без додатних резервоара, односно 3.000 km са три додатна резервоара (два поткрилна и једним подтрупним).

У истим конфигурацијама, двосед МиГ-29М2 има долет од 1.700, односно 2.700 km, што је за 300 km мање у односу на раније објављене информације. Ради повећања долета компанија

Радар „жук-М“

МиГ нуди, као опцију, и уградњу система за допуну горивом у лету, а према неким старијим прорачунима долет авиона са три додатна резервоара и једним пуњењем током лета, износи 6.000 километара. Према ажурираним каталозима, плафон лета је 16.000 m за једносед и 16.200 за двосед, иако је произвођач раније тврдио да обе верзије имају врхунац лета на 17.500 метара.

Овом авиону је за полетање потребна стаза дужине 600 m, док је за слетање, када се користи и кочиони падобран, довољно 700 m писте. МиГ-29М/М2 може поднети оптерећење од највише 9 G.

Авионика

На први поглед, можда и најочигливији напредак МиГ-29М/М2 у односу на раније верзије авиона из ове фамилије јесте кабински простор. Док код МиГ-29Б пилотску кабину, изузев

HUD-а, карактеришу аналогни инструменти, „стакленом“ инструмент-таблом М/М2 доминирају три широкоугаона колор приказивача од течних кристала, димензија 15×20 центиметара и савремени горњи приказивач, прилагођен и за коришћење заједно са наочарама за ноћно гледање. У задњој кабини МиГ-29М2 уместо HUD-а налази се још један LCD приказивач, који даје исте податке и параметре.

Пратећи савремене трендове, команде су интегрисане у четвороканални дигитални HOTAS, тако да је коначно примењен fly-by-wire. Нова авионика и рачунарски системи увезани су магистралом података MIL-STD-1553В, чиме се обезбеђује отворена архитектура летелице за интеграцију нових система и наоружања, већ према жељама (и финансијским могућностима) купца.

Када је у питању остатак авионице, овај МиГ опремљен је новим нападно-навигационим системом, који подразумева и вишенаменски радар ЖукМЕ, фирме НИИР Фазотрон. Радар може да прати до десет циљева у ваздушном простору, уз истовремено дејство по четири. Такође, омогућава и мапирање терена са високом резолуцијом. Побољшани домет радара, наводно, омогућава захват ваздушног

циља ефективне рефлексне површине од 5 m² (нпр. F-16А и МиГ-29Б) на даљини од 120 km, затим копненог циља попут тенка на 25 km, док му је домет откривања пловила реда разарача 300 километара.

Поред тога, ту је и нови уређај за пасивно откривање и праћење циљева у ваздушном простору на основу топлотног одраза (тзв. IRST) ОЛС-УЕМ. У овај систем спрегнути су ИЦ сензор, ласерски даљиномер, ТВ камера и нишан на пилотској кациги, а омогућава захват циља у ваздушном простору ефективне рефлексне површине од 5 m² на даљинама од 55 km у

задњој, односно 15 km у предњој полусфери, и захват копнених циљева на 20 километара. У односу на претходника, поред побољшања перформанси, на новом IRST-у отклоњени су проблеми са хлађењем, а продужен му је и животни век.

У ову опрему спадају још и дигитални видео-рекордер, ласерски инерцијални навигациони систем са интегрисаним пријемником за сателитску навигацију, компатибилан са ГПС и ГЛОНАСС, систем везе отпоран на ометање са интегрисаним дата-линком.

ПОГОН

Погонску групу чине два мотора модуларне конструкције и повећаног потиска Климов РД-33МК са бездимним сагоревањем (нема атрактиван димни траг МиГ-29Б, јер бездимно сагоревање отежава визуелно откривање положаја летелице) и системом за електронску, тзв. потпуну дигиталну контролу њиховог рада FADEC. Сваки од мотора РД-33МК обезбеђује потисак од 88,26 kH, што је у односу на базни модел повећање за седам процената.

У односу на конкуренте, базни модел овог мотора имао је значајно мањи животни век реда – 1.500 часова, док верзија МК има 4.000 часова, а ресурс, односно међуремонтни рок, повећан је са скромних 400 на 1.000 часова, односно на десет година. Поред тога, компанија МиГ као опцију нуди и верзију тог мотора опремљену покретним млазницима, које омогућавају векторисани потисак, испробан на опитном авиону МиГ-29ОВТ.

Авион има девет подвесних тачака

ОДРЖАВАЊЕ И ЕКСПЛОАТАЦИЈА

Према речима произвођача, посебна пажња посвећена је одржавању и експлоатацији летелице (посебно кроз призму трошкова). У компанији МиГ тврде да су трошкови одржавања и сата налета на МиГ-29М/М2 смањени за више од два пута у односу на старије варијанте авиона МиГ-29. Животни век змаја летелице повећан је на 6.000 часова, односно на четрдесет година, а прешло се и на систем одржавања према стању.

И поред своје цене, мултифункционалности и перформанси, савремени борбени авиони тек су делић слаглице у систему ваздухопловних снага и њихова практична вредност и способности могу доћи до изражаја само ако функционишу сви елементи сложене организације, какво је војно ваздухопловство. У том смислу је избор новог авиона важно питање јер последице такве одлуке опредељују будућност ваздухопловства по тридесет, па и више година.

Такође, треба имати у виду и да мултифункционалност авиона не значи аутоматски и да ће у реалној употреби бити коришћен као такав, посебно када се има у виду различит профил летачког особља у ловачким и у ловачко-бомбардерским снагама, али и због релативно малог броја апарата који се данас набављају, будући да већина држава нема довољна финансијска средства на располагању како би свом ваздухопловству омогућила оптималан број авиона.

На техничком плану, МиГ-29М/М2 представља значајно усавршавање ловца МиГ-29. Међутим, његова реална, оперативна вредност зависиће од низа фактора, посебно од логистичке подршке и нивоа поузданости које покаже током оперативне употребе. За сада се о томе може само нагађати. ■

Младен ТИШМА

Авион има девет подвесних тачака, и то један подтрупни подвесник, пре свега намењен за подвешавање додатног резервоара горива запремине 2.200 l, те по четири поткрила носача на сваком крилу. Корисна носивост је више него утростручена и сада износи 6,5 тона. Поткрилни резервоари горива имају запремину од по 1.150 литара.

ЕЛЕМЕНТИ ЗА САМОЗАШТИТУ

Елементи за самозаштиту обухватају сигнализатор радарског озрачења, уређај за активно ометање МСП-418КЕ, два кућишта са по 16 радарских и ИЦ мамаца, сигнализатор ласерског озрачења СОЛО, који детектује претњу на даљинама до 30 km, сигнализатор лансирања ракета (зависно од врсте, открива ракете в-в на даљинама до 30 km, ракете в-з до 50, а ракете испалјене са лаких преносних система попут „игле“, „стреле“, „стингера“ на даљинама до 10 километара), систем „карат“ Б-29 за регистровање летних параметара и самодиагностику, опрему за дејство противрадарским ракетама Х-31П, које омогућавају да се овим авионом успешно изводе и офанзивне операције ПВО, посебно у неутралисању РС ПВД непријатеља.

Наоружање

Према објављеним подацима произвођача, МиГ-29М/М2 може да носи релативно широк дијапазон наоружања ваздух-ваздух и ваздух-земља, тј. ваздух-море. За дејства у ваздушном простору авион носи до шест ракета средњег домета РВВ-АЕ, затим ракете старије генерације Р-27Р1/ЕР1 и Р-27Т1/Р-27ЕТ1, као и ИЦ ракете кратког домета Р-73Е (до осам ракета овог типа). За дејства из ваздушног простора, односно по објектима на копну и мору, ту су активно радарски вођење ракете ваздух-море типа Х-35Е и Х-31А, затим до четири противрадарске ракете Х-31П, телевизијски вођене ракете ваздух-земља Х-29Л, те вођене авио-бомбе КАБ-500Кр и КАБ-500ОД. Арсенал употпуњују и невођена ракетна зрна и различите врсте авио-бомби од 100 до 500 килограма.

Дакако, ту је и топ калибра 30 mm, са борбеним комплетом од 150 граната. Међутим, треба напоменути да у рекламним материјалима компанија МиГ истиче како овај авион има могућност интеграције новог наоружања, како руског тако и оног страног порекла, што омогућава уградња поменуте магистрале података.

Треба поменути да је МиГ развио и нове симулаторе за летачко и ваздухопловнотехничко особље.

Пиштољ FN HP P-35

БЕЛГИЈАНАЦ

Прва асоцијација сваког познаваоца оружја на реч „белгијанац” јесте чувени пиштољ „Hi Power” познате белгијске фабрике оружја „Fabrique Nationale” из Херстала. Његов развој започео је највећи конструктор оружја у историји Џон Мозес Браунинг, а завршио ништа мање познат Диудон Жозеф Сев.

Њихово дело јесте еталон савременог пиштоља, узор за оне који су дошли после.

Почетком двадесетих година прошлог века француска влада послала је упит белгијској фабрици оружја FN („Fabrique Nationale d'Herstal”) да ли могу да развију војнички пиштољ у калибру 9 mm Parabellum, са оквиром капацитета 15 метака. Како Џон Мозес Браунинг (John Moses Browning) у почетку није показивао ентузијазам за тај задатак, пренео га је на Диудона Жозефа Сева (Diudonne Joseph Saive). Сев је веома брзо конструисао проширени, дворедни оквир са мецима распоређеним у цик-цак, чији су прототипови са успехом испитани на пиштољу

FN M-1903 са проширеним усадником.

Браунинг је један оквир понео у САД, где је са братом у року од неколико недеља припремио два прототипа, оба са оквирима капацитета 15 метака. Први прототип јесте пиштољ са слободним затварачем, док је код

другог забрављивање и одбрављивање цеви остварено спуштањем и подизањем задњег дела цеви, уз помоћ косог прореза на доњем испусту цеви и клина, постављеног попречно кроз усадник.

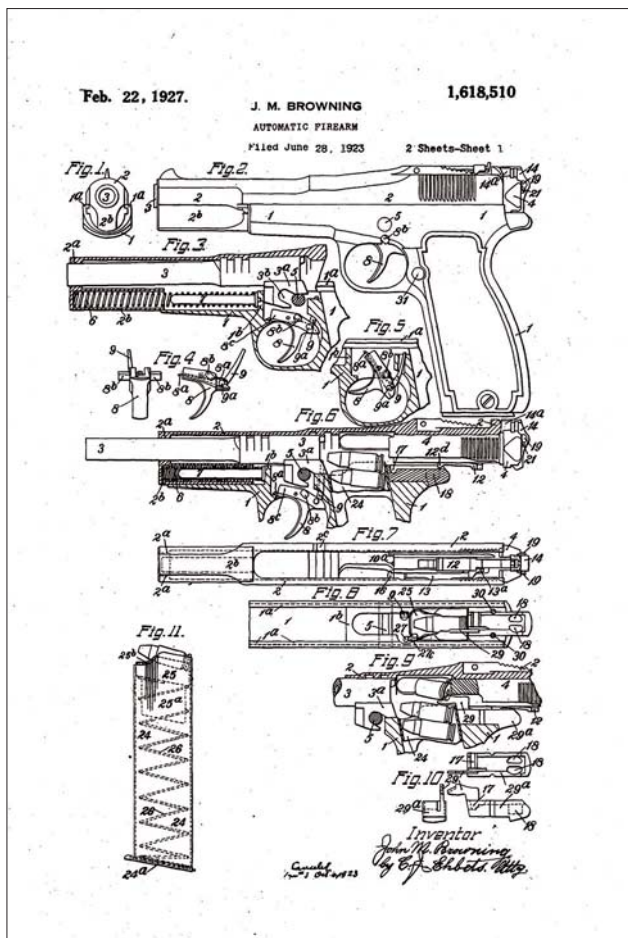
Прототипови су донети у FN, где је одлучено да се рад настави на овом другом. Израђена су два радионичка прототипа са оквирима капацитета 16 метака, који су названи FN Browning M-1922 (не мешати са познатим моделом M-1910/22, нашим старим „војнодржавним”). Нешто касније исте године приказани су француској комисији за опитовање (Commission d'Experiences Techniques de Versailles), док је 28. јуна 1923. америчком заводу за патенте поднета патентна документација за те пиштоље.

Неке од одлика овог модела, а које се нису задржале на будућем серијски произвођеном пиштољу, јесу усадник шири од навлаке, блок затварача одвојив од навлаке и унутрашњи удавач, кочница на задњем крају навлаке, која блокира навлаку и запињачу, те унутрашњи задржач навлаке. На свим наредним прототиповима и серијском пиштољу задржали су се поменути систем за забрављивање и механизам за окидање са обарачом на којој је постављена вертикална подопружена канџа и полуга запињаче.

Француској комисији за опитовање приказана су два прототипа са цевима различите дужине и могућношћу да се на њих поставе кундаци, који

ОСНОВНИ ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ FN HP P-35

калибар.....	9×19 mm Parabellum
дужина.....	197 mm
дужина цеви.....	118 mm
дужина ожљебљеног дела цеви.....	100 mm
жљебова у цеви шест, са увијањем у десну страну	
корак увијања жљебова.....	240 mm
висина (без нишана)	127,5 mm
ширина са корицама.....	36 mm
ширина без корица.....	25,5 mm
маса празног пиштоља.....	882 g
капацитет магацина.....	13 метака
механизам за окидање	једностраног дејства

Факсимил листа патентне документације Браунинговог пројекта из 1922. године

уједно имају и улогу футроле пиштоља. Закључак комисије био је да је пиштољ добре конструкције, прецизан и лак за употребу, и да магацин капацитета 15 метака функционише без застоја. Истина, није имао индикатор метака у цеви и био је око 150 g тежи од задатих спецификација, али то Французи-

штољ регистрован као U.S. Patent 1.618.510. Сев од тада самостално наставља усавршавање пиштоља који би испунио спецификације Француза. Нови прототип добио је ознаку „Grand Rendement” („велики капацитет” или „велика ефикасност”) и био је до-

„Grand Rendement” – Севово унапређење Браунингове конструкције

ма није покварило добар утисак.

Сев је редиражирао пиштољ по препорукама француске комисије за опитовање – увео спољашњи ударач са мамузом и нову подопружену запињачу троугласте форме. Уз то, нови прототип добио је и интегрални склопиви кундак интересантне конструкције. Французи су тај прототип испитивали у марту 1925. и доделили му епитет најбољег пиштоља који су до тада имали прилике да испитају.

Сева еволуција

Стари Браунинг је умро 26. новембра 1926. у својој канцеларији у FN, не доживевши 22. фебруар 1927, дан када је у америчком заводу за патенте његов пи-

штољ регистрован као U.S. Patent 1.618.510. Сев од тада самостално наставља усавршавање пиштоља који би испунио спецификације Француза. Нови прототип добио је ознаку „Grand Rendement” („велики капацитет” или „велика ефикасност”) и био је до-

датно олакшан, са скраћеном навлаком, фиксним задњим нишаном и капацитетом оквира смањеним на 13 метака. Током 1928. истекла су патентна права која је „Колт” имао на конструкцију модела М-1911, те је Сев добио могућ-

ност да нека решења употребљена на том пиштољу комбинује са конструкцијом модела „Grand Rendement”, што је довело до појаве конструкције пиштоља каквог данас познајемо.

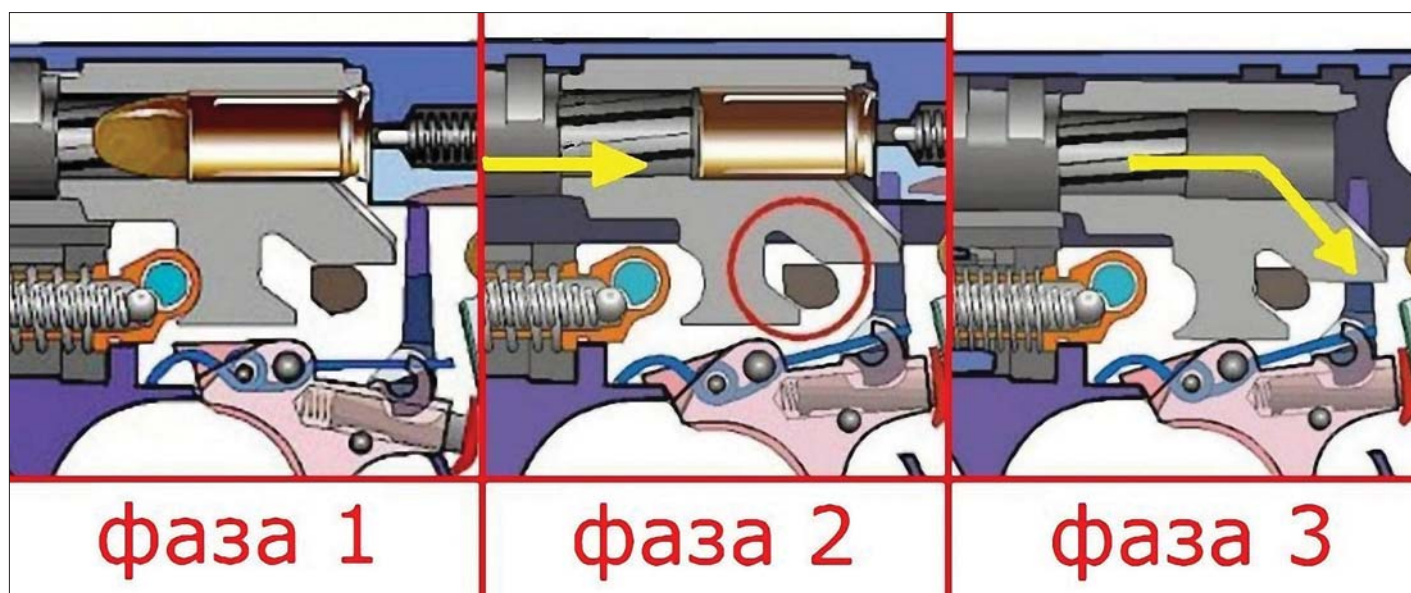
На новом прототипу је одвојиви блок затварача у навлаци замењен монолитном конструкцијом. Предњи крај навлаке добио је и његову одвојиву водећу чауру цеви, а ударач свој препознатљив округли облик. Наредне године задњи део рукохвата добија закривљену форму, а десни бок навлаке полукружни урез, чија је функција да олакша приступ и потискивање осовине зауставника навлаке приликом растављања пиштоља. До 1931. у конструкцију се уводи водећа чаура цеви, интегрисана са навлаком, а пиштољ добија форму која је практично иста као она која ће четири године касније поћи у серијску производњу.

Почетком 1935. белгијска армија од FN наручује партију од 1.000 нових

„Fabrique Nationale D'Armes De Guerre, Herstal, Belgique” – чувена марка на навлаци преградног HP-а са тангентним нишаном

пиштоља, који су и испоручени у мају исте године. Нешто касније пиштољ у Белгији добија ознаку P-35 и маркантно име „Grand Puissance” – „велика снага”, али је широм света постао познат по англојезичном називу – „Hi Power” или само под иницијалима HP. Од почетка производње, осим стандардне верзије са фиксним нишанима, понуђена је и она са задњим тангентним нишаном. Купцима је нуђена и опција испоруке пиштоља са алкицом на доњем делу рукохвата, за везивање гајтана, који спречава губљење оружја, што је била честа пракса у армија-

Вођење задњег дела цеви приликом одбрављивања:

фаза 1 – цев је забрављена и спојена са усадником, њен доњи испусти ослања се на појечни клин у усаднику

фаза 2 – цев се после отапања меџка креће уназад и коси прорез на доњем испустиу цеви налази на појечни клин у усаднику (заокружено)

фаза 3 – косина прореза на доњем испустиу цеви и појечни клин у усаднику усмеравају задњи део цеви наниже, а навлака се одваја од цеви и сама наставља крећење уназад

ма тог доба. Сви пиштољи су били брунирани.

Интересантно је да су Французи, који су иницирали развој новог пиштоља, одустали од калибра 9 mm Parabellum и приклонили се слабијем – 7,65 mm Longue (7,65×20 mm). Због тога је FN француска филијала развила пиштољ са системом за забрављивање и још неким детаљима позајмљеним од HP-а, али једноредним оквиром капацитета осам метака у рукохвату, постављеним под већим углом од узора. Најмаркантнија одлика тог прототипа била је обарача са узенијом и механизмом за окидање обједињеном у одвојиви склоп, налик на онај на совјетском пиштољу ТТ-33. Ипак, поносни Французи су у наоружање своје армије усвојили пиштољ домаћег конструкто-

ра Шарла Петера (Charles Petter) – SACM Mle.1935 A, а касније и MAS Mle.1935.

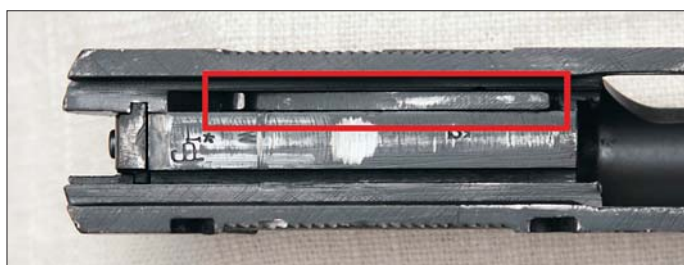
Новине

Основни делови овог пиштоља су: цев, повратни механизам, навлака, усадник, механизам за окидање и оквир. На задњем делу цеви постављена су два полупрстенаста испуста за забрављивање, која одговарају жљебовима са унутрашње стране навлаке, испред отвора за избацивање испалених чаура. Иза њих је задебљано кружно ојачање цеви на коме се налази доњи испуст са косим прорезом и лучним урезом са чела, за ослањање вођице повратне опруге. Спирална повратна опруга постављена испод цеви навучена је на вођицу, која сеже до приближно половине дужине опруге. На задњем крају вођице постављен је подпружени потискивач задржача навлаке у виду челичне куглице.

Иза отвора за избацивање чаура, у зони где је навла-

ка нарецкана, а да би се лакше повлачила у задњи положај, постављена је плочица утопљена у навлаку. Она је једним крајем под правим углом спојена са осовином полуге запињаче, која је постављена у блоку затварача, са доње десне стране навлаке. Другим крајем плочица је спојена са осовином са прорезом преко кога се, уз помоћ тела унутрашњег извлакача, читав склоп осигурава од испадања из навлаке. У вертикалном прорезу на задњој страни навлаке постављена је плочица ударне игле чија је функција да ударну иглу и њену опругу задржава у каналу у блоку затварача, истовремено фиксирајући и једноделни извлакач пиштоља из првих година производње.

У усаднику су постављени склоп обараче са обарачом, вертикалном шапом и подпруженом папуцицом система за имобилисање механизма за окидање, ако магацин није у рукохвату. Попречно кроз усадник, у зони обараче, постављен је фиксни клин који усмерава цев преко косог прореза на њеном доњем испустиу. Један од оригиналних детаља је и његов дворедни оквир који се сужава на врху, капацитета 13 метака.

Задњи део унутрашње стране навлаке – уоквирена је полуга зајињаче

Варијанта НР са тангентним нишаном постојала је у две израде: Тип 1, са нишанским даљинама од 50 до 250 м у корацима по 50 м и Тип 2, са нишанским даљинама од 50 до 500 метара. Та варијанта имала је и жлеб на задњем доњем делу усадника, за постављање кундака футроле.

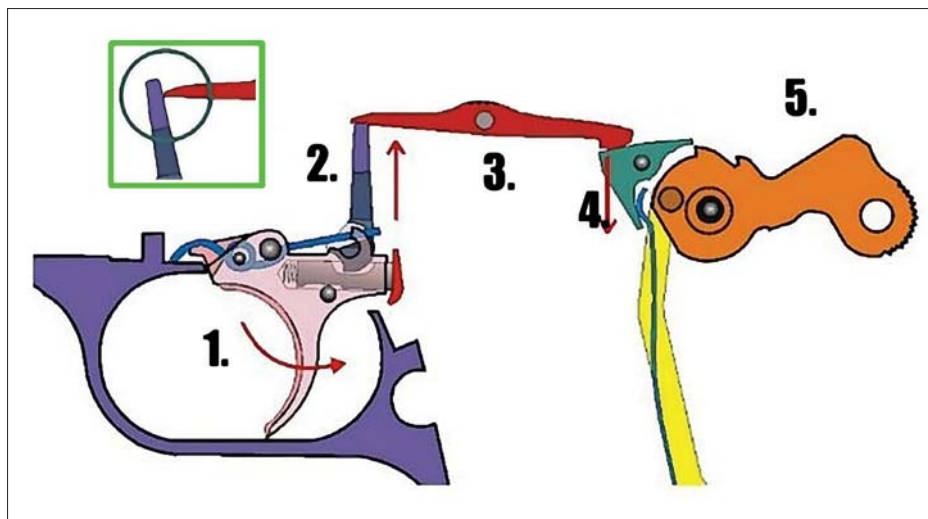
Принцип рада

Механизам за окидање на овом пиштољу је тзв. једноструког дејства, што значи да пре повлачења обараче мора да се доведе у задњи положај, било руком било кретањем навлаке репетирањем или испаливања претходног метка. Повлачењем обараче, вертикална канца потискује навише предњи крај полуке запињаче. Полука запињаче задњим крајем потискује наниже предњи крај запињаче троугласте форме, због чега њен задњи крај ослобађа зуб на телу ударача на кога је био ослоњен. Ударач, под силом ударне опруге, пада на ударну иглу, она удара иницијалну капислу и долази до опаљења метка.

Током опаљења метка долази до повратног трзаја. Цев и навлака заједно се крећу праволонијски уназад, када се два полупрстенаста испуста на горњој страни задњег дела цеви још увек налазе у жлебовима са унутрашње стране навлаке. На тај начин је омогућено да се притисак барутних гасова спусти на безбедан ниво пре одбрављивања. После пређеног пута од око пет милиметара, коси прорез на

„Томи“ са белгијским НР-ом. Бриџанци су почели преоружавање армије њишњољима НР пре почетка Другог светског рата.

Шема механизма за окидање: 1. обарача, 2. вертикална шапа, 3. полука запињаче, 4. запињача, 5. ударач. У оквиреном пољу приказан је међусобни положај вертикалне шапе и полуке запињаче после враћања навлаке у предњи положај, док је обарача још увек приприснућа. Опишујућем обараче, вертикална шапа се подвлачи испод полуке запињаче и механизам за окидање је спреман за нови циклус.

доњем испусту цеви наилази на попречни клин у усаднику. То приморава задњи део цеви, вођен косим прорезом, да потоне наниже и заустави се.

Тада су полукружни испусти на горњој страни задњег дела цеви већ изашли из жлебова са унутрашње стране навлаке. Навлака инерцијом сама наставља ход уназад. Зуб извлака повлачи испалу метку из лежишта метка, а онда њено данце наилази на издигнути избацивач, који чауру одбацује ка отвору на навлаци и напоље. Ход навлаке уназад доводи ударач у задњи положај. Задњи крај подпружене запињаче „хвата“ зуб ударача и задржава га у задњем положају.

Навлака долази до граничника, зауставља се, а потом, под притиском повратне опруге, полази у предњи положај. На свом путу захвата метак из оквира и потискује га у лежиште метка у цеви. Блок затварача потискује цев напред, а она, вођена косим прорезом и попречним клином у усаднику, усмерава свој задњи крај навише. Тада полукружни испусти на горњој страни задњег дела цеви улазе у жлеbove са унутрашње

стране навлаке и цев је забрављена. У случају да је оквир празан, доносач метка, преко посебне полулице, потискује навише задржач навлаке чији зуб зауставља навлаку у задњем положају. Када је навлака у предњем положају, предњи крај полуке запињаче потискује напред подпружену вертикалну шапу обараче. Када се отпусти обарача, шапа може да се подвуче испод полуке запињаче и тада је механизам за окидање спреман за нови циклус.

Кочница се активира потискивањем полулице на усаднику навише, када је ударач у задњем или међуположају. Испуст са њене предње унутрашње стране завлачи се иза доњег краја запињаче и имобилише је.

Зуб на ударачу за међуположај, на који се ослања задњи крај запињаче, профилисан је тако да повлачење обараче не може да ослободи ударач. Исто тако, ако стрелцу приликом запињања ударач случајно склизне са палца, он ће се зауставити у међуположају, спречавајући нежељено опаљење. На крају, ако пиштољ са метком у цеви падне „на нос“, навлака може поћи уназад толико колико је довољно да запињача „ухвати“ други зуб ударача и он остане у међуположају, такође спречавајући нежељено опаљење. ■

(Насијавиће се)

Драган АВРАМОВ

ПРИЧА О УСПЕХУ

Захваљујући својој наменској индустрији Сингапур је добио једну од најимпресивнијих цевних артиљерија на свету – практично сва оруђа су савремена, стандардног калибра 155 mm, домаће производње, самопокретна или самоходна. За државу од пет милиона становника то је више него одличан резултат.

Сингапур је град – држава, која има површину од свега петине Срема, а на којој живи више од пет милиона становника. Некадашња британска колонија доспела је у жижу јавности изванредним привредним растом још од шездесетих година, када је изборила независност. Данас је Сингапур једна од држава са најмањом корупцијом на свету, снажно оријентисана ка изво-

зу. Тако је оријентисана и сингапурска наменска индустрија, код нас позната по јуришним пушкама „сингапуркама“ – SAR-80/SR-88 и митраљезима Ultimax – оба у калибру 5,56 милиметара. И једно и друго средство показало се изванредно у борбеним условима: мале масе, високе прецизности и поузданости.

Међутим, код нас је мање познато да је сингапурска наменска инду-

стрија изнедрила и неколико импресивних артиљеријских оруђа. То је у најмању руку чудно, с обзиром на то да је ширина те острвске земље мања од 50 километара, дакле, близу максималног домета најсавременијих топова-хаубица данас

Сјајан првенац

Прво сингапурско артиљеријско оруђе, тачније хаубица, била је FH-88.

Обука ђослуге на хаубици FH-88

Вуча самођокрећне хаубице FH-2000

Она је ушла у оперативну употребу 1988. године, након петогодишњег развојног периода, а представља још увек актуелно оруђе са врло високим степеном аутоматизације, укључујући и покретање на мањим растојањима. Тај приступ је компромисно решење између класичне вучне и самоходне артиљерије.

Таква оруђа представљају технолошки виши ниво у односу на вучну артиљерију, тактички су покретљивија, али имају и већу масу, и самим тим и мању стратегијску и оперативну покретљивост. Она су превасходно интересантна корисницима који немају амбицију за пројекцијом силе, тако да нису интересантна корисницима попут

САД и Русије. Такође, цена им је знатно виша, па нису атрактивна за кориснике „плићег џепа“.

Дугорочно гледано, у армијама које имају професионални састав, врло је значајно што таква оруђа захтевају мање бројну посаду у односу на вучна. Примера ради, америчка вучна хаубица M198 има посаду од девет људи и масу 7.154 kg, док FH-88 има масу 12.880 kg и посаду од шест људи, али је могу опслуживати и свега три човека.

Хаубице FH-88 замениле су израелске Soltam M71S, концепцијски сличне америчким M198. Треба рећи да је FH-88 према дужини цеви једнака M198 и M71C, односно, има дужину цеви 39 калибра. „Срце“ самопокрет-

не хаубице FH-88 јесте дизел мотор Deutz, снаге 71 kW (96 КС), који покреће хидростатички хидраулични погонски систем, који обезбеђује брзину до 16 km/h. Има резервоар од 50 l горива и аутономију од 60 километара.

Такве перформансе нису довољне за кретање на маршу, али јесу за брзу промену положаја пре него што „стигне“ противбатеријска ватра. Поставање и напуштање борбеног положаја обавља се за један минут. FH-88 се на маршу вуче камионом до брзине 80 km/h, а сопствени погонски систем може да „удружи“ са камионом за вучу како би се обезбедила максимална проходност.

Поред погона, централни хидраулични систем обезбеђује и аутоматизовано покретање пуњача, покретање цеви по елевацији и по азимуту, подизање и спуштање точкова, те покретање кракова лафета. Кракови лафета су зглобно повезани са основом – шасијом, на којој се налазе два пара точкова. Још два точка налазе се сваки на по једном краку лафета и обезбеђују олакшано покретање кракова, као и управљање током вожње. Цев је аутофретована, дужине 39 калибра и опремљена двокоморном високоефикасном гасном кочницом, а затварач је завојног типа. Цев се може покретати по елевацији од -3° до $+70^\circ$, а по азимуту $\pm 30^\circ$ од осе.

Имресивне карактеристике потврђене су и са, за то време, више него конкурентним дометом, као једном од доминантних карактеристика арти-

СИНГАПУРСКА НАМЕНСКА ИНДУСТРИЈА

Сингапурска наменска индустрија започела је са активностима 1967. године, оснивањем компаније „Chartered Industries of Singapore“ (CIS). Скромне почетке обележило је ремонтовање стрељачког наоружања и оклопних возила из оперативне употребе војске. Данас је та индустрија нарасла на импресивних 12.000 запослених и више засебних компанија, специјализованих за различите гране наменске индустрије. Конкретно, артиљеријским оруђима и стрељачким наоружањем бави се „Singapore Technologies Kinetics Limited“ (ST Kinetics), директни наследник првобитне CIS.

Поред артиљеријских оруђа типични представници њихове наменске индустрије јесу јуришне пушке SAR-21, оклопна возила – точкаши Terrex, гусеничари Bionix, те зглобно гусенично возило Bronco, које је пронашло пут и до британских оружаних снага. Та возила су заменила шведска BvS-10 и већ се интензивно користе у Авганистану. Тако су бивши колонијални господари постали муштерије вредних, некадашњих поданика. Британска наменска индустрија, некадашњи гигант, готово је заборавила када је имала поруцбине за 600 домаћих оклопних возила, а чиме се диче Сингапурци са гусеничаром Bronco.

љеријских оруђа. Стандардни пројектил у НАТО, амерички M107, који представља погодну референцу за међусобно поређење хаубица калибра 155 mm, испаљује се на даљину до 19 километара. Са савршенијим пројектиlima типа ERFB-HB са издуженим телом и шупљином у задњем делу, домет је 24 km, а са ERFB-BB са гасогенератором 30 километара. Највећа брзина паљбе у кратким временским интервалима јесте три пројектила за 15 секунди, односно у продуженом режиму, два пројектила у минути.

Такве перформансе су самопокретној хаубици FH-88 обезбедиле завидно место у светским размерама, јер је техничко-технолошки постала равна било ком иностраном конкуренту. Произведено је 55 или према другим подацима 57 хаубица овог типа, од којих је пет извезено у Индонезију. Практично, једини проблем била је цев дужине 39 калибара, која је убрзо након увођења у употребу постала прекратка, односно, конкуренти су добили цеви дужине 45 или 52 калибра, као и веће барутне коморе и већи домет. Тај недостатак исправљен је на следећем оруђу, ознаке FH-2000.

Хаубица FH-2000

Хаубица FH-2000 је концепцијски идентично самопокретно артиљеријско оруђе као и FH-88. Њен развој покренут је 1990, а производња започела три године касније. Основна измена је уградња дуге цеви са повећаном барутном комором. Цев је дужине 52 калибра са барутном комором од 23 литре. Такве цеви су и дан-данас сам врх артиљерије калибра 155 mm, најзаступљенијег у свету. Тиме је домет значајно повећан: пројектилом ERFB-BB постиже се домет од 42 km, што је у рангу са најбољим иностраним конкурентима.

Када је реч о осталим карактеристикама, степен аутоматизације је истоветан као на FH-88, с том разликом што је искоришћен нешто слабији, али и лакши погон са дизел мотором снаге 55 kW (75 KS), чиме се постиже максимална брзина од 10 km/h. Смањена брзина у односу на FH-88 по-

стигнута је захваљујући смањеној снази мотора, али и повећаној маси оруђа на 13.200 килограма. Посада FH-2000 једнака је као код FH-88 – шесточлана.

То оруђе за сада користе Сингапур (18 оруђа распоређених у три батерије) и „стари клијент“ – Индонезија. Међутим, Сингапур је на рачун успешних решења са FH-2000 успоставио сарадњу са Турском, и решења су примењена на самопокретним хаубицама Panter. Суштинска разлика у односу на FH-2000 јесте уградња снажнијег дизел мотора снаге 11 kW (160 KS), чиме се постиже повећана брзина од 18 km/h. На тај начин Сингапурци су успели да обезбеде озбиљног партнера са озбиљним поруџбинама. Турска је израдила 255 хаубица, а укупне потребе су око 400, док су Пакистану испоручена 52 оруђа.

Самоходни Primus

Хронолошки гледано, треће артиљеријско оруђе у креацији сингапурског концерна „ST Kinetics“ јесте самоходна хаубица Primus. Самоходна артиљерија наравно има предности у односу на вучну и самопокретну по значајно већој покретљивости и вероватноћи преживљавања. Иако им је цена

значајно већа, самоходна артиљеријска оруђа данас су незаобилазна у савременој артиљерији.

Развој возила Primus започет је 1996, а у оперативну употребу уведено је 2002. године. Одлука да се самоostalно израде таква средства уследила је после анализе тада актуелних возила: британског AS-90 Braveheart, америчког M109, руског 2С3М1 и јапанског Туре-75. Тада је оцењено да та возила или имају превелику масу или су преширока за локалне путеве и мостове.

Концепција возила Primus класична је за самоходна артиљеријска оруђа, самим тим што је труп модификована варијанта најраспрострањенијег средства те класе, америчке самоходне хаубице M109 (али са ширином смањеном на свега три метра). Мотор и трансмисија су напред десно, возач је лево, а позади је борбено одељење. Основно оруђе јесте хаубица са куполном уградњом оруђа дужине цеви 39 калибара, пореклом са FH-88, са којом дели и брзину гађања и максималне вредности домета које може да постигне.

Основна конструкција је од легуре алуминијума 5083 и пружа балистичку заштиту од зрна стрељачке му-

Турска хаубица Panter, базирана на FH-2000

Panther шoкoм гaђaњa

ниције. Међутим, најважнија карактеристика је обезбеђење довољног унутрашњег простора за уградњу артиљеријског оруђа и не баш компактне одговарајуће муниције. За разлику од M109, Primus користи нови погонски блок који се састоји од двотактног дизел мотора Detroit Diesel 6V-92T1A, снаге 404 kW (550 КС), који је спојен са аутоматском трансмисијом General Dynamics HMPT-500-3ES. Такав погонски блок обезбеђује возилу од 28 тона максималну брзину од скромних 50 km/h и аутономију од 350 километара. Очигледно је да су сингапурски стручњаци одлучили да жртвују максималну брзину зарад поједностављене

логистике и обуке људства, јер је погонски блок преузет са, такође, сингапурске фамилије оклопних возила Viprix.

Овај избор је свакако оправдан, с обзиром на релативно малу површину на којој би их Сингапур евентуално користио. Осим тога, одавно је утврђено да је максимална брзина ипак прецењена категорија код гусеничара, јер се на асфалтираним путевима та возила економичније и брже превозе вучним возовима, а на лошем терену максимална брзина ионако не може да се постигне.

Посада се састоји од четири војника: возач, командир, пунилац про-

јектила и пунилац сегментираних барутних пуњења. У ниши куполе је аутоматски пуњач са 22 пројектила и пуњења, са аутоматским одабиром жељеног типа пројектила. Брзина гађања је пет пројектила у минути, док је у брзом режиму могуће испалити три за 20 секунди. Брзина постављања у борбени положај је 60 секунди, а за напуштање довољно је 40.

Primus има сопствени систем за управљање ватром са GPS навигационим системом, али има могућност повезивања са спољашњим системима са вишег нивоа команде, као и самопокретне хаубице FH-88 и FH-2000. Релативно мала маса и габарити чине то возило погод-

„Укрцавање” возила Primus на вучни воз

Јасне су чистије угласије коншиуре возила Primus

ним за локалне потребе, чак погоднијим од масивнијих оруђа већег домета попут PzH2000 или AS-90, а пренос ваздушним путем може да се изведе транспортним авионима Airbus A400M.

Насупрот томе, употреба лакших точкашких возила у монсунским и тропским крајевима са много падавина није најбоље решење и не може да се упореди са проходношћу гусеничара.

Модерни Pegasus

Тенденције развоја савремених артиљеријских оруђа не иду више само у правцу „истеривања“ већих домета, већ се несразмерно више улаже у смањење масе како би се обезбедила повећана стратегијска покретљивост. Типичан пример за то је британско-америчка хаубица M777, такође у калибру 155 мм, са 39-калибарском цеви. То оруђе се показало врло корисно у борбеним условима, јер му је маса

(до недавно готово незамисливе) четири тоне. Међутим, то оруђе је вучно, без погонског система, што је, као што је већ речено, легитиман избор великих сила којима то не представља проблем.

Сингапурци су се одлучили да на тржиште избаце хаубицу која би концепцијски, гледано према маси, представљала пандан M777, али самопокретна. Тако је настао Pegasus, који је уведен у оперативну употребу 2005. године.

Споља гледано, Pegasus је сличан оруђу M777. Томе доприноси јако ниска силуета, односно, врло ниско постављен затварач. „Тајна“ се крије у новој концепцији усмеравања енергије трзаја према доле, тј. према подлози. Такође, употребљени материјали, као што су легуре алуминијума и титана, смањују масу, а задржавају крутост и чврстину као традиционални челици, без обзира на повећану цену. Заиста,

Ниска силуета оруђа Pegasus

ИЗГУБЉЕН ТЕНДЕР

Када је реч о перформансама, Pegasus је у класи са M777 и FH-88, с обзиром на то да сва три оруђа имају цев дужине 39 калибара. Највећа брзина гађања је три пројектила за 24 секунде, односно четири у минути. Те предности су дошле до изражаја када су се индијске оружане снаге одлучиле да укажу поверење Сингапурцима и поруче 145 примерака хаубица Pegasus. Међутим, показало се да нису само тактичко-техничке карактеристике допринеле тој одлуци, већ и подмићивање. Епилог те приче је тај да је Pegasus „изгубио“ тендер за набавку од M777. Сингапурске хаубице поручиле су само домаће оружане снаге, за замену 39 ултралаких хаубица 105 mm GIAT LG1.

маса овог оруђа је 5,4 t, што је, ипак, више од једне тоне у односу на M777.

Оно што Pegasus чини врло занимљивим средством јесте самопокретање, које се концепцијски не разликује од оног система коришћеног на хаубици FH-88. Наиме, користи се дизел мотор Lombardini 9LD625-2 снаге 21 kW (28 КС), чиме се обезбеђује постизање брзине од 12 km/h, што је између FH-88 и FH-2000. На тај начин, обезбеђена је већа и тактичка и оперативна покретљивост у односу на M777. Када је реч о стратегијској покретљивости, ствари су сложеније. Наиме, иако је маса повећана за око једну тону, хеликоптери који се користе за транспортање хаубице практично су исти: CH-47 Chinook, који могу да понесу хаубицу, борбени комплет и посаду. Дакле, M777 и Pegasus припадају истој класи терета према маси.

На крају, Сингапур је добио једну од најимпресивнијих цевних артиљерија на свету – практично сва оруђа су савремена, стандардног калибра 155 мм, домаће производње и самопокретна или самоходна. За једну државу од пет милиона становника то је више него одличан резултат. ■

Pegasus током вожње сопственим погоном

Др Себастиан БАЛОШ

АРМАТА

Нови руски тенк „армата“ имаће већу ватрену моћ од тенкова Т-90. Биће са даљински управљаном куполом и наоружањем помоћу новоразвијеног електронског система и најсавременијих електронских система за осматрање, за праћење циља до његовог уништења, а посада (три члана) биће у предњем делу оклопног тела у посебно заштићеној капсули. Пројекат „армата“ помиње се и као база за будући роботизовани тенк без посаде, у наредној фази развоја.

Државни програм развоја наоружања од 2011. до 2020. године руских ОС, према којем би требало до краја 2015. године да уђе у наоружање 30 одсто технолошки нових средстава, а до 2020. године од 70 до 100 одсто потпуно нових оружних система, за реализацију превиђа расход од око 660 милијарди долара. Истовремено, планирана је реорганизација КоВ-а. Уместо дивизија, формирају се оперативне команде-бригаде, тенковске, механизоване и мотострелачке, тачније те-

шке, средње и лаке бригаде КоВ-а. Основни циљ развоја и производње потпуно нове генерације ОБВ био је да се остваре три универзалне платформе: тешка, средња и лака, са најновијим технолошким компонентама подсистема, заштите и управљања возилима, уз примену најновијих електронских система за осматрање, даљинско управљање наоружањем, јединствено командовање тактичким здруженим саставима (КИС) и ваздухопловна транспортабилност већине возила на удаљене локације.

На свакој категорији платформи развиће се више модела возила посебне намене, како би се појефтинио процес техничког одржавања, снабдевање резервним деловима и поједноставио процес производње. У тешким бригадама основно борбено возило биће нови тенк „армата“ и БВП на бази гусеничне платформе „курганец-25“, у средњим бригадама гусенички БВП „курганец-25“ и ОТ/БВП „бумеранг 8x8“, а у лаким ОТ/БВП „бумеранг 8x8“ и нови ОА „тајфун 6x6“, те више типова лаких ОА/ОТ 4x4. За крај септембра 2013. године на сајму НВО у Нижнем Тагилу планиран је приказ концепцијски потпуно нове генерације ОБВ: БВП са хибридном (дизелелектричним) погоном „кримск“ 8x8 и ОА „тајфун“ 6x6 у категорији возила MRAP/MRAP, поред већ присутних нових лаких оклопних возила 4x4 типа.

у средњим бригадама гусенички БВП „курганец-25“ и ОТ/БВП „бумеранг 8x8“, а у лаким ОТ/БВП „бумеранг 8x8“ и нови ОА „тајфун 6x6“, те више типова лаких ОА/ОТ 4x4. За крај септембра 2013. године на сајму НВО у Нижнем Тагилу планиран је приказ концепцијски потпуно нове генерације ОБВ: БВП са хибридном (дизелелектричним) погоном „кримск“ 8x8 и ОА „тајфун“ 6x6 у категорији возила MRAP/MRAP, поред већ присутних нових лаких оклопних возила 4x4 типа.

Нова концепција тенка

Руски конзорцијум „Уралвагонзавод“ из Нижнег Тагила, одговоран за развој новог руског основног борбеног тенка (ОБТ) четврте генерације, чији је радни назив тешка универзална модулarna оклопна платформа „армата“ најавио је комплетирање првог прототипа за Сајам НВО РЕА-2013 (25. до 28. септембра 2013. у Н.Тагилу), прве испоруке 16 прототипских модела на трупно испитивање 2014. и почетак серијске производње и усвајање за опремање РА од 2015. године. Међутим, Д. Рогозин, заменик премијера,

одустао је од јавног приказа возила, осим за државно руководство.

Иако је реч о потпуно новој концепцији тенка (маса око 50–55 тона), са посадом ван куполе у посебно заштићеној оклопној капсули у телу возила напред, наводи се могућност примене решења која су била усвојена за претходне нове типове тенкова Т-95/објект-195 (имао такође даљински управљано наоружање и посаду напред у капсули шасије возила) и објекту-640 „црни орао“, који су скинути са листе 2010. године, после већ обављених тестова прототипа.

Неки коментатори наводе да је „армата“ (приказана макета) по облику реинкарнација тенка објект-640 „црни орао“. Јула 2012. „армату“ су видели министар одбране С. Шојгу и заменик премијера Д. Рогозин у Мотовилихинским заводима, као макету (размера 1:35), заједно са другим врстама ОБВ нове генерације, које ће бити приказане на сајму у Н.Тагилу.

Наоружање

„Армата“ ће имати већу ватрену моћ од тенкова Т-90. Биће са даљинским управљаном куполом и наоружањем помоћу новоразвијеног електронског система и најсавременијих електронских система за осматрање, за праћење циља до његовог уништења, а посада (три члана) биће у предњем делу оклопног тела у посебно заштићеној капсули. Пројекат „армата“ помиње се и као база за будући роботизовани тенк без посаде, у наредној фази развоја.

Главно оруђе је топ 125 mm глатке цеви А-82 (унапређена варијанта 2А46М-4/5), чији је животни век цеви повећан на око 1.200 хитаца стандардних пројектила. У комплекту ће имати муницију као и Т-90МС (тренутнофугасни, кумулативни и поткалибарни пројектил са језгром од осиромашеног уранијума пробојности око 850 mm оклопа), наравно и најновије ласерски вођене ракете унапређена 9М119 „инвар М-1“ (пробојности око 900 mm оклопа иза ЕРО). Помоћно наоружање требало би да се састоји од аутоматског бацача граната 57 mm (али се по-

мињу и варијанте топа 30 mm, евентуално вишецевног, не коаксијално уграђеног, већ десно од главног оруђа са могућношћу засебног навођења) и ПАМ 12,7 mm на левој страни куполе, такође индивидуално даљински навођеног.

Бацачи димних кутија (БДК) интегрисани су у систем активне заштите од навођених и слободних ПО пројектила, укључујући и одбрану од ручних бацача. Изнад топа налази се радарски детектор, а у позадини метео-сензор. На куполи је панорамски комплет оптоелектронских система за осматрање и нишањење, а додатно код командира и возача такође термалне справе.

Конструкција и заштита су сасвим нове концепције. Оклопно тело израђено је од нове врсте панцирних и композитних материјала високе балистичке отпорности, силуета је ниска, а посада (командир, возач, нишанџија-оператор у линији) одвојена од муниције, горива и погонског агрегата (у варијанти предњег распореда мотора). Купола је ниског профила без посаде са целим комплетом муниције за топ у аутомату за пуњење испод куполе (32 или 40 метака). У случају застоја посада не може да га отклони ручно. Купола је мало повучена назад са одвојеном преградом од управног одељења.

Таква концепција не само да смањује силуету тенка већ додатно повећава ниво преживљавања посаде.

БАЛИСТИЧКА ЗАШТИТА

Тенк ће бити боље балистички заштићен применом нове генерације ЕРО унапређени „реликт“ (заштитна моћ од кумулативних пројектила адекватна 1.200 mm панцирног челика) и система АЗ, нових панцирних челика мање специфичне тежине, а веће отпорности, али и специјалних слојева масе за смањење радарског и електронског откривања. Унутар капсуле имаће специјални слој за заштиту од крхотина метала оштећеног оклопа.

За погонску групу очекује се вишегориви, турбопрехрањивани дизел мотор велике снаге (1.400–1.600 КС), хлађен водом, са додатним хлађењем усисног ваздуха мотора. На завршном испитивању су предсеријски мотори 12Н360, 12СН15/16 или А-85-3 конфигурације „Х“ са 12 цилиндара (фабрика у Чељабинску), снаге 1.100 kW/1500 КС, мада се наговештава и појачани актуелни мотор „В-92С“ од 1.250 КС. Трансмисија ће вероватно бити аутоматска хидромеханичка у блоку, али се помиње и хибридни дизел-електрични погон. Ходни део могао би да има хидропнеуматско ослањање (на искуствима БМД-3 и БМД-4, која су потврдила свој квалитет и поузданост) са седам или шест потпорних точкава, зависно од типа возила.

Од специјалних уређаја и опреме подразумева се примена савремених оптоелектронских средстава за осматрање и нишањење са употребом термовизије последње генерације, уређај за НХБ заштиту и клима уређај, савремени уређај за детекцију и гашење пожара са ИЦ сензорима, електронски дигитални систем за командовање (КИС) и систем унутрашње контроле стања свих подсистема тенка (УСК). Не помиње се опрема за подводно кретање, али вероватно се од тога неће одустати.

На бази платформе „армата“ развиће се више других врста возила: тешка БВП/ОТ, оруђа ватрене подршке, ПВО, возила за извлачење оштећених тенкова, инжењеријска и друга специјална возила. Са увођењем у оперативну употребу тих тенкова, од садашњих више од 25.000 тенкова више типова и већине у оперативној резерви, руски генералштаб процењује да ће армији бити довољан много мањи број тенкова са истим и бољим способностима извршавања оперативних задатака у асиметричним и стандардним борбеним операцијама. Почетком 2012. године и тадашњи премијер РФ Путин најавио је до 2020. године око 2.300 тенкова нове генерације. Будимо стрпљиви – сазнаће се. ■

Милосав Ц. ЋОРЂЕВИЋ

УБОЈИТИ ЦЕК ИЗ КУТИЈЕ

Руски војни стручњаци кажу да је наступило ново доба модуларног наоружања. Сваки комерцијални контејнерски брод са системима „клуб-К“ постаје ракетни носач велике бојеве снаге. Постоје и други наоружани контејнерски системи за дејство у ваздуху, са земље и под водом. Делују као „скачући Цек из кутије“ – шаљива кутија из које искаче клоун када се притисне дугме, с тиме што је овде реч о изузетно убојитом оружју.

Након што је руска штампа крајем марта 2013. године објавила да је завршен развој контејнерског ракетног система „клуб-К“, те кад је маркетиншка служба концерна „Моринформсистем-Агат“ послала светским агенцијама видео-материјал о неким могућностима овог система, ускомешала се медијска јавност у свету. Да ли с разлогом или с политичком подлогом, овај систем је на Западу дочекан на

нож. Шта су то војни аналитичари и коментатори видели на овом снимку, а шта је била порука менаџера из компаније која је произвела тај контејнерски ракетни систем?

„Клуб-К – контејнерски ракетни систем 2013“ или „3М-54 ракетни систем клуб“ израђен је у модуларној варијанти. Јединствен им је контејнер, у који по потреби могу да се ставе вишенаменске ракете типа Х-35УЕ, 3М14, 3М54, у верзијама за противбродска,

противподморничка и крстарећа дејства. Маса тих ракета је од 1.300, 1.780 и 2.300 kg, дужина је зависна од варијанте и износи од 8,22 до 6,2 m, пречник ракете је 0,533 метра. Бојева глава зависи од избора циља. Мотор је вишестепени на чврсто гориво, а домет варира од варијанте, али се истиче чињеница да је максимални 300 километара. Висина лета износи 10–15 m, брзина лета је 0,8–2,5–2,9 Маха и спада у спектар хиперсоничних брзина,

има инерцијални и активни радарски систем вођења, а лансира се са контејнерске платформе на подморницама и бродовима. Ракете „клуб-А“ лансирају се из авиона. НАТО ознака је СС-Н-27А, а кодирано име је „сајзлер“ (Sizler). Име „клуб“ користи се за извозне верзије, 3М-54Е и 3М54Е1.

Оно што је ново, то је чињеница да је систем 3М-54 „клуб-К“ смештен у стандардном транспортном контејнеру, који се може превозити површински бродом, подморницом, возом, наместити на камионску приколицу или неко друго покретно возило.

Модуларност и покретљивост

Овај комплет назива се и мобилни модуларни ракетни систем „клуб-К“ и, како кажу представници фирме „Моринформсистем-Агат“, прекретница је у производњи најмодернијег одбрамбеног наоружања. По њиховом мишљењу, сваки комерцијални контејнерски брод са системима „клуб-К“ постаје ракетни носач велике бојеве снаге. Систем је заснован на напредној ракетној и информатичкој технологији и има неколико предности – мобилност, једноставност употребе, маскирање и неограничена могућност комбиновања. То је борбени систем нове ере модуларног наоружања. Он омогућује да се нови борбени системи комбинују од различитих базних сегмената. Стручњаци који су развили тај систем кажу да Русија у тој сфери поставља нове стандарде.

Идеја о интеграцији различитих борбених система у специјалне мобилне модуле није нова. Међутим, ново је то што су модуларне компоненте смештене у стандардне комерцијалне контејнере од шест до осам метара. У тим контејнерима су лансери и вишенаменске ракете типа Х-35ВЕ, 3М14, 3М54, као и системи за извиђање и командни борбени системи.

За подршку дејства тих система, извиђање, откривање циљева, навођење и означавање мета, конструисан је посебни беспилотни хеликоптер.

Од контејнерских и ракетних сегмената веома се брзо и лако могу кон-

фигурисати одбрамбени ракетни системи било које ватрене моћи и намење, а затим неупадљиво премештати у зону могућих борбених дејстава. Сваки транспортни ешелон, опремљен таквим контејнерима или чак конвој који личи на обичне шлепере, снажна је ракетна јединица. Може да се појави тамо где непријатељ најмање очекује ракетно дејство.

Руски војни стручњаци кажу да је реч искључиво о одбрамбеном наоружању. Контејнери „клуб-К“ спречавају да се непријатељска флота приближи обали и изврши напад на копнене циљеве. Свака мета на удаљености до 300 километара биће уништена једном прецизном ракетом, или читавим ракетним рафалом. Притом, непријатељ ће имати велики проблем да уочи и препозна лансер, а и саму ракету у лету.

Тактика мобилних система

Када је реч о тактици употребе, она је специфична и заснована је на руској стратегији мобилних ракетних система. Руски концепт мобилности ракетних система пружа велику предност у динамичним борбеним дејстви-

ма, а једноставност употребе и неограничена могућност комбиновања предност су у односу на укупане или стационарне ракетне система. Наравно, и америчка војска има мобилне ракетне системе, посебно на тактичком нивоу, а противавионски систем „патриот“ такође је развијен у контејнерској варијанти.

За контејнерски систем нису потребни специјални транспортери (за сваки ракетни систем посебно возило), уређаји за утовар и истовар, као ни посебни системи за откривање циљева и навођење ракета. То показује да је ракетни ватрени систем у контејнеру јефтинији, што је повећало интересовање за „клуб-К“ на светском тржишту војне опреме. Посебно су заинтересовани Иран и Венецуела.

Комплетан систем, конфигуриран за извоз, први пут је представљен на међународном сајму наоружања LIMA 2009 (Langkawi international maritime and aerospace exhibition) у Малезији, видео-презентацијама, постерима и макетама. На отварању сајма LIMA 2013 уживо је приказан комплетан систем и демонстриране су његове тактичко-техничке могућности.

МАСКИРАНИ СИСТЕМ

За америчке и друге западне војне стручњаке проблематично је то што се „клуб-К“ не може одмах препознати као систем наоружања, јер је маскиран комерцијалним контејнером, намењеним за превоз робе на међународним релацијама. Контејнер је начињен од смесе која онемогућава скенирање разним уређајима, тако да је његов садржај невидљив све док се не отвори.

Прошле, 2012. године, практично је изведено полигонско тестирање, које је потврдило да се ракете без проблема лансирају из контејнера у којима су постављене. Том приликом мета је гађана противбродском ракетом Х-35. Посебност ракете је у томе што читавом путањом лети на висини испод 15 метара, а у непосредној близини циља спушта се на свега четири метра,

због чега ју је готово немогуће пресрести противракетним оружјима. Једна таква ракета са стопостотном сигурношћу може да уништи ратни брод депласмана од 5.000 тона.

Формирање ракетног система је, како је потврдило представљање на овогодишњој изложби наоружања, у потпуности завршено. Конфигурација система и врсте ракетног наоружања варирају према потреби, што у потпуности оправдава назив „модуларни ракетни систем“.

Узнемиреност на Западу

Појава оваквих система на међународним сајмовима војне опреме, још у виду макета, узнемирила је многе на Западу. Одмах су се појавили текстови да је једно такво оружје у могућности да са четири ракете уништи носач авиона. Такође, напомињу да је такву ракету веома тешко открити системима за сателитско осматрање, а и радарима за рано упозоравање. Уз то, на Западу наводе да је комерцијална верзија доступна и терористичким групама. Све ће то представљати велике проблеме за-

падним, а и другим царинским службама, јер међу контејнерима на броду, у возу или камиону може бити и један са таквим оружјем. Три таква контејнера, кажу западни аналитичари, могу да униште ратну луку, тенковску јединицу или један аеродром.

Часопис „Џејнс дефенс викли“ (Jane’s Defence Weekly) процењује да један такав систем, са четири ракете у стандардном контејнеру, може да кошта 10–20 милиона долара. Наравно, при томе наводе да је Русија један од највећих светских извозника наоружања, и да је прошле године продала оружје многим земљама, од Сирије и Венецуеле до Алжира и Кине, за рекордних 8,5 милијарди долара. И Уједињени Арапски Емирати су показали интересовање за куповину тог ракетног система. Западне војне стручњаке посебно интригира способност да се овакав систем лако трансформише из система ракетних лансера дугог домета тако што се маскира у контејнеру.

Према западним коментаторима, систем је очито намењен могућим купцима који процењују да им претње долазе из суседних земаља и на једноставан, прикривен начин могу да организују одбрану мобилним системима ракетног контејнерског транспорта. При томе, тај систем може да послужи и

као средство одвраћања мање земље од потенцијалних агресора.

Развој ракетног система „клуб-К“ покренула је компанија „Новатор дизајн биро“ (Novator Design Bureau ОКВ-8).

Контејнерски стражар

Развој контејнерских оружја није само руска иновација. Постоје бројни контејнерски системи, од класичног ватреног до ракетног оружја. Сама идеја да се оружје маскира у комерцијалном карго контејнеру јесте оригинална и има своје предности. Тако су, на пример, немачки војни инжењери из „Флак Шмитовог одбрамбеног система“ (Flack Schmidt Defence System) развили контејнерски „заштитни систем за јединице“ FPS (Force protection system), „контејнерску оружану станицу“ (Container Weapon Station). У развоју је учествовала и компанија „Трикон-ИСО контејнерски систем“. Њихови контејнери могу се користити као објекти за боравак, осматрачке и станице за везу, мобилне лабораторије до система за специјалан транспорт. Наравно, и за смештај ватрених система.

Када је реч је о немачким контејнерима, у којима су оружани ватрени системи из „конгсберг“ фамилије (M2, МК19, M134, M240 и M249 light machine gun – LMG), то су митраљеви, бацачи граната или топови малог калибра, спрегнути са системима за препознавање ситуације и „ефекторима“, уре-

	3M-54E	3M-54E1	3M-14E	91PE1	91PE1
дужина (m)	8,22	6,2	6,2	8,0	6,5
пречник (m)	0,533	0,533	0,533	0,533	0,533
маса (kg)	2.300	1.780	1.780	2.050	1.300
макс. домет	220 km	300 km	300 km	50 km	40 km
брзина (Мах)	Зависи од режима лета: субсонични мод: 0,6–0,8 Мах и суперсонични мод: 2,9 Мах	0,6–0,8 Мах У завршној фази, за 3M-54E1	0,6–0,8 Мах У завршној фази, за 3M-14E	2,5 Мах У току балистичког лета, за 91PE1	2,0 Мах У току балистичког лета, за 91PE2
маса бојеве главе (kg)	200	400	400	76	76
управљачки систем	инерцијални и активни радар Хоминг	инерцијални и активни радар Хоминг	инерцијални	инерцијални	инерцијални
путања лета	нисколетећи	нисколетећи	балистички	балистички	балистички

ђајима за активирање оружја у случају потребе за ватреним дејством. У контејнеру се налазе интегрисане електромеханичке компоненте, које подижу лифт са платформом, где се налази оружје које ће дејствовати из „повишене позиције“. Ту је и напајање, даљинска оперативна контрола са могућношћу одржавања везе до 1.000 m, а све је умрежено у етернет (локално мрежно) чвориште за интеграције и спољну контролу ситуације. То је нека врста контејнерског стражара.

Платформа може да подигне оружје масе 250 kg на висину пет метара. За даљинско управљање системом оружја користи се „најчешће управљани систем за оружане станице“ CROVS II (Commonly Remotely Operated Weapon Station). Систем је опремљен митраљезом „бровинг“ (.50 Browning Machine Gun – .50 BMG) или 12,7 x 99 mm НАТО. Контејнер је израђен од материјала који спречава продор муниције истог или нешто већег калибра и парчади експлозивних тела. Има дневно-ноћну камеру, инфрацрвени детектор и ласерски даљномер.

„Контејнерска оружана станица“ у „триконовом“ контејнеру намењена је за непосредну ватрену подршку оперативних база, лука, бродова или контролних пунктова, заштиту прилаза војним и другим објектима и њиховој одбрани у случају напада. У путству за употребу наведено је да се може користити за заштиту амбасада,

касарни, логора, база, истурених командних места, границе и на бродовима против гусара. Док су затворени, не личе на ватрене тачке. Међутим, кад се активирају, представљају значајно борбено средство. Оружје је опремљено и специјалним системима за побољшано нишањење, има зону ватреног дејства, по хоризонталу од 360 степени, а по вертикали до 60 степени, јер је издигнуто. Уједно, тај ватрени стражар има и повећану количину муниције.

Пресудни чинилац у борби

Ракетне контејнере за основне и помоћне оружане системе користе многе армије света. Конструисани су и различити типови ракетних контејнера који омогућавају брзо постављање на различитим местима, одакле својим

дејством могу да подржавају пешадијске јединице, да делују као заседно оружје или су додатна снага у противовоклопној борби. Добра страна таквих система најпре је мобилност и лака преносивост, затим маскирност, што представља чинилац изненађења, који може пресудно да одлучи победу у борбеним дејствима. Они штеде људство, смањују губитке и омогућавају рационалисање снагама и средствима у оружаном сукобу.

Наравно, контејнерски системи имају и мана. Једна је та што су кабасти и захтевају специфичну логистику, намењени су за једнократну употребу и ако се не искористе у право време, на правом месту, изостаје ефекат. Уколико су даљински управљани, зависе од способности и вештине оператера, а када су аутоматски, зависе од бројних неповољних чинилаца које данашња савремена вештачка интелигенција баш и није у стању да комплетно елиминира.

Развијено је више таквих система у свим армијама, а међу новијим пажњу изазива амерички аутономни вишенаменски ракетни савремени систем XM-501 Non-Line-of-Sight Launch System (NLOS-LS), или контејнерски систем за лансирање ракета са самонаводећом главом (лансирање без линије нишањења), о чему је било речи у једном од претходних бројева „Арсенала“.

Развијен је у борбеним лабораторијама компанија „Локид Мартин“ и „Рајтеон“. Такви контејнери, са по 15 ракета, могу се оставити сакривени на

„Клуб-К“ на броду за превоз контејнера

бојном пољу, на правцима где се очекује напредовање тенкова или масовни пешадијски напад, на пролазима којима се штите бокови или други делови борбеног поретка. Такође, могу да се поставе на делу бојишта, као заседна оружја, којима се изненађењем и снажним и ефикасним ракетним дејством може постићи тактичка предност. Они се могу маскирати, закопати, поставити хеликоптером на маскираном терену или једноставно избацити из авиона падобраном. То омогућује да дејства овим системом буду изненађујући чинилац у динамици тактичких дејстава на бојишту, посебно због тога што није потребно опслуживање као за вишецевни бацач ракета или неко друго артиљеријско оруђе, нити било каква послуга након што се постави на планирано место одакле ће, у одређеном тренутку, дејствовати. Довољан је само један оператер за контролним пултом, који може опслуживати више таквих контејнера. Чак је могуће ракете испалити и са самог моторног возила, са застанка у току борбе.

У контејнер је уграђен и комуникациони систем увезан у мрежу командовања на бојишту. Контејнери, дакле, могу да се транспортују возилом, хеликоптером, да се баце из летелице и спусте падобраном, а могу да се налазе на бродовима или на обали.

Висина контејнера је 1,9 м, ширина и дужина су 1,1 м, а маса је 1,429 килограма. У контејнерима могу да се налазе две врсте пројектила РАМ и ЛАМ. Лансирање ракета може да буде аутоматско, по одлуци оператера или по команди старешине јединице.

„Клуб-К” са ракетама ЗМ-54 и ЗМ-14

ДВЕ ВРСТЕ РАКЕТА

„Клуб-К” систем има две различите врсте ракета. Један модел представља руску конвенционалну крстарећу ракету – земља–земља или земља–брод, са дометом од неколико стотина километара и бојевом главом од неколико стотина килограма конвенционалног експлозива. Могуће је поставити и минијатурну нуклеарну бојеву главу. Други тип ракете „клуб-К” серије је противбродски пројектил са двостепеним компонентама. Након лансирања лети подзвучном брзином, све док се не одвоји друга фаза система која наставља да креће надзвучном брзином. Мету погађа са великом кинетичком енергијом.

Подводни контејнер

Заједнички назив за фамилију контејнерских система јесте CLAVS или „контејнерски системи за лансирање наоружања” (Container Launched Weapon System). Тој породици припада и норвешки противавионски напредни систем NASAMS (National Advanced Surface-to-Air Missile System). Реч је о контејнерском лансеру са шест противавионских ракета AIM-120 AMRAAM (Advanced Medium Range Air to Air Missile). Сама ракета се зове SL-AMRAAM.

Овим системом су поред Норвешке

наоружане још и армије Шпаније, Холандије, Финске, Чилеа и САД. Произведен је у сарадњи компанија „Конгсберг” и „Раитеон”, под надзором ратног ваздухопловства Норвешке.

Најновија верзија тог система има назив NASAMS II, а компатибилна је са комуникационом мрежом средњег и дугог домета система противваздушне одбране. Производња је, након развојног процеса, почела 1998. године, али систем је постао оперативно способан 1994/95. године. Систем се интегрише са америчким радаром AN/ТРК-36А LASR (Low Altitude Surveillance Radar – осматрачки радар за мале висине), као и другим тродимензионалним (3D) радарима. Повезан је са „центром за дистрибуцију ватре” FDC (Fire Distribution Center), са којим формира „аквизиција радарски и контролни систем” ARCS (Acquisition Radar and Control System). Ракета има домет до 25 километара.

Ракета за систем „клуб-К” у ниском лету

Такође, постоје многобројни контејнерски системи за преносење или превоз разних врста наоружања и муниције у компактном транспортном положају.

Постоји и подводни контејнерски оружни систем. Састоји се од издуженог спољашњег контејнера, који се поставља хоризонтално или вертикално на морском дну. Маскира га песак или муљ. Оружје је самоходно и активира се даљински, односно аутоматски приликом проласка подморнице или брода. Из контејнера, кад се отвори, под притиском гаса излази наоружани торпедо или ракета, која излази вертикално на површину и одатле у ваздух, где проналази самостално циљ и усмерава се на њега. Свако оружје је снабдевано аутономним погоном, самонавођеном главом и делује без утицаја оператера. Систем је патентиран под бројем US Pat. Spec. No 4,395,952. Полаже се на дно помоћу пумпе. Контејнер има још једну особину – да се својим окретањем (ротацијом) још више укопава у песак или муљ како би био што теже откривен подводним сензорима.

Према информацији која долази из америчке агенције за развој и усавршавање одбрамбених технологија DARPA, а односи се на роботе са сензорима који би лежали у контејнерима на дну мора, веома је могуће да тај пројекат садржи сензоре, уграђене у различите роботске уређаје попут (подводних) дрона, минских оружја, опреме за спасавање на мору, до светлосних стробоскопских уређаја.

Те сензорске контејнерске платформе пратиле би збивања у одређеној поморској зони. Активирали би се по потреби, ради извиђања и осматрања и других обавештајних дејстава, борбе против поморских терористичких пловила, за спасавање настрадалих, успостављање ад хок комуникационе мреже, пријем сателитских и других сигнала, па чак и за контролу база података у „облаку“ (информатички појам за базе података у виртуелном простору). На својим местима такви роботски контејнери могли би да сто-

Амерички вишенаменски ракетни систем XM-501 NLOS-LS

Систем NASAMS II

је веома дуго, чекајући повољне околности за активирање.

Идеја се заснива на пројекту „Дистрибуирани системи за хибернацију у дубоком мору“ (Just-In-Time Payloads From Bottom Of Sea), односно реч је о роботизованим контејнерима са сензорима, који би могли да леже годинама на дну мора и да се „пробуде“ када је потребно поморским и другим снагама на површини мора пружити оперативну подршку. Таква борбена средства попунила би празнину у подручјима мора где нема поморских снага.

Могла би се активирати даљински и доставити податке у реалном времену о збивањима, борбено дејствовати против противничких подморница, бродова, пиратских снага или обезбедити помоћ при спасавању настрадалих на мору. Такође, могу се искористити за стварање ад хок комуникационе мреже. Све би то зависило од врсте контејнера потопљених на одређеном месту на дну мора.

Такве подводне платформе са уграђеним сензорима могу да се искористе за умрежавање комуникација, сензорско праћење поморског саобраћаја, а посебно војних поморских снага

(за потребе обавештајних структура), за информационе операције, електронско ратовање, противподморничку борбу и за друге борбене и неборбене задатке у миру и рату. Могу се употребити и за обманивање противника, али и као платформа за лансирање малих наоружаних беспилотних летелица. Наравно, уређаји у контејнерима могу се искористити и за надгледање оптичких прекоморских комуникационих каблова, што је активност започета још шездесетих година, у склопу реализације пројекта „ешалон“.

Рачуна се и са чињеницом да је око половина светских океана дубока више од четири километра. То пружа значајну прилику за коришћење јефтине сензора у контејнерима, кришом постављених на погодна места. Дакле, један такав пројекат одлично је покриће за постављање уређаја за аутоматизовано праћење електронског саобраћаја у жичаним и оптичким кабловима.

Ваља напоменути и да су у употреби и системи касетних бомби заптивених у контејнерима, који се каче на крила или труп авиона и отпуштају у одређеном моменту, да би се током пада контејнер отворио и из њега разбацале касетне бомбе на широку површину.

Могли бисмо закључити да контејнерски оружани системи не само што нису новост, већ представљају маскиране опасне борбене системе под водом, на копну и у ваздуху. Могу се маскирати, попут руског система „клуб-К“ међу мноштвом других контејнера, а немачка „контејнерска борбена станица“ сасвим је налик на обичан стамбени контејнер или објекат за смештај пријавне службе на улазу у војни комплекс. Контејнери на дну мора скривени су муљем и песком и тешко се откривају.

Из контејнера се могу лансирати ракете, касетне бомбе, роботизовани борбени беспилотни, биохемијски, нуклеарни или експлозивни системи. Употреба захтева нову тактику, а и добро планирање. Све у свему, то је заиста опасан „Цек из кутије“ – изненађење за противника. ■

Никола ОСТОЈИЋ

ИЗВИЋАЧКИ БАЛОНИ

Од када је 2004. предат на употребу војсци САД у Авганистану први аеростат 74К, до данас, када их имају десетине, оружане снаге САД веома су задовољне ефектом тих летелица. И друге земље су почеле да производе своје аеростате, па се може очекивати да у догледно време ове летелице постану саставни део оружаних снага скоро свих земаља света.

Потребе за константним ваздушним надзором у савременом ратовању и ангажовању у сукобима ниског интензитета, довеле су до еволуције савремених система надзора. Међутим, софистицирани шпијунски сателити показали су се као скупи и веома неефикасни у свакодневним акцијама надзо-

ра великих површина територија на којима се сукоб одвија, посебно почетком рата у Авганистану. Тада су одлучном војном акцијом потучене талибанске конвенционалне војне јединице, копнена војска и ваздухопловство, а целокупној операцији претходили су сателитски снимци и снимци извиђачких авиона.

Те операције показале су и недостатке савремених извиђачких система. Веома скупи сателити нису се могли много користити у условима сложених атмосферских прилика, посебно облачности, а и цена једног сата коришћења те опреме била је превисока. Осим тога, извиђачки авиони, који су допуњавали недостатке сателита,

захтевали су веома скупо одржавање и високу цену горива, а и поред тога релативно мало су могли да остану у ваздуху.

Изузетна величина бојног поља (а у поменутој ситуацији цео Авганистан) условила је потребу за проналажењем ефикасног, али и рентабилног начина за осматрање и одређивање циљева. Једноставно, сателити и извиђачки авиони не само што су били скупи за употребу и одржавање, већ нису могли да реагују на сваком сектору бојног поља. Зато је почетком 2002. војска САД наручила израду студије ради пројектовања аеростата или дирижабла за извиђање и размену података о ситуацији на терену.

Идеја стара – примена нова

Компанија „Локид-Мартин“ развила је пројекат PDS 74K Aerostat. Скраћеница означавала кованицу „издржљив систем за откривање претњи“, а ознака 74K запремину аеростата од 74.000 кубних стопа. Реч аеростат указује на то да је ваздушни објекат статичан и да је повезан врпцом са командом на земљи, попут некадашњих баражних балона из Другог светског рата.

Године 2004. војсци САД у Авганистану предат је на употребу први аеростат 74К. Идеја је била да се направи већи број аеростата, опремљених оптоелектронском опремом за извиђање, који би више дана могли да проведу у ваздуху истражујући одређено подручје. Прикупљене податке слали би команди на земљи и другим војним јединицама.

Цена и ефикасност аеростата 74К довели су ускоро до нових наруџбина. Године 2010. наручено је чак 37 примерака, а како су се показали успешним, ускоро је настављено са наруџбинама – за суму од 184 милиона долара 2011. године наручено је још 29 аеростата.

Звучи невероватно, али у идеји аеростата готово се ништа није променило од периода пред Први светски рат, када су почели масовније да се користе за извиђање непријатељских линија. Познато је да су коришћени још

у француско-пруском рату за осматрање непријатељских линија.

Комплет се састоји од два дела – земаљског и ваздушног, тј. самог аеростата.

Пренос података

Систем аеростат 74К чини једна камионска приколица у коју је смештен сам балон, а која служи и као база за надување балона и као командни центар. Балон се пуни хелијумом. Направљен је од изразито издржљивог и незапаљивог материјала. Фирма тврди да је отпоран на директне поготке оружја мањег калибра.

Аеростат је повезан са командним центром на земљи путем изузетно отпорног кабла, направљеног од легуре

бакра, у који је провучен фибер-оптички кабл за пренос података. То није и једина веза за податке јер аеростат у себи има и станицу за бежично повезивање и пренос података, сличну вајрлес интернету са сигурносном заштитом и кодовима.

На доњој страни аеростата су подвесне тачке за качења корисног терета, оптоелектронске опреме и електричних система. Аеростат 74К носи и инфрацрвене уређаје за контролу у ноћном режиму, термовизијске камере, те оптичка средства која омогућавају панорамски снимак видео-камером у реалном времену.

Основна конфигурација електронске опреме јесте L-3 Wescam MX-20 и састоји се од неколико компоненти: дневне мултипикселне камере TV-2 са континуираним зумом у правом HD формату и квалитету (континуирани зум значи максимално увеличавање објекта на земљи без пикселизације – тачкасте замрљаности) објекта на максималном увеличању, TV-2MP система за оптичко откривање приликом дневне светлости, система за оптичко откривање у условима слабије видљивости и светлости, те две инфрацрвене камере различите резолуције и ласерског даљиномера са ласерским означивачем циља домета до 30 километара.

Аеростат 74 К користи и софтвер и опрему TerraSight фирме SRI за мапирање терена у три димензије.

ПРИНЦИП РАДА

Принцип рада је једноставан – балон аеродинамичког облика напуни се гасом лакшим од ваздуха и пусти да полети. За то време везан је сајлом за земљу. Балон нема погонске моторе и не креће се по ваздуху попут дирижабла или „цепелина“, већ се увек усмерава тако да врхом буде окренут у правцу дувања ветра. Аеродинамички облик у комбинацији са стабилизујућим површинама осигурава му стабилност.

Систем MASINT/UTAMS за откривање циљева заснован је на акустичном систему откривања циља – систем бележи звук који непријатељски пројектил ствара, и потом, у сарадњи и са другим системима, одређује правац доласка непријатељског пројектила. На тај начин открива и непријатељске положаје.

Електронска опрема укључује и савремени радар за контролу земаљских циљева Нортроп Груман AN/ZPY-1 STARLite. Реч је о веома малом радару, масе свега око 40 kg, који има домет до 160 km и открива кретања на терену, бележи положаје објеката и циљева и одређује потенцијалну опасност. Тај уређај константно мапира положаје објеката на терену и приликом следећег скена или „преласка“ преко истог терена поново снима објекте, а нову слику упоређује са претходном.

Могућности радара

Радар се употребљава у свим временским условима, дању и ноћу. Користи два мода: „тракасти“ и „сферични“. „Тракасти“ мод је константно праћење одређеног дела земљишта у виду

АУТОНОМИЈА ЛЕТА

Балон има аутономију лета од 20 дана (непрекидно од момента пуњења хелијумом) и лебди на максималној висини од 1.500 метара изнад надзираног подручја.

геометријског правоугаоника, а „сферични“ контролише велику сферичну површину скеновима.

Посада радара стандардно је петочлана. Они се налазе или у земаљском делу система (који се састоји од приколице камиона) или у мањем теренском возилу поред приколице. Ка њима се усмеравају сви подаци који се потом обрађују у контролном центру.

За сада су оружане снаге САД веома задовољне утиком тих аеростата, али их користе и разне владине организације за контролу границе и прекограничног промета, за праћење путева и шверца наркотика, и контролу и извиђање у електронском смислу. Неки од већих аеростата користе се и за пропагандне делатности – на пример за емитовање радио и ТВ станица, као што је случај на обалама Флориде, где обавештајне службе САД емитују из аеростата ТВ станицу „Марти“ усмерену ка Куби.

Изузетно ниска цена једног аеростата, и то код оригиналног произвођача, не прелази десети део цене једног извиђачког авиона. Уз то, далеко је већа слобода у избору опреме (која по први пут после деценија није ограничена скученим простором унутар аеродинамичких контејнера на спољашњем делу авиона). И друге земље почеле су са производњом својих аеростата и може се очекивати да у догледно време те летелице постану саставни део оружаних снага скоро свих земаља света. ■

Александар КИШ

У самоходном оруђу 57/2 mm ЗСУ-57 обједињени су једно од најбољих противавионских оруђа на свету С-60 и тенк Т-54.

Предуслов за развој самохотке био је ПАТ, који води порекло из Другог светског рата. У то време најбројнија оруђа малокалибарске противавионске артиљерије Црвене армије била су 61-К у калибру 37 mm и 72-К у калибру 25 милиметара. Оба су пројектована 1939. и 1940. године на основу решења легендарног шведског „бофорса“ калибра 40 mm, једног од најутицајнијих средстава ратне технике 20. века, произвођеног у десетинама фабрика.

Развој

Конструктор Лев А. Локтјев, који је у Заводу број 8 радио на прилагођавању „бофорса“ производној бази СССР-а и захтевима Црвене армије, још је у јесен 1941. израдио прве скице ПАТ 57 mm полазећи од 61-К. У време када се бранила Москва није било прилике за развој нових пројеката, али после промене ратне среће, пред крај 1943, Црвена армија је показала интересовање за ПАТ 57 милиметара. Тек 1945, када су борбе већ утихнуле, на конкурс за развој ПАТ 57 mm пријавила су се три пројектантска тима са различитим погледима на то шта треба створити. Комисија је изабрала решење научноистраживачког института из Калињинграда у којем је радио Локтјев.

Први прототип ПАТ-а са ознаком С-60 стигао је до полигона пред крај 1946. године. Показало се да ће бити доста посла док се не постигну тактичко-технички захтеви и тек 1949. године завршен је коначни модел. У наоружање је ново оруђе уведено јануара 1950. под званичном ознаком „57-мм автоматическая зенитная пушка С-60“. За рад на том оруђу Локтјеву је уручено у то доба највредније признање – Стаљинска премија првог реда.

Истовремено с радом на С-60, још од 1947. године ПАТ је прилагођаван пројекту самоходног оруђа на платформи са гусеницама или точковима.

ПРОТИВАВИОНСКИ ТЕНК

Самоходке ЗСУ-57 су од 1963. у наоружању ЈНА. Пред почетак грађанског рата у југословенској армији било је 110 комада ЗСУ-57. У саставу Војске Југославије те самоходке дочекале су још један рат – 1999. године, када су коришћене за наменске задатке у систему ПВО. Преостале 32 самоходке повучене су из наоружања 2005. године.

Искуства из Другог светског рата показала су да је једна од слабих тачака Црвене армије био недостатак самохотки за заштиту тенковских јединица. Вучни ПАТ није био погодан за подршку у брзим офанзивама. Пред крај рата, као хитно решење, израђена је мала количина ЗСУ-37 са ПАТ 61-К на бази тела самоходног оруђа СУ-76М.

Процене перспективних потреба после рата наметнуле су рад на самохотки већег калибра високе проходности. Први прототип аутоматског оруђа С-68, прилагођеног за самохотке, завршен је 1947. године. До 1950. израђен је први самоходни „тенк“ са фабричком шифром „изделие 500“ на бази агрегата тенка Т-54, који се у то време уводио у масовну производњу. Прототип самохотке на полигону није

НОВИ ЖИВОТ СТАРОГ ОРУЂА

Због застарелости основног пројекта и недостатка перспективе чинило се да ће калибар 57 mm бити гурнут у прошлост, али неколико рецентних вести представља обрт у причи о том калибру. Руски институт „Буревестник“ пројектовао је дериват ПАТ 57 mm у турели АУ-220, као предлог за модернизацију лаког амфибијског тенка ПТ-76Б за Ратну морнарицу Русије. Према савременим проценама изворни калибар 76,2 mm на ПТ-76Б не може да обезбеди ефикасну ватрену подршку поморском десанту јер је реч о оруђу које се пуни ручно. Каденца износи 120 метака у минути. У возило се укрцава најмање 85 метака у кружном носачу аутоматског пуњача, према подацима „Буревестника“.

Аутоматски ПАТ С-60, осим високе каденце, има потенцијала за модернизацију са савременим СУВ-ом и системом за корекцију путање зрна. Знатно повећање вероватноће уништења циља послужило је као полазна основа за још један нови пројекат „Буревестника“ у калибру 57 mm – самоходно оруђе ПВО које би требало да замени хибридно оруђе ПВО „тунгуска“. Судбина тих пројеката није извесна, али вреди забележити да се још увек рачуна на стари добри „57 милиметара“.

задовољио тактичко-техничке захтеве. Зато су спроведене знатне измене пројекта, који је усавршаван све до децембра 1954, када је на полигону први пут мету гађао коначни прототип. Коначно, захтеви су остварени и 1955.

године у наоружање је уведено оруђе са ознаком „зенитная самоходная установка ЗСУ-57-2 С-68“.

Одлике самохотке

Самохотка се могла ефективно користити за дејство по циљевима у ваздушном простору до даљине од 4.000 m, брзине лета до 350 m/s и по површинским циљевима на даљини до 12.000 метара.

Борбена маса самохотке била је само 28 t, читавих осам тона мање од тенка Т-54. Смањење масе постигнуто је уштедом на заштити, која је сведена на само 8–13 mm панцирног челика. Ходни део промењен је и на први поглед се може препознати по четири потпорна точка, уместо пет колико има Т-54. Самохотку, као и оригинални тенк, покретао је дизел мотор В-54 снаге 382 kW (520 КС).

Посаду су чинили возач, смештен у телу, и борбено одељење – командир, нишанџија, помоћник нишанџије, леви и десни пунилац. Два аутомата 57 mm С-68 масе 4.500 kg са дужином цеви 76,6 калибра (4.365 mm) постављена су у гломазно надграђе са простором за посаду и 300 метака – обично 250 са тренутним и 50 са панцирним зрном. Оруђе се пунило оквирима од четири метка. Теоретска брзина гађања износила је 240 метака у минути, а практична 100. Самохотка није имала заштиту са горње стране јер би ометала рад послуге. За време марша прекривала се платненом цирадом са 13 прозорчића за осматрање, израђених од плексигласа.

Нишанском справом руковала су два члана посаде – нишанџија, који је наводио оруђе по азимуту и месном углу, и његов помоћник, који је у току гађања уносио уводне елементе према процени – брзину циља и курсни угао и даљину циља, такође, према процени или помоћу даљиномера. Аутомати су се померали електрохидрауличним уређајем. Код ручног померања нишанџији и помоћнику у току гађања морао се придружити командир, који је преузимао померање цеви по азимуту.

Обука ђослуге ЗСУ-57 1972. године (Медија центар „Одбрана“)

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Борбена маса	28.132 kg
Димнезије:	
– дужина	9.000 mm
– ширина	3.270 mm
– висина	2.750 mm
Мотор.	В-54 снаге 520 КС
Максимална брзина по путу	50 km/h
Аутономија кретања по путу	300–420 km
ТОП 57 mm С-68	
Крајни домет:	
– хоризонтални	12.000 m
– вертикални	8.000 m

Осим за основну намену ЗСУ-57 могао се користити за дејство на противничка оклопна возила јер је пројектил 57 mm имао солидну пробојну моћ. Пробојно зрно почетне брзине

у пракси, број ЗСУ-57 никада није био довољан, па је већина јединица користила точкаше БТР-40 и БТР-152 са двоцевним митраљезима 14,5 милиметара.

1.000 m/s на даљини од 1.000 m могло је пробити панцирну плочу дебљине 80 милиметара код поготка под углом од 60° или 100 mm под углом од 90°.

Од јесени 1957. самохотка ЗСУ-57 уводила се у наоружање тенковских пукова СА, који су према материјалној формацији имали једну батерију од четири

Одлично маскирана самохотка ЗСУ-57 на вежби 1971. године (Медија центар „Одбрана“)

Привремено решење

Пренаоружање није завршено јер се од почетка ЗСУ-57 сматрао привременим решењем. Разлог за то у првом реду представља недостатак техничких предуслова, односно простора за уградњу ефикасног СУВ-а. За разлику од ЗСУ-57 са механичким нишаном, батерије вучног ПАТ С-60 имале су прибор ПУАЗО-6 или ПУАЗО-5А, увезан са радаром СОН-9 домета 40 km са аутоматским праћењем циља до удаљености од 25 километара. Зато су батерије С-60 имале сразмерно високу вероватноћу поготка у циљ према савременим стандардима.

Осим тога, из ЗСУ-57 није се могло гађати из покрета, каденца је била ниска у односу на потребе, ручно се пунила. Тактички недостаци ЗСУ-57 били су познати већ у време увођења у наоружање, али је било потребно подмирити потребе тенковских јединица за оруђем које може да прати тенкове на маршу.

На дуже стазе ЗСУ-57 био је привремено решење, до увођења у наоружање самохотке високе каденце са СУВ-ом и нишанским радаром интегрисаним на свако оруђе. Развој нове самохотке покренут је 1957, само неколико месеци пре почетка производње ЗСУ-57. Самохотка ЗСУ-23-4 „шилка“ (Шилка) са четвороцевним ПАТ калибра 23 mm уведена је у наоружање 1962. године. После отклањања почет-

Прелазак водене преуреке на вежби „Билогора 77“, октобра 1977. године у рејону Бјеловара (Медија центар „Одбрана“)

них тешкоћа, производила се серијски од 1964. и већ до краја шездесетих година достигнута је годишња продукција од око 300 оруђа. Плива „шиљки“ врло брзо је у потпуности заменила ЗСУ-57.

У тенковским јединицама ЈНА

Почетком шездесетих година у ЈНА се знатан број одлука о организацији, набавкама наоружања и градњи инфраструктуре проводио под претпоставком да се треба припремати за оружани сукоб са применом нуклеарног наоружања и са великим и брзим покретима ОМЈ. Један од важних елемената заштите борбеног поретка требало је да буду системи ПВО високе проходности, погодни за пратњу тенкова. У то време у наоружању се налазило само 20 самохотки М15А1 на полугусеничном возилу, и то 18 комада у саставу оклопних бригада. У оквиру преговора о набавкама технике из СССР-а 15. октобра 1962. југословен-

ским официрима представљена је самохотка ЗСУ-57 уз понуду за продају по цени од око 88.000 долара за оруђе са две резерве цеви. У Генералштабу ЈНА нису губили време и донели су одлуку да се самохотка хитно наручи.

Први уговор о набавци тих оруђа број 33372, потписан 23. новембра 1962, односио се на контингент од 40 оруђа са 50.000 тренутних и панцирних метака. Формално, самохотке 57/2 мм ЗСУ-57 (с) уведене су у наоружање 3. децембра 1963. решењем Државног секретаријата за народну одбрану (стр. пов. бр. 378). До 30. децембра 1963. завршена је процедура при-

Велику ватрену моћ меџка калибра 57 мм на жалост није подржавао одговарајући СУВ („Крила армије“)

мопредаје прве транше оруђа и муниције. Набавке су настављене и у току 1964. примљено је још 16, а 1965. године 69 оруђа.

Документи из тог времена показују да у ЈНА није препознато да ЗСУ-57

Ефектан снимак ЗСУ-57 на обали мора на полигону Шейурина 1972. године (Медија центар „Одбрана“)

Самохојка из састава 36. бригаде из Суботице 2000. године, ђред крај службе ЗСУ-57 код нас (Исћок Бојовић)

нема перспективу и није се чак ни разматрала набавка знатно савременијег оруђа ЗСУ-23-4. У СССР-у нису имали ништа против да се ЈНА у сразмерно великим количинама продаје оруђе које је било застарело већ у тренутку увођења у наоружање. Понекад су били затечени еланом ЈНА за ЗСУ-57 – на једном састанку са представницима ЈНА, фебруара 1965. поводом плана набавки, један руски генерал рекао је представницима ЈНА да су већ дали све ЗСУ-57-2 осим оних из „Московске“ дивизије, које су сачували за потребе парада. На том истом састанку Руси нису дали одговор на питање зашто се не понуди нова самохотка.

Иако ЗСУ-57 није био пример врхунске технике, 125 оруђа битно су побољшала противавионску одбрану ОМЈ. Батерије од шест самохотки ЗСУ-57 и једног извиђачког аутомобила МЗА1 „скаут кар“ (Scout Car) за командира, уграђене су у оклопне бригаде и пукове, а осам самохотки за две батерије од четири оруђа добиле су противтенковске бригаде. Једна батерија од четири оруђа изузета је за потребе обуке и уврштена у Школски центар

неке 30/2 милиметара.

Противавионска одбрана ОМЈ од 1975. појачана је увођењем у наоружање батерија самоходног ракетног система ПВО „стрела-1М“. Са пријемом нове технике формирани су у саставу бригада рода ОМЈ мешовити дивизио-

ПВО у Задру, где је остала до краја постојања ЈНА. Од 1968. године у великим количинама у наоружање су уведене самохотке 30/2 милиметара, популарне „праге“, али оне нису замениле ЗСУ-57 – неке јединице имале су оруђа 57/2 mm, а

ни од две батерије са 12 ЗСУ-57 и једне батерије од шест „стрела-1М“ и лансерима лаког преносног система ПВО „стрела-2М“.

Осамдесетих година у ЈНА планирана је замена застарелих самохотки са новим двоцевним оруђем калибра 40 милиметара. Предвиђало се да ће 90 савремених самохотки до 2000. године заменити ЗСУ-57 и „праге“. Новац и низ техничких разлога били су препреке за развој, па планови нису остварени. У саставу јединица ПВО остале су старе самохотке – пред почетак грађанског рата у ЈНА налазило се 110 комада ЗСУ-57. Коришћене су за ватрену подршку углавном тамо где су се затекле стицајем околности.

Примена у ратним деvedесетим

У јесен 1991. у одбрани Школског центра АРЈ ПВО у Задру, као одлична особина показала се велика елевација цеви од 85°, јер су хрватске снаге деј-

Самохојке ЗСУ-57 одржале су се у наоружању од 1962. до 2005. године (Медија центар „Одбрана“)

ствовале по касарни са околних стамбених зграда. Кратки рафал 57 милиметара решавао је проблем ватрених тачака, које су надвисивале касарну. Један од официра који су бранили Центар лично је уништио противничку ватрену тачку, која се налазила у његовом стану (који је постао његово власништво пред сам почетак грађанског рата).

Самохотке ЗСУ-57 нису биле чест приказ на ратишту у односу на врло присутне „праге“, али су биле цењене

У ВОЈСКАМА НА ПРОСТОРУ БИВШЕ СФРЈ

Део средстава ратне технике на разне начине преузеле су националне оружане силе створене у рату. Приликом извлачења ЈНА из Словеније у јесен 1991, формално је на чување територијалној одбрани остављено 12 ЗСУ-57 у Врхнику из састава 1. окбр и 12 комада у Пивки из 228. мтбр. Словенци су 1992. године по девет самохотки уврстили у састав 74. батаљона у Марибору и 44. батаљона у Пивки, шест задржали у резерви. Деведесетих година ЗСУ-57 редовно су учествовале на вежбама. Расходоване су почетком 21. века за време реорганизације словеначке војске.

Хрватске снаге су у ратном плену имале понеку самохотку. Њихова војска је у „Бљеску“ имала једну самосталну артиљеријску батерију ЗСУ-57 на правцу према Окучанима.

У вишковима оружаних снага БиХ после обједињавања ентитетских војски 2006. године била је једна батерија од шест ЗСУ-57, преузета од Војске Федерације, и једини преостали примерак ЗСУ-57 из Војске Републике Српске, који је сачуван као музејски експонат.

после првих рафала усмерених на противника. Најчешће су коришћене појединачно или по водовима за ојачавање мешовитих привремених састава формираних према потреби. Како је то у пракси било, може да се види на примеру 1. зворничке пешадијске бригаде ВРС која је 13. јула 1995. године један сат после поноћи разместила на правцу пробоја 28. дивизије из Сребренице према Тузли састав од једног вода

У Музеју Оштрабчинског рајта у касарни „Козара“ у Бањалуци изложена је самохотка ЗСУ-57. Примерак са регистарском ознаком 0795 коришћен је у Школском центру ПВО у Загру. (А. Рагић)

војне полиције, пешадијског интервентног вода и вода из оклопно-механизоване чете са једним ОТ М-60, једном самохотком 57/2 мм и једном „прагом“. У жестоких борбама 16. јула вод самохотки ЗСУ-57 пао је у руке 28. дивизије – из једне су одмах отворили ватру на Војску Републике Српске, а једна је уништена.

У одбрани ЗСУ-57-2 понекад је реском ватром доносио одлучујућу предност – вод самохотки посебно се истакао у подршци током извлачења снага ВРС на положају на Возући на Озрену 10. и 11. септембра 1995. године.

У саставу ВЈ самохотке ЗСУ-57 дочекале су још један рат – 1999. године, када су коришћене за наменске задатке у систему ПВО. На пример, у ПВО северних делова државе учествовале су две батерије 36. оклопне бригаде из Суботице. Самохотке из 252. оклопне бригаде из Краљева учествовале су у борбама на Космету. Преостале 32 самохотке ЗСУ-57 повучене су из наоружања 2005. године и предате складштима стратешких резерви. Продате су као секундарне сировине. ■

Александар РАДИЋ

Југословенска народна армија није користила С-60, осим унікалног примерка са фабричким бројем ц/н КГ70926М, произведеног новембра 1964. године, који је набављен за пошребе испитивања. После пријема у Панчеву 19. октобра 1965. године задужен је на полигону Никинци, где се и данас налази. (А. Рагић)